

adoption & samfund

TEMA: Grønland

Læs også om længsel efter at finde sin familie i Kina, om plejefamiliernes vigtige rolle og om eksklusionen, som andre ikke kan se.

Stort fokus på adoption og tvang

MICHAEL PAASKE,
FORMAND

Der går en lige linje fra statsminister Mette Frederiksens nytårstale i 2020, hvor hun plæderede for langt flere tvangsbortadoptioner og tvangsanbringelser, til forårets medieomtale af store sagsbehandlingsfejl i børnesagerne i en række kommuner.

Det er hjerteskræende læsning med disse personlige beretninger fra forældre, hvis børn er blevet frataget dem, især når det sommetider sker på et fejlagtigt og endda i visse tilfælde ulovligt grundlag. I hvert fald i én sag er det pågældende barn – efter tre års anbringelse – blevet genforenet med sine biologiske forældre. Ekspert i tilknytningsvanskeligheder kan bekræfte, hvor skadeligt et sådan forløb er for et lille barn.

I næsten alle sager har vi kun beretningerne fra de biologiske forældre, deres advokater og andre eksperter, der er på forældrenes side. Den velkendte tavshedspligt afskærer oftest kommunerne fra at gå detaljeret ind med kommentarer. Der er dog kommuner, der heldigvis erkender fejl i sagsbehandlingen, herunder ved udarbejdelse af psykolograpporter, snyd med underskrifter osv. En enkelt kommune erklærer sig endda enig i, at man ikke har de tilstrækkelige kompetencer og ressourcer til at sagsbehandle i den kvalitet, der er nødvendig, når det er børn og deres forældres skæbner, det handler om.

Tager vi nu parti for alle biologiske forældre, så ingen børn fremover skal adopteres? Nej, det gør vi ikke, men det er tydeligt for enhver, at også dette område er fyldt med indgribende beslutninger, dilemmaer og desværre også store risici for fejl. Barnets tarv først, ingen tvivl, så først når alle andre muligheder er udelukket, må

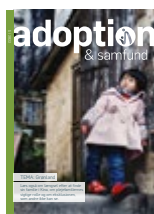
man skride til adoption. Efter nytårstalen var der en del eksperter på området, der advarede mod at lægge så stort et pres på kommunerne for at frembringe flere tvangsadoptioner og -anbringelser. De sagde tydeligt, at der ikke alle steder er de nødvendige ressourcer og kompetencer til at sikre, at såvel forældre som barn sikres det bedst mulige resultat, og at processen foregår juridisk og etisk rigtigt. Det er virkelig bekymrende.

National adoption kan være en rigtig fin og mere sikker løsning for børnene. Forskningen viser også, at børnene klarer sig bedre sammenlignet med anbragte børn i plejesystemet. Adoption & Samfund kæmper hver dag for, at børn får en ny familie i et adoptionssystem, hvor barren er sat etisk og juridisk højt. Derfor følger vi også udviklingen på dette område tæt. Vi er børnenes vagthund, og derfor skal vi også have fokus på fejlene i systemet. Og vi skal arbejde præventivt for, at de ikke forekommer. Lige nu ser vi alt for mange fejl i sagerne, og det bekymrer os.

I bestyrelsen har vi også sat ekstra ind på dette område for at blive klogere og dygtiggøre os på lovgivningen og de internationale konventioner, som Danmark skal følge. Der vil blive afholdt en temadag om national adoption, og vi har intensivt samarbejdet med DIA og CHIP (Child Identity Protection), en international NGO med fokus på børns rettigheder og især retten til at bevare sin identitet, jf. Børnekonventionen. Herudover har vi fokus på, at de nuværende PAS-tilbud, herunder samtalegrupper, bør tilpasses til, at der forventes flere nationale adoptioner.

For børnenes skyld! ■

AKTUELT	4
Nyt fra adoptionsverdenen.	
ARTIKEL: Den blinde plet – plejefamilierne	10
En plejemor, en PAS-psykolog, en kommunal socialrådgiver og en adoptant fortæller om plejefamiliens betydning som midlertidig familie.	
 TEMA: Grønland	14
Temaet spænder over seks årtier fra 1951, da 21 grønlandske børn blev flyttet til Danmark, og frem til en nutidig adoption fra Grønland.	
BOGANMELDELSER	32
Anmeldelse af Iben Mondrups nye roman <i>Vittu</i> og af børnebogen <i>Hvor kommer du rigtigt fra?</i>	
INTERVIEW: Eksklusionen, som andre ikke kan se	35
En samtale om repræsentation og identifikationsfigurer i børnelitteratur.	
 MINITEMA: Kina	38
Vi ser tilbage på adoptioner fra Kina til Danmark gennem mere end 20 år, og to adopterede fortæller om deres tanker om deres fødeland.	
FILMANMELDELSER	44
En amerikansk dokumentar om at søge biologisk familie i Kina, en norsk dokumentar om at efterforske sin historie i Sri Lanka og en japansk spillefilm om en national adoption.	
BOGOMTALE: Den sårbare hjerne	49
Om sammenhængen mellem omsorgssvigt, giftig stress og hjernens udvikling.	
 INTERVIEW: Omsorgssvigt påvirker hjernens udvikling	50
Psykolog Käte From forklarer, hvordan omsorgssvigt skaber varige forandringer i hjernen og kan få sundhedsmæssige følger på længere sigt.	
BOGANMELDELSE: Tilknytning: kort og godt – og populært	54
Tilknytning har altid haft stor interesse for adoptivfamilier – vi anmelder fem bøger.	
PERSONLIG BERETNING: Et helt almindeligt adopteret barn – men alligevel ikke ...	56
En adoptivmor fortæller om det lange, kringlede forløb, inden hendes datter fik diagnosen APD, Auditive Processing Disorder.	
 INTERVIEW: APD – en vanskelig diagnose	58
Auditory Processing Disorder er en funktionsforstyrrelse, hvor hjernen har svært ved at bearbejde lydindtryk.	
BOGOMTALE: Når hjernen ikke lytter	62
APD handler om lyttevanskeligheder snarere end hørevanskeligheder.	
Aktivitetsudvalget	64
Lokalfora & grupper	65
Kolofon & kontaktinformation	66
Rådgivning	67

Forsiden viser en pige i Chun'an, Hangzhou, i Kina, 2017. I godt 20 år var Kina et af de lande, hvorfra der kom flest adopterede til Danmark. I 2018 stoppede formidlingen fra Kina. Nu begynder nogle af de adopterede fra Kina at få lyst til at rejse tilbage og lede efter deres familie. Læs mere side 38.

Foto: Raychan/Unsplash

En sand ildsjæl er gået bort

Mindeord om Ole Bergmann, sekretær i Nordic Adoption Council

De fleste af os kendte Ole Bergmann som et hjertevarmt, humoristisk og aldeles klogt menneske. Der var ikke meget, Ole ikke havde viden om.

Han beskæftigede sig med adoption i mere end 35 år og var i en årrække direktør i DanAdopt, og indtil han gik bort, var han sekretær i den nordiske paraplyorganisation Nordic Adoption Council. Ole kæmpede for det, han havde kært, til den dag han døde.

Ole var vellidt af alle. Han var en ægte nordisk stemme. Han kunne tale med alle, uanset hvor de kom fra, ja, han kunne endda synge på finsk.

FOTO: TORBEN AMMITZBØLL

Ole Bergmann ved Adoption & Samfunds landsmøde 2017.

Hans pludselige død har chokeret alle kolleger både herhjemme og i Norden, og han efterlader et kæmpe tomrum. Hans engagement for adoption var uforligneligt.

Ole tænkte også store tanker. Han stillede sig selv og os spørgsmålene:

»Kan man fjerne glasvæggen mellem to kulturer? Med andre ord, kan den usynlige mur mellem rig og fattig, mellem ressourcestærk og mindre ressourcestærk, nedbrydes eller overskrides ved, at der kommer åbenhed i adoption og dermed gennemsigtighed?« Hans andet spørgsmål lå i forlængelse af det: »Kan tingsliggørelse af forplantning og børn – en tingsliggørelse, som også er i surrogatmødreindustrien – fjernes?«

Han kom ikke med noget bud på svar, men de to spørgsmål er centrale for, hvordan adoption håndteres.

Nu skal vi alle sammen løfte den opgave og finde svaret på Oles spørgsmål. Uden Ole, men med Oles inspiration i vores arbejde og med Ole i vore hjerter. Han vil blive stærkt savnet af os alle i Adoption & Samfund.

Æret være Ole Bergmanns minde.

MICHAEL PAASKE

Formand og bestyrelsesmedlem i NAC

INA DYGAARD

2. næstformand og substitut i NAC

Skoletristede

Børn med særlige behov trives dårligere i skolen end deres kammerater, viser en ny spørgeundersøgelse udført af Børns Vilkår i 2021. Undersøgelsen omfatter 2.672 børn i 4. og 7. klasse. Børn med særlige behov udgør 9% af de samlede besvarelser i undersøgelsen svarende til 243 børn.

Hvert tredje barn med særlige behov har sjældent eller aldrig lyst til at komme i skole. De oplever i højere grad end andre børn, at de ikke lykkes fagligt i skolen, og 43% af dem er bange for at blive til grin i deres klasse.

Et af problemerne er diskursen. Den måde, de professionelle taler om barnet på, kan være med til at stigmatisere og ekskludere barnet. Børns Vilkår foreslår derfor, at fokus skal være på udvikling af inkluderende læringsmiljøer og ikke inklusion af enkelte børn eller grupper af børn.

I analysenotatet dækker begrebet 'børn med særlige behov' over børn, som selv har angivet, at de har en eller flere psykiatriske diagnoser. Børnene går alle i et alment skoletilbud og er i undersøgelsen blevet stillet spørgs-

målet: »Nogle børn har en sygdom, et fysisk handicap eller det, man kalder en diagnose. Har du ...?« Børnene kunne angive flere svar. Notatet handler om børn, der har angivet mindst en af følgende kategorier: ADHD/ADD, angst, autisme, depression og OCD.

Et af undersøgelsens formål er at bringe børnenes stemmer ind i debatten om skoletrivede og inklusion. ■

Kilde

- *Analysenotatet 'Børn med særlige behov trives dårligere i skolen end deres klassekammerater', Børns Vilkår: bornsvilkar.dk.*

MØ

DIA styrker hjælp til søgning

DIA er i færd med at opruste beredskabet til adopteredes søgning af deres oprindelige familie.

I forbindelse med den nye fireårige bevilling til DIA, som løber i perioden 2022-2025, er halvdelen af særbevillingen på i alt 15,8 mio. kr. dedikeret til PAS-arbejde af forskellig karakter og den anden halvdel til det traditionelle adoptionsformidlende arbejde.

Opgaven med at bistå de adopterede med at afdække deres historie og om muligt søge deres familie i oprindelseslandet har fået en langt mere central rolle de senere år, hvor der er kommet øget fokus på åbenhed i adoption og retten til at kende sin historie. At få afsat midler til dette arbejde er en sag, Adoption & Samfund har kæmpet for i flere år.

DIA's direktør Robert Jonassen oplyser, at man tænker opgaven inddelt i tre niveauer:

1. DIA finder adoptionssagen frem og forelægger den for den adopterede eller adoptivforældrene, hvis den adopterede er under 18 år. (Sager fra de tidligere AC Børnehjælp og Dan-Adopt opbevares hos DIA, men sager fra Terre Des Hommes ligger i Ankestyrelsen).
2. Rådgivning, hvis den adopterede/adoptivforældrene gerne vil kontakte eller besøge børnehjemmet, finde yderligere informationer om for eksempel findested, omsorgsgivere osv.
3. Bistand i oprindelseslandet med at trænge dybere ned i sin baggrund og historie end blot til børnehjemmet. Det kan være bistand til fremsøgning/efterlysning med henblik på at finde biologisk slægt, kontakt med myndigheder osv. DIA tilbyder at trække på sit netværk i samarbejdslandene og at genoptage tidligere kontakter eller etablere nye i de tidligere giverlande, hvor der ikke længere er samarbejde.

DIA har de senere år fået omkring 50 henvendelser om året, men med omkring 23.000 personer, der gennem årene er adopteret til Danmark i international fremmedadoption, kan der potentielt blive en stor opgave at løfte – selv hvis det kun er et mindretal af de adopterede, der ønsker at søge tilbage.

Foruden denne praktiske bistand i søgningen, som kaldes 'teknisk PAS' og varetages af DIA, har de adopterede mulighed for psykologisk rådgivning om de følelsesmæssige dilemmaer, der kan opstå i søgeprocessen. Her er det PAS-konsulenterne tilknyttet Ankestyrelsen, man skal henvende sig til. ■

Kilder

- *Finansloven 2022*: fm.dk/udgivelser/2022/februar/finansloven-for-2022.
- *DIA – Danish International Adoption*: d-i-a.dk.
- *Ankestyrelsen*: ast.dk (søgeord: PAS).

MØ

Bekymring for barnets ret til familieliv

Institut for Menneskerettigheder finder, at lovudkastet til *Barnets lov* på en række punkter vil være et tilbageskridt for beskyttelsen af barnets ret til familieliv og til beskyttelse og omsorg.

I et brev til Social og Ældreministeriet skriver instituttet den 2. marts 2022, at lovforslaget vil føre til uforholdsmæssige indgreb i barnets ret til familieliv med sine forældre. Retten til familieliv er også en ret til barnet – ikke kun for forældrene.

Instituttet skriver: »Først og fremmest forekommer det disproportionalt, at kommunerne opfordres til at bruge tvangsadoptionsreglerne mere i en tid, hvor der allerede er en betydelig stigning i antallet af tvangsbortadoptioner, at det bliver muligt at tvangsbortadoptere et barn før fødslen, og at en del af de nye rettigheder, barnet får, handler om at begrænse barnets familieliv med forældrene.«

Under overskriften 'Barnets ret til familieliv bør beskyttes' fremhæver instituttet en række punkter, hvor *Barnets lov* bør justeres for at sikre respekten for retten til familie:

- Alternativer til tvangsbortadoption bør overvejes.
- Forældrenes ret til en støtteperson bør sikres.
- Plejeforældre bør tildeles partsrettigheder i visse sager.
- Børn bør ikke tvangsbortadoptes inden fødslen.

Institut for Menneskerettigheder giver sine anbefalinger i henhold til mandatet som national menneskerettighedsinstitution, der skal fremme og beskytte menneskerettighederne blandt andet ved at rådgive regeringen, Folketinget og andre offentlige myndigheder. ■

Kilde

- *Institut for Menneskerettigheder*: menneskeret.dk/hoeringssvar/opfoelgende-brev-socialministeriet.

MØ

Hjælp til adopterede fra Chile på Finansloven

I april 2021 udsendte Ankestyrelsen rapporten *Mistanke om ulovlige forhold i adoptioner fra Chile til Danmark 1978-1988*. I rapporten konkluderede Ankestyrelsen, at de ikke kunne påvise egentlige ulovligheder i forbindelse med adoptioner fra Chile til Danmark, men undersøgelsen kunne samtidig heller ikke udelukke, at der kan have fundet ulovligheder sted, som undersøgelsen ikke har kunnet opfange.

Som opfølgning på denne rapport har et flertal af Folketingets partier været enige om at styrke hjælpen til de 110 danskere, der er adopteret fra Chile, hvis de ønsker at søge deres chilenske slægtninge og afdække deres adoptionshistorie. Det drejer sig om bistand til blandt andet at kontakte de chilenske myndigheder. Der er afsat et beløb på 3,6 mio. kr. i Finansloven 2022 til at varetage opgaven på den danske ambassade i Santiago i 2022-24. Den medarbejder, der skal udføre opgaven, forventes at starte i en toårig stilling i sommeren 2022.

Ved redaktionens afslutning kunne ambassaden ikke oplyse, hvilke kvalifikationer der er lagt vægt på i det interne stillingsopslag i Udenrigsministeriet, og heller ikke, om en del af bevillingen vil gå til anden opgaveløsning i forbindelse med søgningen, eksempelvis tolkning, research i chilenske registre eller advokatbistand.

De adopterede, der er tale om, står meget forskellige steder i kendskabet til deres chilenske familie og afdækningen af deres adoptionshistorie. Nogle kender slægtninge i Chile, andre kender også deres fulde historie, mens andre igen skal starte helt fra bunden i søgeprocessen. Det vil sige, at det også er meget forskelligt, hvilken form for bistand de har brug for – og om det kun drejer sig om bistand til søgning via

myndigheder i Chile, eller det også drejer sig om at begynde afdækningen af deres adoptionshistorie her i Danmark.

Adopterede kan i DIA få den indledende hjælp med at få tilvejebragt deres adoptionssag og modtage rådgivning om søgning i Chile. På Ankestyrelsens hjemmeside er der – foruden Chile-rapporten – links til Senames, den chilenske centralmyndighed vedrørende adoption, og Nos Buscamos, en organisation, der har som mission at genforene adopterede med deres biologiske familier. Der er også link til en international organisation for adopterede fra Chile, Chilean Adoptees Worldwide. ■

Læs mere

- DIA – Danish International Adoption: d-i-a.dk.
- Ankestyrelsen: ast.dk.
- Chilean Adoptees Worldwide: chileanadoptees.org.

MØ

Handlingsplan mod racisme

Langt om længe har regeringen givet efter for opfordringer fra civilsamfundsorganisationer og fra Institut for Menneskerettigheder om at lave en handlingsplan mod racisme.

Handlingsplanen skal bekæmpe racisme bredt i samfundet, og dens initiativer skal således favne fra arbejdsmarked og undervisning til kulturliv og hadforbrydelser. Arbejdet med handlingsplanen starter med en afdækning af viden om racismens omfang og karakter, og de politiske drøftelser vil finde sted i anden halvdel af 2022.

Regeringens nye position i spørgsmålet om en handlingsplan mod racisme blev offentliggjort i slutningen af januar 2022. Hidtil havde regeringen fastholdt, at den generelle racisme i Danmark ikke var så udbredt eller alvorlig, at der var behov for en handlingsplan i stil med den handlingsplan mod antisemitisme, der blev igangsat for et par år siden.

Danmark er et af de få europæiske lande, der ikke har en handlingsplan mod had og racisme, hvilket er blevet kritiseret af Institut for Menneskeret-

tigheder og af FN's Racismediskriminationskomite. Institut for Menneskerettigheder har for flere år siden opfordret regeringen til at udarbejde en national handlingsplan til forebyggelse og bekæmpelse af racisme og hadforbrydelser, fordi flertallet af alle hadforbrydelser er motiveret af racisme. Etniske, religiøse og andre mindretal skal sikres en bedre beskyttelse mod racisme og hadforbrydelser, mener instituttet, som i maj 2019 offentliggjorde sit *policy brief* om bekæmpelse af racisme og hadforbrydelser.

ASU udtaler

»Umiddelbart ser Adoption & Samfund Ungdoms bestyrelse det som et positivt initiativ, da vi adopterede kan opleve racisme fra forskellige sider i hverdagen. Vi er især enige i Institut for Menneskerettigheders holdning om, at vi tidligt skal forebygge racistiske holdninger hos børn, fordi det er som børn, vi adopterede har oplevet noget af den racisme, der har gjort størst indtryk på os, og mødt den største uforståenhed over for vores baggrund.«

ASU's bestyrelse har dog én bekymring. Der står i initiativet: '(...) at mange jøder og muslimer føler sig udsat for negative holdninger og diskrimination i Danmark'. »Dermed bliver vores bekymring, at der bliver lagt særlig vægt på især jøder, dernæst muslimer, mens resten af os, der ikke tilhører nogen af

kategorierne, bliver overset. Racisme kan godt handle om religion, men det handler også om etnicitet og udseende, og dér frygter vi, at vi adopterede måske blive glemt. Hvis politikerne husker at inddrage de rigtige personer til at implementere handleplanen og derudover husker, at det skal gælde alle, som ikke er etnisk danske, så ser vi positivt og optimistisk på initiativet.« ■

Kilder

- [justitsministeriet.dk \(pressemeddelelse den 24. januar 2022\)](https://justitsministeriet.dk/pressemeddelelse/den-24-januar-2022).
- menneskeret.dk/udgivelser/bekaempelse-racisme-hadforbrydelser.
- menneskeret.dk/nyheder/fleste-lande-vesteuropa-handlingsplan-had-diskrimination.

MØ

FOTO: JOSEPH GONZALEZ/UNSPLASH

Allerede i skolen møder adopterede og andre med ikke-dansk etnicitet racismen.

Undersøgelse af adoptioner fra Bangladesh, Colombia, Sri Lanka og Indonesien

Den 14. marts offentliggjorde Ankestyrelsen sine konklusioner på en undersøgelse af adoptionsformidlingen fra fire tidligere samarbejdslande: Bangladesh, Colombia, Sri Lanka og Indonesien. Baggrunden for undersøgelsen er en hollandsk rapport udgivet i 2021, hvor en uafhængig komité har fundet en systematisk ulovlig og uetisk adfærd i den internationale adoptionsformidling.

FOTO: ALAIN BONNAUDEUX/UNSPLASH

Undersøgelsen af adoptioner fra Colombia vil fortsætte for at konstatere, om der er formidlet børn fra området Armero.

Ankestyrelsen skriver i sin indledning: »Undersøgelsen har ikke ledt til konkrete oplysninger om, at adoptionerne til Danmark fra de fire lande i de pågældende år skete på et ulovligt grundlag. Ankestyrelsen kan dog heller ikke afvise, at adoptionsformidlingen kan have været forbundet med ulovlig adfærd.«

Alligevel er undersøgelsen nu afsluttet for de tre af landene. Det sker, selv om der for eksempel i Sri Lankas tilfælde er klare indikationer på ulovlig virksomhed i forbindelse med adoptionerne.

Ankestyrelsen formulerer det sådan: »Der er oplysninger, der tyder på, at ulovligheder har været en del af formidlingen til Danmark. (...) Oplysningerne tyder på, at kontaktpersonen i en periode formidlede børn til Danmark i samarbejde med kvinder, der udgav sig for at være biologiske mødre.«

Hvad angår adoptioner fra Colombia, vil Ankestyrelsen fortsætte undersøgelsen af, om den danske adoptionsformidling har været forbundet med området Armero efter et vulkanudbrud og mudderskred i 1986. Baggrunden

er, at den hollandske rapport peger på, at mange børn blev væk fra deres forældre i forbindelse med katastrofen i Armero, og at flere af disse børn senere blev adopteret internationalt.

Metodisk består Ankestyrelsens undersøgelser i at granske dokumenterne i et udsnit af adoptionssagerne fra de nævnte lande i den berørte periode. Spørgsmålet er, om det er tilstrækkeligt. Hvis der har været ulovligheder – som det jo ikke udelukkes – kan de næppe i alle tilfælde afsløres ved at genlæse de dokumenter, som også blev læst i forbindelse med gennemførelse af adoptionerne. Et *cover up* i dokumenterne kan være så dygtigt udført, at forfalskninger kun kan afsløres ved at grave dybere og tage kontakt til berørte parter, herunder biologiske forældre. ■

Kilde

- *Ankestyrelsen – ast.dk.*
Søgeord: Hollandsrapporten, mistanke om ulovlige forhold, Bangladesh, Colombia, Indonesien, Sri Lanka.

MØ

Gravide på flugt

Mindst syv højgravide kvinder har de seneste år forladt Danmark af frygt for at få frataget deres ufødte barn. Det skriver journalisterne Nanna Schelde og Mathias Mencke i deres artikelserie om tvangsadoption på online-mediet Zetland. Ifølge journalisternes research har også mindst 11 familier de seneste år forladt landet på grund af anbringelsessager.

Serien følger den 25-årige Katrine Jensen fra en lille by på Midtsjælland under hendes flugt til Polen, hvor hun føder sit andet barn i sommeren 2020, og videre til Flensburg, hvor hun bosætter sig med sønnen.

Serien er fængende skrevet, og på baggrund af den omfattende research skildrer journalisterne historien som alvidende fortællere, der kan hoppe ind i personernes hoveder og kender deres tanker, og også kan hoppe rundt og observere forskellige situationer som fluer på væggen. Som læser er man blandt andet med i bilen under den dramatiske flugt, og man får også indblik i, hvordan de danske myndigheder sætter alle stærke kræfter ind på først at stoppe flugten og siden at få barnet udleveret. En effektiv fortællestil med plot og *drive*.

Serien, som bygger på timelange interviews og mere end 4000 siders do-

kumentation fra danske og polske myndigheder, går også tilbage i Katrines historie, som starter med et dårligt skoleforløb på grund af mobning, ordblindhed og indlæringsvanskeligheder. Det lykkedes hende ikke at tage folkeskolens afgangseksamen eller anden uddannelse, og hun blev tildelt førtidspension som 20-årig. I december 2016 fødte hun sin første søn, som blev tvangsanbragt seks uger gammel. Dog var der en positiv samværsrapport fra februar 2017, hvor familiekonsulenten beskrev hende som en kærlig mor, der var opmærksom på sønnens behov.

Da Katrine blev gravid igen, indledte kommunen en forældreevneundersøgelse. Kommunen karakteriserede hende som »let-moderat mentalt retarderet«, og den endelige konklusion lød, »at Katrine ikke er i stand til at tage vare på det kommende barn (...) heller ikke med massiv støtte. Det vurderes, at det kommende barn skal anbringes uden for hjemmet direkte i forlængelse af fødslen med henblik på adoption.«

Flugten

Umiddelbart efter denne afgørelse blev flugten sat i værk, og Katrines liv i eksil begyndte.

Efter fødslen i Stettin, hvor lægen havde observeret Katrine på hospitalet,

mente dommeren i byretten ikke, at de polske myndigheder uden videre kunne fjerne sønnen Liam. De måtte selv undersøge Katrines forældreevne. Efter at være blevet observeret jævnlige i et halvt år af en polsk familievejleder var hovedbudskabet, at hun var egnet som mor. Afgørelsen i Polen betød dog ikke, at hun kunne flytte tilbage til Danmark.

Kommuner er som elefanter, skriver journalisterne. »De glemmer ikke. Og i hendes danske journaler vil der for evig tid stå, at Katrine Jensen er uden nogen forældreevne og uden noget potentiale for at udvikle den.«

Katrine flyttede så til Flensburg for at være nærmere Danmark og sit netværk, men på beskrivelsen af hendes liv dér får man indtryk af en stor ensomhed og meget lidt adspredelse for mor og barn; de kun har hinanden. Man undrer sig også over, hvordan en så resourcesvag person – trods støtte fra sin mor og fra det netværk, der hjalp med at arrangere flugten – overhovedet var i stand til at gennemføre flugten og fødslen i et land, hvor hun ikke forstod sproget, og udholde en tilværelse stort set uden kontakt med andre voksne.

Forsøg med udsatte borgere

Det er en historie, der ikke har nemme svar, skriver journalisterne; men der er næppe tvivl om, at deres sympati altovervejende ligger på de flygtende mødres side, og i seriens fjerde artikel trækker de faglige kapaciteter ind, som underbygger det synspunkt.

Signe Hald Andersen, der er forskningsprofessor i Rockwool Fonden, kalder ambitionen om at tvangsbortadoptere flere børn ved fødslen for »et ukontrolleret, randomiseret forsøg med udsatte grupper.«

Social- og ældreminister Astrid Krag afviser, at der er tale om et eksperiment, selv om der mangler forskning på området. »Vi kan jo ikke lade være med at hjælpe et barn, fordi der ikke er gennemført klassisk forskning,« siger hun.

Signe Hald Andersen er ikke modstander af, at man fjerner udsatte børn, der lever under kummerlige forhold

Mindst syv danske kvinder har valgt at føde i udlandet, fordi de frygtede at få frataget deres barn ved fødslen.

hos deres forældre. Hun mener bare, at det skal ske under andre former end en tvangsbortadoption, hvor man kapper alle bånd til de biologiske forældre. Selv om man ikke en-til-en kan sammenligne med eksperimentet med de grønlandske børn i 1951, mener hun, at man godt kan lære af det.

Professor i socialret ved Københavns Universitet Kirsten Ketcher peger på en sag ved Menneskerettighedsdomstolen, hvor den norske stat blev sagsøgt for uretmæssigt at have bortadopteret en norsk kvindes barn med tvang.

Ligesom i Katrine Jensens sag viste en gammel test, at kvinden var dårligt begavet, men senere viste en ny test, at hun havde ADHD. Hun fik medhold og en økonomisk erstatning. »Men det gav hende jo ikke barnet tilbage,« konstaterer Kirsten Ketcher, og tilføjer: »Norge har længe været løs på aftrækkeren, når det kommer til tvangsbortadoption. Men kig i overhalingsbanen og se, hvem der kommer. Det gør Danmark.«

Artikelserien fremkaldte en omfattende mediedebat om tvangsbortadoption omkring publiceringstidspunktet

i starten af februar, blandt andet i P1 Morgen og Deadline på DR2. Den blev også kritiseret for ikke i tilstrækkelig grad at tage barnets behov og rettigheder i betragtning. ■

Kilder

- zetland.dk.
- *P1 Morgen* den 7., 8., 9. og 19. februar 2022.
- vive.dk/da (søg: Børnene bliver glemt i debat om tvangsadoption).

MØ

Sagsanlæg for diskrimination

En gruppe borgere i Mjølnerparken har anlagt sag mod Indenrigs- og Boligministeriet for krænkelse af deres menneskerettigheder i forbindelse med ghettoloven. De mener, at der er tale om diskrimination på grund af lovens kriterium om, at hvis over halvdelen af beboerne har ikke vestlig oprindelse, stemples området som en ghetto eller en hård ghetto. Fra 2021 er betegnelserne ændret til 'parallelsamfund' og 'omdannelsesområde'. Ifølge loven skal beboersammensætningen i omdannelsesområder ændres, og en del af beboerne tvinges til at fraflytte deres bolig, fordi den skal rives ned eller sælges på det private marked.

Sagsøgerne og deres advokat, Eddie Omar Rosenberg Khawaja, er ikke alene om at mene, at loven er i strid med FN's diskriminationsforbud og beskyttelsen mod indgreb i egen bolig.

Allerede i 2020, da beboerne stævnedes ministeriet, opfordrede FN's menneskerettighedsrapportører den danske regering til at udsætte salget, indtil domstolene havde set på sagen. Ministeriet mente, at der slet ikke kunne sagsøges, fordi administration af loven er udliciteret til boligselskabet, men det synspunkt blev i marts 2022 underkendt i landsretten, hvorefter sagen kan fortsætte, og beboerne kan få afklaret, om der er tale om ulovlig forskelsbehandling.

FN på beboernes side

I slutningen af 2021 satte FN's komite for afskaffelse af racediskrimination Danmark under lup i forbindelse med den jævnlige eksamination af menneskerettigheder i verdens stater. Komiteen anbefalede at fjerne etnicitetskriteriet fra loven om almene boliger. Komiteen skriver, at betegnelserne 'vestlige' og 'ikkevestlige' slet ikke bør indgå i dansk lovgivning og politik.

I juni 2021 gik det danske Institut for Menneskerettigheder ind i sagen på beboernes side, og nu har også FN's rapportører, som er uafhængige eksperter i menneskerettigheder, fået Østre Landsrets tilladelse til at træde ind i sagen.

En gruppe beboere i Mjølnerparken på Nørrebro sagsøger Indenrigs- og Boligministeriet for diskrimination.

Der er 10 boligområder på listen over omdannelsesområder.

Betydning for adopteredes familier

Sagen har betydning for adopterede, som bor i de berørte boligområder, fordi børn af internationalt adopterede i den danske lovgivning regnes som 'ikkevestlige efterkommere', medmindre børnenes anden forælder er født i Danmark. ■

Denne problemstilling er beskrevet i Magasinet Adoption & Samfund nr. 1/21.

Kilder

- *Institut for Menneskerettigheder*: menneskeret.dk.
- *Dagbladet Politiken*, den 18. marts 2022.

MØ

Den blinde plet – plejefamilierne

Praktisk taget alle børn, der adopteres i national fremmedadoption, bor i en periode hos en plejefamilie. Derfor er det forbavsende, at plejefamiliernes rolle og betydning er så upåagtet. Magasinet Adoption & Samfund har talt med en række aktører og hørt om deres erfaringer og råd: en plejemor, en PAS-psykolog, en kommunal socialrådgiver og en adoptant.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Barnets tarv varetages ikke altid bedst muligt i den måde, de nationale adoptioner i Danmark forvaltes. Det mener Gitte Edstoft, der sammen med sin mand siden 2018 har haft fire børn i pleje forud for adoption.

Det er ikke selve beslutningen om bortadoption i de enkelte sager, Gitte Edstoft tænker på og anfægter, men derimod det forløb, der er, fra barnet fødes, til det er faldet til i en adoptivfamilie. Hun ser især to områder, hvor det kunne

gøres bedre. Det ene er de korte overdragelsesforløb mellem plejefamilie og adoptivfamilie. Det andet er – i nogle tilfælde – lange sagsbehandlingstider, inden adoptionen endeligt vedtages.

Gitte Edstoft og hendes mand har i tre af deres plejeforløb med henblik på adoption oplevet, at der blev anbefalet ultrakorte overdragelser – eller udslusningsforløb, som det også kaldes. De var, ifølge Gitte Edstoft, baseret på en forældet tankegang, hvor man næsten

foretog et *clean cut*, og der blev hverken kigget på sammenhængen i barnets liv eller givet mulighed for at tage hånd om dets sorg og savn. De to forløb var på fire-fem dage, hvorefter adoptanterne kunne tage barnet hjem uden yderligere kontakt. Den tredje udslusning var speciel, fordi det drejede sig om en ung mor, som i en frivillig adoption fortrød adoptionen.

»Kommunens socialrådgiver mente, at barnet kunne udsluses til sin mor hen

over weekenden, og at vi selv skulle stå for det, da de jo ikke arbejdede i weekenden, og at der ikke skulle sættes yderligere foranstaltninger op i forhold til mor og barn,« fortæller Gitte Edstoft. »Det var urimeligt, syntes vi, og tilbød den unge mor at flytte ind hos os, for at hun kunne skabe tilknytning til sit barn, samtidig med at hun havde nogle at støtte sig til.«

I alle tre sager oplevede plejefamilien, at der var et kort varsel på få dage før udslusningen, og at det også for adoptanterne var meget kort tid til at forberede sig både praktisk og psykologisk.

Ved den fjerde udslusning fik Gitte Edstoft og hendes mand derimod etableret et samarbejde med kommunen om at lave en grundig og nænsom udslningsplan. Kommunen hyrede en PAS-konsulent, så planen både inddrog psykologfaglig viden og plejeforældrenes kendskab til barnet, som på det tidspunkt var 17 måneder gammelt. Fra adoptivforældrene underskrev adoptionen, var der en periode på 14 dage før udslusningen, så alle kunne følge med, og barnet kunne nå at blive forberedt, blandt andet med fotos af adoptivforældrene og deres hjem. Selve udslningsperioden var på tre uger med besøg – først besøgte adoptivforældrene barnet hos plejeforældrene, og dernæst kom barnet og plejeforældrene på besøg hos adoptivforældrene og så igen en intensiv uge hos plejefamilien. Efter overdragelsen kom plejeforældrene på besøg hos adoptivfamilien flere gange med stadig længere mellemrum, og de holdt kontakt på telefon og FaceTime. Under hele forløbet stod både PAS-konsulent og kommunens socialrådgiver til rådighed for sparring.

»Det var en super god oplevelse for alle, og der blev taget udgangspunkt i barnets tarv med fokus på barnet som et individ med følelser som sorg og savn,« fortæller Gitte Edstoft.

Plejefamiliens rolle

»Vi er meget bevidste om, at det er andre forældres barn, vi har ansvaret for, mens barnet bor hos os, men det er også en periode, hvor vi er barnets vigtigste omsorgspersoner,« fortæller Gitte

Edstoft. »Det er en opgave, hvor vi er professionelle, men samtidig bringer vi jo vores familie og vores følelser i spil.«

PAS-konsulent Bodil Kappelgaard mener, at man generelt har været blind for den betydning, plejefamilien har som psykologiske forældre for barnet.

»Vi har tænkt på den biologiske familie, men slet ikke tilstrækkeligt på plejefamilien, og det er måske dem, der har haft barnet, fra det blev født og sommetider i 2-3 år. Historisk set har vi tænkt, at barnet bare skulle have ro til at knytte sig til adoptivforældrene, og dermed har der ikke været ret meget vægt på vedvarende kontakt med plejefamilien. Men i Australien og England, hvor de har langt større erfaring med nationale adoptioner, er de begyndt blive opmærksomme på plejefamiliens vigtige rolle.«

»Når plejeforældrene har været barnets tilknytningspersoner frem til adoptionen, vil deres støttende tilstedeværelse i løbet af overdragelsen hjælpe barnet med at falde til og knytte sig til sine nye forældre. Under overdragelsen skal der være fokus på, at forandringen sker i barnets tempo, at barnet er trygt ved menneskene omkring sig og får mulighed for at reagere og vise sorg. Desuden kan tabet af plejefamilien reaktivere tidligere tab af den biologiske familie og forstærke barnets følelse af tristhed og angst. Derfor er det vigtigt, at barnet støttes i den sorgproces, det skal igennem, når der siges farvel til plejefamilien, og vi skal tænke på, hvordan den trygge tilknytning til plejefamilien kan være en bro, som barnet får mulighed for at gå over til sin nye familie,« forklarer Bodil Kappelgaard. »Hvis denne tilknytning bare bliver til et hurtig brud, vil barnet kunne tænke: 'Hvornår sker det næste brud?'«

Skal plejeforældre så hellere have en distance, fordi de ved, at der sker et brud, når barnet skal videre?

»Nej, men det var jo faktisk den holdning, der var tidligere. I dag ved vi, at god kontakt er med til at skabe en skabelon for, hvad vi forventer. Når det lille barn er blevet mødt på sine behov for kontakt og bliver set, hørt og mærket, så bliver det til mentale skabeloner for kommende kontakter, og barnet har lettere ved at etablere en ny, tryk tilknytning.«

Også selv om der kommer et brud?

»Jeg tænker at der vil altid være en sorg over at miste noget godt, men det er bedre at have fået noget godt end ikke at have fået noget godt,« siger Bodil Kappelgaard.

»Det er vigtigt for barnet, når sorgen, gråden og desperationen er der, at der er nogle omkring det, der værdsætter de reaktioner og forstår, hvor sunde de er. Det er sundt at reagere og protestere mod at miste noget godt. Jo mere de personer, der tager sig af barnet, kan rumme disse følelser og også være med til at opretholde kontakten til det, der har været trygt for barnet, jo mere trygt er det også for

Plejemor Gitte Edstoft foreslår, at en børnesagkyndig skal følge barnet i hele forløbet.

Det er vigtigt, at barnet støttes i den sorgproces, det skal igennem, når det skal tage afsked med plejefamilien, siger PAS-konsulent Bodil Kappelgaard.

»God kontakt er med til at skabe en skabelon for, hvad vi forventer.«

barnet at turde knytte sig igen. Man kan ikke tage bruddets alvor ud, men man kan gøre overgangen så nænsom som mulig.«

»Når plejefamilien og adoptivfamilien sammen skaber et rum for barnets sorg og protest mod at tage afsked og for reaktioner ved plejefamiliens genbesøg, bliver barnet mindre alene med de følelser, der under alle omstændigheder er der – hvad enten de kommer til udtryk eller ej.«

Ved en tryk tilknytning til plejefamilien ser Bodil Kappelgaard et perspektiv i, at relationen bevares i hvert fald et halvt til et helt år – afhængigt af barnets alder, dets tilknytning til plejeforældrene og omsorgspersonernes relation til hinanden.

Udslusningsplan

Overdragelsen er det svageste led i adoptionsprocessen, mener socialrådgiver Stine Frandsen i Svendborg kommune.

En udfordring er, at kommunerne, som skal lave udslusningsplanerne, ofte har meget lidt eller ingen erfaring med adoptioner og for lidt mulighed for at få rådgivning, med mindre de kan betale en ekstern konsulent for det. En anden udfordring er, at det selv med en god udslusningsplan ikke er sikkert, at den bliver efterlevet.

Stine Frandsen forklarer: »I det øjeblik Ankestyrelsen har overført forældremyndigheden til adoptanterne, ryger barnet ud af vores servicelov, så hvis adoptanterne ikke vil samarbejde, kan de i virkeligheden køre op til plejefamilien og hente barnet og sige: 'Det er vores barn. Vi gør, som det passer os.' Og dér har vi ikke nogen hjemmel på nogen måde. Men der er også adoptanter, der tænker: 'Det var fantastisk. Vi har fået et nyt sæt venner.'«

Der er i februar 2022 kommet en ny vejledning fra Adoptionsnævnet med anbefalinger til overdragelse og udslusning, *Henstilling om hjemtagelse og udslusning af børn ved nationale adoptioner*. Her er den anbefalede udslusningsperiode på 14 dage med mulig forlængelse, hvis samarbejdet mellem plejefamilie og adoptivfamilie fungerer godt. Henstillingen understreger, at fortsat kontakt til barnet efter

adoptionen udelukkende kan ske på adoptanternes initiativ.

Mange følelser i spil

»Man kunne ønske sig bedre forberedelse af adoptanterne med hensyn til, hvad det betyder for barnet at blive flyttet,« siger Stine Frandsen og tilføjer: »Det er jo en meget følelsesladet proces, for vi har nogle plejeforældre, der er blevet glade for barnet og skal sige farvel til det, og nogle adoptanter, som glæder sig til at få deres barn. Der er en masse følelser i det, og jeg har ikke oplevelsen af, at adoptanterne altid har været godt nok klædt på til at forstå, at barnet har følelser for den plejefamilie, det har været hos.«

Overdragelsens varighed og form kan nemt blive et konflikt punkt mellem parterne. Typisk vil adoptanterne gerne have en kortere udslusningsperiode end plejefamilien, for de står jo helt forskellige steder i processen. Mens plejeforældrene måske er vemodige over at skulle tage afsked med barnet, er adoptivforældrene lykkelige over endelig at være i gang med at finde sammen som familie og vil hellere se frem end tilbage.

»Der er mange faktorer, der kan gøre forholdet mellem plejeforældre og adoptivforældre anspændt, men relationen er af afgørende betydning for en vellykket overdragelse og bør aktivt understøttes, snarere end overlades til tilfældighederne,« mener Bodil Kappelgaard, og hun synes, at de to familier i alt for høj grad står alene med den proces, og at begge familier ville have glæde af en ekstern person til at støtte dem:

»Det kan være nogle hårde dage for alle parter,« siger hun. »Der er mange følelser i spil, og så kan det nemmeste jo godt være at vælge ikke at have kontakt. Det kan være svært i den situation at holde sig for øje, hvad der er bedst for barnet, fordi man kan være så fyldt af sit eget.«

En adoptant, som ønsker at være anonym, erfarede, at modsatrettede dagsordener kolliderede i udslusningsfasen:

»Jeg oplevede, at to verdener mødtes i udslusningsprocessen. Én verden, hvor vores barn stadig var en social sag fulgt af diverse rådgivende aktører, og så vores verden, hvor vi var en ganske

almindelig familie – hvis en sådan findes – som kom med 'bagage', prøvede os frem og var mor og far med fejl og mangler – som alle andre mødre og fædre. Vi ønskede, at vi og vores barn kunne få så naturlig en proces som muligt i mødet med hinanden. Det ønske var meget svært at forene med de oplevelser, vi havde i udslusningsperioden.«

Manglende inddragelse

Adoptanten mener, at manglende inddragelse af både dem som adoptanter og af plejefamilien var medvirkende til, at udslusningsperioden var drænende og bare skulle overstås:

»Plejefamilien, en kærlig og omsorgsfuld familie, var selvsagt chokeret og frustreret over ikke at være blevet spurgt til råds, eftersom de kendte barnet bedst. Resten af forløbet var præget af, at plejefamilien følte sig kørt over af kommunen og samtidig var i stor sorg over at skulle af med deres plejebarn. Vi stod som adoptanter i en svær situation, hvor vi skulle møde og lære vores barn at kende, samtidig med at vi skulle navigere i et dysfunktionelt samarbejde mellem kommune og plejefamilie.«

Adoptanten foreslår, at udslusningen planlægges med inddragelse af alle parter forud for selve overdragelsesforløbet.

Det er dog ikke altid, at der er manglende respekt for plejefamiliens viden og kendskab til barnet. Gitte Edstoft fortæller, at de i kommunerne er blevet mødt med anerkendelse af deres erfaring og ekspertise med hensyn til at gøre det bedste for barnet.

Gennemgående person

Gitte Edstoft foreslår, at der i fremtiden knyttes en børnesagkyndig, for eksempel en PAS-konsulent, til *barnet* allerede fra det tidspunkt, hvor adoption kommer på tale. En sådan gennemgående fagperson skal følge barnet i de forskellige faser, også i den periode, hvor barnet bor hos plejefamilien. Vedkommende skal rådgive plejefamilien ud fra en psykologfaglig indsigt og opsamle viden om barnet fra plejefamilien, videregive denne viden til adoptanterne og deltage i udslusningen.

Også Bodil Kappelgaard mener, at man i den bedste af alle verdener skulle

tænke meget mere i samarbejde og kontinuitet hele vejen, fra barnet bliver født, til det bliver adopteret: »Der er ingen gennemgående personer, og vigtig viden om barnet går derfor tabt. Og det er i høj grad op til plejefamilien og adoptanterne at få den viden overdraget.«

Lange sagsbehandlingstider

Jo længere tid et barn er i en plejefamilie, jo sværere er det for barnet at blive overdraget til adoptivfamilien. Derfor ville det være bedst for barnet med kortere sagsbehandlingstider, men det er ikke uden grund, at sagsbehandlingstiden nødvendigvis har en vis varighed. Der er en fortrydelsestid på tre måneder i adoptioner med samtykke, og i adoptioner uden samtykke kan barnet også først frigives til adoption efter tre måneder. Desuden skal der naturligvis ske en grundig undersøgelse af de biologiske forældres forældreevne, før der træffes afgørelse om adoption uden samtykke. Det skal sikre den biologiske families retssikkerhed.

Alligevel mener Gitte Edstoft, at sagsbehandlingstiden i nogle tilfælde trækker i unødigt langdrag, fordi sagerne ikke er tilstrækkeligt belyst i første omgang og derfor pendler frem og tilbage mellem kommunen og Ankestyrelsen. Hvis de kommunale sagsbehandlere blev bedre uddannet til deres del af opgaven, og de samtidig havde bedre mulighed for at få sparring og rådgivning, kunne de undgå mange af de 'begynderfejl', som er uundgåelige, når man står med en adoption for første gang i sin karriere. Der har jo indtil videre været så få nationale adoptioner, at der ofte er langt imellem, at den enkelte kommune og den enkelte medarbejder har en adoptionssag.

Også Stine Frandsen mener, at man kunne styrke fagligheden på området, hvis der var et netværk eller videnscenter, hvor kommunernes socialrådgivere kunne udveksle erfaringer. ■

Læs mere

Henstilling om hjemtagelse og udslusning af børn ved nationale adoptioner. Adoptionsnævnet, den 11. februar 2022. Findes på Ankestyrelsens hjemmeside: ast.dk.

TEMA OM

Eksperimentet

I foråret 1951 blev 22 grønlandske børn i alderen fem til otte år sendt til Danmark. Tanken var, at de skulle være i Danmark i et år og lære dansk sprog og kultur. Derefter var det meningen, at de skulle tilbage til Grønland og danne en slags fortrop i daniseringen af det grønlandske samfund.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

I stedet for at danne fortrop blev de grønlandske børn traumatiserede af savn og splittede mellem en grønlandsk og dansk identitet, og flere af dem fik et tragisk livsforløb. I dag er kun seks af dem stadig i live. Magasinet Adoption & Samfund har talt med to af de grønlandske 'eksperimentbørn', Gabriel Schmidt og Kristine Heinesen, om deres oplevelser dengang.

I samtiden var der en del positiv medieomtale af arrangementet med de grønlandske børn i Danmark – typisk illustreret med iscenesatte fotos af søde, sorthårede børn, der for eksempel hilste på Dronning Ingrid, og af glade, livlige børn i forskellige situationer hos deres plejefamilier.

Dengang blev eksperimentet endnu ikke benævnt 'eksperimentet' i medierne. Men allerede dengang vidste de danske myndigheder og de involverede organisationer, Red Barnet og Dansk Røde Kors, at der reelt var tale om et eksperiment. (Se artiklen om bogen *Imperiets børn* på side 24).

Børnene og deres familier fik aldrig ordentlig besked om, hvad det hele gik ud på. Børnene troede, at der var tale et midlertidigt arrangement – en slags ferieophold – og at de ville komme tilbage til deres familier.

Sagens rette sammenhæng gik først op for dem og deres familier, da Tine Bryld i 1990'erne begyndte at undersøge og afdække historierne. Først da fik børnene deres historie tilbage, og da var de for længst blevet voksne. Det startede

med, at Tine Bryld mødte den grønlandske kvinde Helene Thiesen i forbindelse med sin research til en bog om grøn-lændere i danske fængsler.

Danmarksophold og adoption

De fleste af børnene blev i foråret 1951 transporteret med skibet M/S Disko fra Grønlands vestkyst til København, mens børnene fra Østgrønland kom ad andre rejseruter, for eksempel over Reykjavik. Børnene var indsamlet fra mange forskellige steder i Grønland, fordi det havde vist sig vanskeligt at finde et tilstrækkeligt antal børn, der opfyldte de opstillede kriterier til alder og forældreløshed – også selv om man løbende havde slækket på disse kriterier.

M/S Disko anløb Københavns Havn den 7. juni 1951, og derfra blev børnene fragtet til Fedgården nær Faxe, hvor de var samlet hen over sommeren. Om efteråret blev de spredt ud til deres respektive plejefamilier, fortrinsvis familier fra 'det bedre borgerskab' – uden at det dog sikrede, at alle børnene havde det godt i deres plejefamilier. Det var meget forskelligt, hvordan børnene trivedes i familierne.

Planen var, at børnene skulle tilbage til Grønland i foråret 1952 og bo på Dansk Røde Kors' nyopførte børnehjem i Godthåb (nu Nuuk). Byggeriet blev imidlertid forsinket, og det fik plejefamilierne brev om i foråret 1952. Flere af dem havde

FOTO: VISIT GRØNLAND/UNSPLASH

knyttet sig til børnene og søgt om at adoptere dem, hvilket lykkedes for seks af familierne, mens andre fik afslag med henvisning til, at børnene skulle tilbage til Grønland og danne fortrop i den nye udvikling. Det henligger i det dunkle, hvorfor nogle plejefamilier fik lov til at adoptere, og andre ikke. Og det er også uvist, om børnenes grønlandske familier forstod, at en adoption efter dansk lov betød, at de gav endegyldigt afkald på deres børn. I tre af de seks adoptivfamilier brød adoptivforældrene helt eller delvist kontakten med børnene i deres ungdomsår. En familie fik adoptionen ophævet i 1970.

På børnehjem i Grønland

De 16 ikke-adoptererede børn sejlede tilbage til Grønland i slutningen af september 1952 og blev anbragt på børnehjemmet i Godthåb, uden at de eller deres familier var blevet indviet i den plan. På børnehjemmet var deres nye 'mor' forstanderinden Dorothea Bengtzen – kaldet Benze.

Børnene skulle gå i den dansksprogede skole, og kivfakkerne – de grønlandske medhjælpere – på børnehjemmet blev strengt rettesat, hvis de talte grønlandsk til børnene.

Tabet af det grønlandske sprog var et af de centrale elementer i den identitetsforvirring, børnene oplevede. De blev drillet af de grønlandske børn og udskammet af de voksne grønlændere, fordi de ikke talte dansk, og det skabte en barriere til deres grønlandske familie, da de senere mødte dem, at de ikke kunne tale sammen. Dog blev de heller ikke opfattet som danske, men set som grønlandske, både af grønlændere og danskere.

Børnene blev på børnehjemmet, til de fyldte 16 år, og derefter var der ingen planer lagt for dem. Kun fem af de 22 børn slog sig ned i Grønland som voksne, og mange af børnene kom til at leve et liv med rodløshed og psykiske mén; nogle endte med alkohol- og stofmisbrug, og flere døde en tidlig død.

Erindringsbøger

To af de grønlandske børn har udgivet deres erindringer i bogform: Helene Thiesen og Carla Lucia Knakkegaard.

Helene Thiesens bog fortæller meget rørende og med stor detaljerighed om den tidligste barndom i Grønland, forflyttelsen til Danmark og livet på børnehjemmet i Nuuk – og om sit senere liv i Danmark som voksen.

Carla Lucia Knakkegaard var et af de seks børn, der blev adopteret til Danmark, og hendes bog fortæller om opvæksten hos en kærlig, men også meget streng og dominerende mor i en sydsjællandsk landsby. ■

Læs og se mere om eksperimentet med de grønlandske børn

Tine Bryld: *I den bedste mening*. Atuakkiorfik 1998. 296 sider. Ny, lettere redigeret udgave, Gyldendal 2010. 1. e-bogsudgave Gyldendal 2018.

Helene Thiesen: *For flid og god opførsel*. Milik Publishing 2011.

Carla Lucia Knakkegaard: *Et godt liv – trods alt. Tvangsflyttet fra Grønland til Danmark*. JB Historie, 2013.

Anne Kirstine Hermann: *Imperiets børn. Da Danmark vildledte FN og Grønland for at beholde sin sidste koloni*. Lindhardt og Ringhof 2021.

Einar Lund Jensen, Sniff Andersen Nexø, Daniel Thorleifsen: *Historisk udredning om 22 grønlandske børn, der blev sendt til Danmark i 1951*. Den danske regering og det grønlandske Naalakkersuisut 2020. Findes på Social- og Ældreministeriets hjemmeside: sm.dk.

Eksperimentet. Spillefilm 2010. 90 minutter. Instrueret af Louise Friedberg efter manuskript af hende selv og Rikke de Fine Licht. Filmen er baseret på autentiske begivenheder og inspireret af Tine Brylds interviewbog *I den bedste mening*. Filmen kan ses på filmstriben.dk.

Ensom i livet. Dokumentarprogram. Tilrettelæggelse: Klaus Birch og Janni Pedersen. Instruktion: Klaus Birch. Nordisk Film TV/TV2 fak2ren 1998.

En flækket barndom

Det meste af Gabriel Schmidts tidlige barndom er mørklagt i hans erindring, men dele af barndomshistorien har han som voksen fået stykket sammen ved hjælp af fortællinger fra de andre grønlandske eksperimentbørn, sine ældre søskende og Tine Brylds bog *I den bedste mening*.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

»Jeg husker overhovedet ikke noget, fra jeg blev sendt ombord på skibet Disko, og til jeg kom til Fedgården. Alt det der har jeg fortrængt,« fortæller Gabriel. »Så hvordan jeg kom til Danmark, og hvordan jeg lærte det danske sprog, det aner jeg ikke den dag i dag.«

Gabriel kan dog godt huske, da han blev afleveret på det store skib af sin storesøster. Eller måske kan han huske det, fordi han har fået det fortalt.

»Min storesøster fulgte mig fra Neria og ind til Frederikshåb. Der havde hun roet i en robåd for at aflevere mig. Hun har fortalt mig, at jeg græd hele vejen. Og så da hun afleverede mig ombord på skibet, råbte jeg 'Uti, Uti!' Min mor var død på det tidspunkt, og Uti betyder reservemor. Det var min storesøster. Jeg ville tilbage til hende. Fra hun forlod mig, er det hele væk. Men jeg har læst i Tine Brylds bog, hvordan det hele foregik.«

Også i Helene Thiesens bog er sejlturen til Danmark beskrevet, og hun skriver, at Gabriel græd så meget, at de andre var tæt på at græde sammen med ham.

Fedgården

»Det første, jeg kan huske, fra vi kom til Fedgården, var, at jeg gik ude i haven mellem blomsterne, og så blev jeg stukket af bier. Jeg havde bistik over hele hovedet og blev sendt op på loftet – så kunne jeg ligge deroppe og græde. Jeg ved ikke, om jeg blev duppet med et eller andet. Og jeg ved ikke, hvor lang tid jeg lå der.«

Fra opholdet på Fedgården husker Gabriel ikke andet end den episode, men han har læst sig til, at de somme tider tog til stranden på feddet, og at børnene var glade for at bade.

Nogle af Gabriels første minder fra Danmark er hans placering hos plejemoren, Ketty Rasmussen, der var damefrisør i København.

»Jeg havde det rigtig godt hos hende. Jeg blev et af de mest forkælede børn i hele verden på det tidspunkt. Hun syede tøj til mig, og jeg blev klædt ud som en dukke – det har jeg set på billeder. Hun var damefrisør, og når hun var nede i frisørsalonen, var jeg med i starten og stod og kiggede, og hun spurgte: 'Kunne du tænke dig at blive frisør?' Nej, det havde jeg ikke lyst til. Men så kunne jeg gå og feje hår op, og det syntes jeg var meget sjovt.«

»Hun boede på Øster Farimagsgade ved søerne, og jeg husker nogle lege-kammerater, jeg var sammen med: Vi kørte på løbehjul ude ved Øster Farimagsgade. Jeg kom ikke i skole. Det var kun de der legekammerater, der gik i skole, så jeg må have været i salonen i mellemtiden.«

Gabriel kan ikke huske, at han savnede Grønland, mens han boede på Østerbro, eller hvordan han lærte dansk eller glemte det grønlandske. Heller ikke rejsen tilbage til Grønland halvandet år senere kan han huske noget om – end ikke, at hans plejemor som den eneste af plejefamilierne fulgte med helt til Helsingør, fordi han ikke ville skilles fra hende. Hun havde søgt om at adoptere ham, men fået afslag. De næste mange måneder græd han hver aften af længsel efter hende.

»Da vi kom tilbage til Grønland – det kan jeg heller ikke huske. Helene skriver, at vi kørte med bus nede fra havnen og ud til børnehjemmet. Heller ikke det husker jeg. Jeg havde overhovedet ikke tænkt over, at vi skulle på børnehjem.

Jeg troede, at vi skulle på feriekoloni ligesom på Fedgården.

Tiden på børnehjemmet

Gabriel mindes ikke tiden på børnehjemmet med glæde.

»Det var ikke sjovt! Vi drenge lå vist seks i ét rum, og om aftenen kunne man høre, at vi lå der og snøftede og tudede. Vi ville tilbage til vores forældre. Og hvem var forældrene? Det var min plejemor. Jeg var ikke engang klar over, at jeg havde en far. Hver aften, når lyset blev slukket, lå vi og græd alle sammen. Sådan foregik det, ja, jeg ved ikke hvor mange år, men i hvert fald et par år.«

Gabriel fortæller, at man i starten prøvede at lære børnene grønlandsk i skolen.

»Men det var kun i kort tid, for vi kunne overhovedet ikke grønlandsk, og vi anede ikke, hvad læreren sagde, og så opgav de at lære os grønlandsk.

På et tidspunkt blev jeg bud nede i Grønlands Landsråd, og de talte kun grønlandsk, og jeg skulle gå i byen for dem. Hver gang de sagde et eller andet, sagde jeg: 'Jeg forstår ikke, hvad I siger.'

'Men du er jo grønlænder, du skal tale grønlandsk!'

'Ja, jeg er grønlænder, men jeg kan ikke grønlandsk.'

Der gik to dage, så blev jeg fyret, fordi jeg ikke forstod, hvad de sagde. Ja, det er en falliterklæring, må man sige!«

Ikke nok med, at det var et konkret handicap ikke at kunne grønlandsk; det var også noget, børnehjemsbørnene blev drillet med.

»De grønlandske børn råbte efter os: 'I er grønlændere. Hvorfor kan I ikke grønlandsk? I er fra børnehjemmet. I kan kun dansk! Men I skal tale grønlandsk til os.' Så gik vi i en stor flok

sammen fra børnehjemmet, fordi de andre drillede os og kastede sten efter os. Hver dag vi kom fra skole, så tudede vi, for vi forstod ikke, hvad de sagde.«

Jagtture alene

I starten tænkte Gabriel ikke på, hvordan det var at komme tilbage til Grønland efter at have været i Danmark – om der for eksempel var noget i naturen eller kulturen, han havde savnet.

»Det kom først i løbet af nogle år, for jeg elskede at gå på jagt i Grønland. Jeg var vel 10-11 år, da jeg købte min første salonriffel. Jeg havde sparet sammen, fordi jeg gik rundt med Grønlandsavisen i hele Godthåb om aftenen. På den måde tjente jeg penge til min første salonriffel. Jeg var den eneste på børnehjemmet, der havde en salonriffel. Hende der Benze må jo have stolet på mig. Det var helt i orden, at jeg havde den.«

»Jeg elskede at gå på jagt og skyde ryper. Ahhh. Når jeg gik ud på fjeldet med ski og salonriffel, så glemte jeg alt om, at jeg var på børnehjem, og at jeg ikke kunne grønlandsk og alt det der. Når jeg kom ud i naturen og kunne indånde den grønlandske luft, var jeg fri for det hele og gik langt væk.

Jeg gik altid alene på jagt. Jeg fik nogle tørkiiks og tørfisk med, og så bare derudad! Og når jeg kom hjem, havde jeg som regel skudt fem-seks ryper, og dem kom jeg hjem med rundt om bæltet. De blev afleveret til børnehjemmet, og så kunne kивfakkerne og de andre få dem. Børnene fik måske også lidt. Ryper er ligesom små agerhøns. Man kan koge eller stege dem – jeg siger dig, det smager godt! Det er guf!«

Mødet med far

Da Gabriel i 1964 som 18-årig forlod Grønland og tog tilbage til Danmark, gav han salonriflen til sin bror, som han havde fået forbindelse med nogle år tidligere.

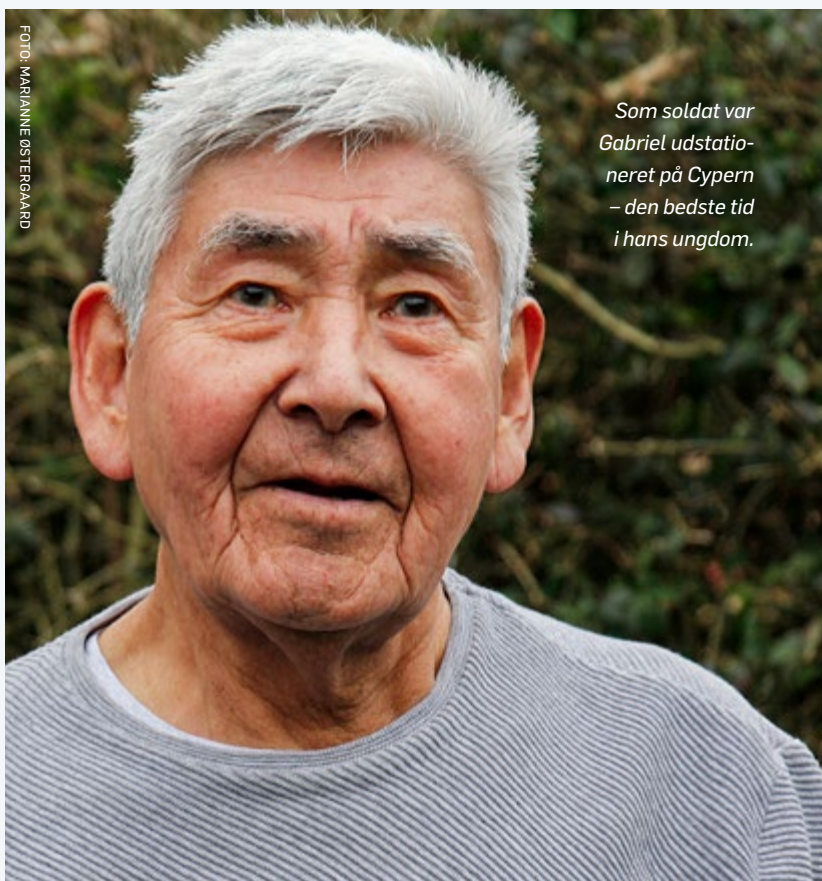
»Da jeg var blevet konfirmeret, sagde forstanderinden Benze en dag: 'Du skal ned til Frederikshåb og hilse på din far.'

'Har jeg en far?' Jeg var ikke klar over, at jeg havde en far.

Så kom vi til Frederikshåb og boede hos kolonibestyreren, og en dag sagde Benze: 'Du skal møde din far, men du må kun være sammen med ham en time om dagen.'

Som teenager elskede Gabriel Schmidt at gå på jagt og skyde ryper.

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Som soldat var Gabriel udstationeret på Cypern – den bedste tid i hans ungdom.

Nå! Jeg sagde: 'Hvorfor?'

Og så en dag gik vi ud, og så stod der en mand længere ude, og jeg sagde: 'Hvem er ham der?'

'Det er din far,' sagde Benze. Manden stod der og græd, den gamle mand, og jeg tænkte: 'Naaah, jeg har da ikke nogen far.'

Så kom han over til mig og gav mig et kram og sagde: 'Jeg er din ataata.' Ataata betyder far.

Og så gik vi ned til havnen, og han snakkede grønlandsk til mig, og jeg kunne overhovedet ikke forstå, hvad han sagde, og jeg talte dansk, og han kunne heller ikke forstå mig. Vi gik ved siden af hinanden uden at forstå hinanden, og det foregik på den måde en hel uge.

Så en dag sagde han til mig, at jeg skulle ned og møde min storebror.

'Nå! Jeg var ikke klar over, at jeg havde en storebror.' Det fandt jeg ud af dér. Vi var otte søskende – så vidt jeg husker.«

Militæret gav selvtillid

Efter børnehjemmet og realskolen kom Gabriel på lærningehjem et halvt

år, inden han rejste til Danmark for at gå på søfartsskole. Den plan blev dog ændret, fordi han havde været så søsyg på sejlturen fra Grønland til Danmark.

Han boede hos sin plejemor og hendes nye mand i Sorgenfri fra efteråret 1964 til marts 1965, hvor han startede i militæret på Høvelte Telegrafkaserne. Efter rekruttiden blev han udstationeret et år på Cypern.

»Det var den bedste del af min ungdom. Det var lige mig at være der på Cypern. Vi havde en hel masse øvelser og var ude og skyde med skarpt. Det er derfor, jeg blev meget døv.

Vi havde stor frihed dernede. Når vi havde fri, kørte vi op til Famagusta-stranden, og så lå vi der i en uge – en uges fri og en uges vagt. Vi lå deroppe og svømmede og alt muligt. Det var alle tiders! Når vi havde ferie, kunne vi komme til Mellemøsten, og jeg har været både i Israel, Beirut og Egypten og set pyramiderne. Det var lykken for mig!

Hvis jeg ikke var kommet i militæret, ved jeg ikke, hvordan det var gået. Det

har givet mig den selvtillid, jeg manglede som barn.«

Efter udstationeringen på Cypern var Gabriel tre måneder på Den Internationale Højskole i Helsingør, og derefter begyndte han at arbejde med telefoni hos KTAS. De søgte folk på det tidspunkt, og med sin baggrund i telegrafterne blev han straks ansat. Det blev til en karriere på 35 år i KTAS (det nuværende TDC).

Udstationering i Grønland

I 1976 arbejdede Gabriel i tre måneder for KTAS i en lille bygd, Fiskeræset. Her byggede de en telefoncentral og indlagde telefoner i hele bygden.

»Alle telefoncentraler i Grønland lå på toppen af en fjeldtop, og huset til centralen var bygget, da vi kom med helikopteren og skulle fires ned. Jeg gik ned først, for jeg havde jo prøvet det på Cypern. Da min makker blev firet ned, skulle jeg gribe ham. Da vi var sat af og havde fået vores værktøj og mad ned, råbte piloterne: 'Vi ses om tre måneder!' Så fløj de.«

»En dag ville min makker lige have mig til at oversætte, og jeg måtte sige: 'Ved du hvad, John, jeg kan ikke en skid grønlandsk'. I starten følte jeg mig fløvet over, at jeg ikke kunne grønlandsk, men det gik hurtigt over, for grønlænderne deroppe sagde til mig: 'Du er god til dit arbejde, så det er lige meget, om du kan sproget'.«

Hårdt at tale om fortiden

Hvordan er det igen og igen at tale om alle disse ting på grund af medieintressen i forbindelse med, at I har søgt den danske stat for at få kompensation?

»Jeg synes, det er meget anstrengende, og jeg bliver deprimeret hver gang, det hele kommer op. En gang imellem kan jeg ikke rumme det,« siger Gabriel og klapper sig på brystkassen.

»For det kalder helt tilbage til min barndom, som ikke var en barndom alligevel. Hvad skal jeg sige? En flækket barndom. Det var to lejre. Jeg vil sige: Danmark har taget min barndom fra mig og oplært mig til et eller andet – men hvad, det ved jeg ikke.« ■

Overlevet med ar på sjælen

Kristine Heinesen savnede sin familie og den grønlandske natur, og hun faldt aldrig rigtig til hos plejefamilien i Danmark. Alligevel har hun boet hele sit voksne liv i Danmark – men hun har foretaget flere tilbagerejser til Grønland, og hun har forsøgt at genlære det grønlandske sprog.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Kristine var med til at stifte Den Grønlandske Forening i 1982, og hun begyndte også at lære grønlandsk.

»Jeg har stadig ikke vænnet mig til, når venner og bekendte snakker om deres familie,« fortæller Kristine Heinesen. »Jeg har jo ikke haft den oplevelse, så jeg kan ikke snakke med om det, de snakker om.«

Kristine var seks år, da hun blev sendt til Danmark, og hun kan ikke huske ret meget fra sit barndomshjem i Aasiaat/Egedesminde. Hun kan svagt erindre, hvordan huset så ud, og at hun altid legede ude, men hun kan ikke genkalde sig sin mors eller sine søskendes udseende. Kristine var den yngste og havde tre ældre søskende: en søster og to brødre – plus nogle ældre halv-søskende.

Et af de første barndomsminde er, da Kristine som treårig blev bidt af sin fars slædehunde:

»Jeg kan meget tydeligt huske, da de overfaldt mig, og jeg kom på sygehuset. Dagen efter skød min far hundene. Det var han nødt til, for dengang var de jo ikke bundet. Det skal de være i dag. Han var nødt til at skyde dem alle sammen, for de havde overfaldet mig i flok, og jeg var næsten død af biddene.«

Der var 14-16 hunde, og de var familiens eksistensgrundlag.

»Min far døde kort tid efter. Han var blevet så ked af det, at han døde af sorg, sagde folk. Han skød måske sig selv. Jeg har senere prøvet at spørge min bror, men han vil ikke snakke om det. Han siger bare, at han ikke ved det. I hvert fald forsvandt min far, så kun min mor levede, da jeg blev sendt afsted.«

Kristine kan ikke huske skibsrejsen til Danmark.

»Jeg kan bare huske, at jeg skulle ud og sejle. Det syntes jeg, var meget spændende – det store skib så spændende ud. Min bror sejlede mig derud, og jeg regnede med, at jeg bare skulle på ferie eller på en sejltur. Men jo længere væk man kom, jo sværere blev det, at man ikke kom tilbage. Der var ikke nogen, der havde sagt noget – heller ikke til min mor eller mine søskende.«

Grim natur

Fra opholdet på Fedgården kan Kristine heller ikke huske meget – kun at der var en helt anderledes natur end den, hun var vant til.

Kristine blev bidt voldsomt af sin fars slædehund, da hun var tre år gammel.

»Vi kom til et sted med andre lugte og alt muligt, der bider og kradser. Det var helt anden natur. Det betød meget for mig, for jeg var ude hele tiden, lige som jeg havde været derhjemme. Men det var på en anden måde: Vi havde jo ikke højt græs og bier og myg. Jo, måske myg, men ikke nogen, der generede én, når vi var ude dengang som barn. Der havde vi jo fjeldene at rende rundt i.«

»På Fedgården var det noget helt andet. Jeg syntes, træerne var grimme, for vi var ikke vant til sådan nogle høje træer. Man kunne ikke se noget. Man kunne ikke se langt nogen steder. Nej, det kunne jeg ikke lide!«

Sprogtabet

Første gang det gik op for Kristine, at der var noget med sprog, var, da hun kom til plejeforældrene.

»Så længe vi var på Fedgården, var vi jo sammen og havde stadigvæk sproget sammen. Men det forsvandt hurtigt, da vi kom til plejeforældrene, for der snakkede man kun dansk. Jeg forstod det overhovedet ikke! Det kan jeg huske. Jeg var meget, meget ked af det. Jeg kunne slet ikke snakke med dem.«

For at trøste Kristine arrangerede plejeforældrene, at et af de andre grønlandske børn, Clara, kunne komme og bo hos dem et stykke tid.

»Jeg kom ikke til at holde af mine plejeforældre. Der var nogle, der virkelig holdt af deres plejeforældre, men sådan fik jeg det ikke, og jeg havde ingen kontakt med dem senere.«

»Jeg var glad for at se de andre, da vi mødtes igen på skibet. Men så opdagede vi alle sammen: 'Gud, du snakker også dansk!' Det var meget sjovt. Den

episode kan jeg godt huske, hvor man opdager, at man har fået et andet sprog. Og da vi kom til Grønland, opdagede vi, at vi ikke kunne grønlandsk mere. Det var ikke særlig rart, for vi blev drillet af de andre børn ude i byen. Selv om jeg var meget ude for mig selv, var det ubehageligt ikke at kunne sit eget sprog. Det er et overgreb, de har udsat os for.«

Det var en skuffelse for Kristine at komme tilbage til Grønland, for hun havde regnet med, at hun skulle hjem til sin familie, men det kom hun ikke. Hun havde ingen kontakt til dem i de år, hun boede på børnehjemmet i Nuuk – kun en halvbror og en kusine, der boede i byen, og som hun ikke kendte i forvejen. Hun fik det ikke engang at vide, da hendes mor døde. Det var et chok, da hun senere hørte det ved en tilfældighed – måske var det kusinen, der fortalte det.

FOTO: PIITANNGUAG EGEDE/UNSPLASH

til forældrene. Da Tine Bryld fortalte, hvad hun havde fundet frem til, blev jeg meget skuffet og ked af det. Jeg havde troet, at det var, fordi de mente, at min familie var for fattige, og at jeg led nød. Det ville jeg da kunne forstå, men der stod ligefrem i de papirer, som Tine fandt, at det var et eksperiment! Det blev jeg rigtig vred over! Det gør man da ikke med børn! Jeg har aldrig fattet det!»

»Hvis jeg ikke havde været stærk nok, ville jeg ikke have kunnet klare det. De 16 af os er jo døde i dag – mange af druk og selvfølgelig også nogle af sygdomme. Det har da sat sit præg. Jeg har overlevet det, men fandme også med ar på sjælen! Og det kan ikke heles.«

På dette tidspunkt i interviewet bringer harmen og smerten tårerne frem.

»Hvis de så havde sagt, at vi skulle på børnehjem, når vi kom tilbage til Grønland, fordi vi skulle føre det danske sprog videre, og hvis de havde lagt en plan med familien om, at de kunne komme og besøge os, så var det noget andet. Alle havde en eller anden form for familie i Nuuk, men vi blev skældt ud, hvis det blev opdaget, at vi besøgte dem.«

Kristine mindes de kammerater fra børnehjemmet, som knækkede og fik en tragisk skæbne: selvmord og selvmordsforsøg, psykisk sygdom, et liv med hjemløshed, social deroute og kriminalitet. Én brændte inde, én døde i en arbejdsulykke, og én blev myrdet – og adskillige fik forskellige former for misbrug.

»Det er jo den der baggrund, vi har haft, hvor vi mistede både familie og sprog, der har sat sine spor. Der er dem, der ikke klarede det, og os andre, der på en måde har klaret det, men stadig væk sidder med den der tanke: Hvad er det, de har gjort? Man tager da ikke børn og fjerner dem fra familien!«

Voksenliv og tilbagerejser

Kristine kritiserer, at der ikke var lavet en plan for, hvad børnene skulle efter børnehjemmet.

»Man anede ikke, hvad man skulle, efter man var blevet 16 år. Så kunne man ryge og rejse og klare sig selv.«

Kristine kom i huset hos en dansk familie, og da de flyttede tilbage til Danmark, rejste hun med – mest fordi hun var glad for børnene. Efter en kort ansættelse på et spædbørns-hjem, ophold på efterskole og hus-holdningsskole kom hun teknisk skole i Sønderborg og blev syerske. I det fag fandt hun en metier, hun holdt meget af.

Kristine havde sin gang i Grønlandernes Hus og var med til at stifte Den Grønlandske Forening i 1982, og hun begyndte også at lære grønlandsk.

»Jeg er blevet bedre og kan huske ordene, men jeg kan ikke sætte dem sammen, og jeg kan ikke snakke rigtigt med grønlændere. Når jeg er i Grønland, kan jeg klare lidt turistgrønlandsk.«

Kristine har været i Grønland adskillige gange – første gang i 1989, hvor hun var i Sydgrønland sammen med sin mand, hans forældre og nogle venner, og de sejlede op langs kysten. Det blev en voldsom oplevelse, fordi hun ikke følte sig hjemme, men som en dansker i Grønland.

Efter at hun havde fået kontakt med Tine Bryld, fik hun imidlertid lyst til at tage derop igen og satte sig for at genfinde sin bror, Ole. Hun satte en annonce i en grønlandsk avis om, at hun kom til Egedesminde, og at hun ledte efter sin familie.

»Allerede da vi landede i Søndre Strømfjord, var der én, der kaldte inde fra kontoret. Der var telefon til mig. Det var min bror: 'Jeg kommer og henter dig i heliporten'. Han havde læst i avisen dagen før, at lillesøster kom. Og han havde været rundt i hele byen og sige det. Han var så glad. Det var dejligt. Og så har vi holdt sammen siden og set hinanden, når jeg var på ferie deroppe.«

Siden har Kristine været i Grønland flere gange, blandt andet i forbindelse med runde familiefødselsdage og til børnehjemmets 50-års jubilæum. Også i år besøgte hun Grønland. Hun var der i marts måned i forbindelse med statsministerens undskyldningsceremoni i Nuuk, og til sommer rejser hun og nogle af de andre 'eksperimentbørn' derop sammen med deres familier. ■

»Hende besøgte jeg nogle gange, for jeg var jo altid ude i byen, også da jeg boede på børnehjemmet. Selv om jeg ikke kunne forstå sproget, gik jeg rundt og sagde hej, for jeg blev ikke drillet så meget som de andre. Jeg legede også med de grønlandske børn, selv om vi ikke måtte, og jeg ikke kunne forstå, hvad de sagde.«

Det bedste ved at komme tilbage til Grønland var naturen.

»Det var dejligt! Jeg var glad, når jeg kunne komme ud og klatre i fjelde og plukke bær om sommeren. Somme tider også sammen med de andre, men jeg kunne bedst lide at gå rundt alene.«

Ar på sjælen

»Jeg har aldrig forstået, hvorfor de skulle samle os 22 børn op og fjerne os uden at lægge en plan eller sige noget

Godtgørelse – langt om længe

Staten har indgået forlig om at betale erstatning til de sidste seks overlevende grønlandere, der som børn blev udsat for den danske stats eksperiment med at gøre dem til en dansktalende elite i Grønland.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Sagen om de grønlandske 'eksperimentbørn' tog sin begyndelse, da Tine Brylids research i slutningen af 90'erne afslørede, at det var som led i et eksperiment, at de grønlandske børn var blevet fjernet fra deres familier. Allerede fra det tidspunkt begyndte 'eksperimentbørnene' at arbejde på, at staten skulle undersøge sagen, men der gik årtier, og undersøgelsen blev først igangsat i februar 2019. Den blev offentliggjort den 15. november 2020 med titlen *Historisk udredning om de 22 grønlandske børn, der blev sendt til Danmark i 1951*. I direkte forlængelse af rapporten fik de overlevende fra

eksperimentet den 8. december 2020 en skriftlig undskyldning fra statsminister Mette Frederiksen.

»Så er det, de tænker, om det virkelig er nok med en skriftlig undskyldning – om de ikke er blevet krænkede på en sådan måde, at der er grundlag for en kompensation og for at blive taget mere alvorligt,« fortæller Mads Pramming, advokat for de seks grønlandere.

Mads Pramming blev kontaktet af de seks i sommeren 2021, og han mente fra starten, at de havde en god sag ud fra juridiske betragtninger.

I slutningen af november fremsendte han et krav til staten om en kompensation på 250.000 kroner pr. person og forventede, at der ville komme en dialog og en løsning, som ikke involverede domstolene. Social- og Ældreministeriet sendte imidlertid sagen direkte til Kammeradvokaten, som efter et par uger meddelte, at ministeriet afviste kravet, og at de måtte anlægge en retssag, hvis de ville gå videre med det. Sagen blev anlagt i slutningen af december 2021.

Forlig

Efter et par måneder foretog regeringen imidlertid en kovending, og der blev indgået forlig den 25. februar i år. De seks grønlandere får nu udbetalt den godtgørelse, de har bedt om – 250.000 kroner hver.

»Jeg har hele tiden været optimistisk med hensyn til, at sagen ville blive løst på en anden måde end foran en dommer i en retssal,« siger Mads Pramming.

»Jeg tænkte, at mine klienter havde en ret stærk sag, fordi de havde den politiske og samfundsmæssige stemning på deres side, og samtidig var det en rigtig god sag rent juridisk. Desuden

ved staten, at der ikke kan komme flere sagsøgere; man ved, at man har gjort noget galt, og man har sagt undskyld. Og nu, hvor sagen har fået lidt mere bevågenhed, tror jeg også, at alle er enige i, at det, der er foregået, er ret horribelt.«

Unik sag

Mads Pramming forklarer, at forskellen på denne sag og andre sager, som kan minde om den, er, at det i denne sag er staten, der har gjort noget forkert. I andre sager – for eksempel sagen om Godhavnsdrengene – er statens rolle typisk, at man burde have forhindret nogle andre i at gøre noget forkert.

»Det specielle ved denne sag er jo, at staten er selve gerningsmanden, og der er ingen tvivl om, at der er sket en krænkelse af deres menneskerettigheder.«

Mads Pramming ser ikke umiddelbart, at sagen kan danne præcedens for andre sager – først og fremmest, fordi den er så enestående.

»Jeg oplever det som en unik situation, at staten med åbne øjne laver et eksperiment og varetager sine egne interesser på bekostning af nogle børns rettigheder, liv og interesser.«

I Mette Frederiksens undskyldning fastholder man, at forsøget skete i en god mening, selv om det havde store menneskelige omkostninger. Er det rigtigt forstået, at staten med forliget stadig ikke har erkendt, at krænkelsen skete med vilje som led i en større plan?

»Jeg vil sige, at de har erkendt, at det, de har gjort, var en krænkelse af disse menneskers rettigheder. Men hvis spørgsmålet er: Har de erkendt, at det var med fuldstændig åbne øjne? Nej, det har de nok ikke erkendt.

Man kan sige, at i den måde, vi har rejst kravet på, har vi sagt, at de har

Advokat Mads Pramming ser det som en unik sag, fordi staten med åbne øjne har præsenteret sine egne interesser over nogle børns rettigheder.

gjort det med vilje. Ideen med eksperimentet var at gøre nogle kvikke, begavede grønlandske børn til en dansk-talende elite i en tid, hvor det blev internationalt upopulært at have kolonier. Det har betydet, at disse børn har mistet deres familie og kultur, og det var ikke en utilsigtet konsekvens. Det var en del af selve projektet.»

Mads Pramming fastslår, at selve kompensationen – skønt den kan synes beskeden – faktisk ligger i den absolut høje ende i forhold til den praksis, der er ved Menneskerettighedsdomstolen.

To sæt rettigheder

I sagsanlægget blev der lagt vægt på to ting: Den Europæiske Menneskerettighedskonventions beskyttelse af retten til familieliv og privatliv og FN-pagten beskyttelse af oprindelige folks rettigheder til deres sprog og kultur. Efter som sagen endte med forlig, ved man ikke, hvordan de sproglige og kulturelle rettigheder ville være blevet vægtet i forhold til retten til familieliv og privatliv.

»Det ville have været et sindsygt spændende spørgsmål, hvordan domstolen ville have vægtet det,« siger Mads Pramming. »Hvis sagen var kommet i retten, havde vi sagt, at der er nogle helt skærpede krav efter menneskerettighedskonventionen, når det handler om børn. Og derudover gælder der en skærpet forpligtelse efter international ret til at beskytte oprindelige folk. Med den måde, det er endt på, hvor man har lagt sig ned og betalt, kan vi jo ikke vide, om de har gjort det, fordi det var oprindelige folk eller børn, eller fordi man bare syntes, at man politisk ikke kunne tåle at have den sag. Men vi ved, at vi har gjort det gældende, og det er en af de ting, der gjorde sagen principiel – også ud over landets grænser.«

Sagen har nu fået et positivt udfald for de seks overlevende fra det danske eksperiment med grønlandske børn, men ifølge Mads Pramming gør den ikke nogen kæmpe forskel for eksempel for adopterede, der mener, at staten har handlet forkert i deres sag, og afgørelsen siger ikke noget om retten til at bevare eget sprog og egen kultur. ■

GODTHÅB 1952: Hjemme igen

Jeg stirrer febrilsk ind i menneskemængden, hvor er min mor? Da jeg finder en ny plads ved rælingen, er vi kommet så tæt på, at jeg får øje på mor og Victoria og Hans.

– Er det virkelig sandt? Der står de og peger og vinker. Vi får øjenkontakt, mit hjerte svulmer af enorm lettelse og lykkefølelse.

– Mor, mor, mor. Er du virkelig? Hjem til mor, hjem til mor, synger det inden i mig.

Lige så snart det er min tur, balancerer jeg ned af den gyngende landgangsbro. Jeg går, så hurtigt jeg kan, mens jeg holder fast i gelænderet af tovværk, og endelig når jeg ned og løber det sidste stykke hen i min mors arme. Jeg klamrer mig til hende, jeg er lige ved at briste af bare glæde.

– Mor, mor, siger jeg og begynder at fortælle, hvor meget jeg har savnet hende, om alt det jeg har set og oplevet i de halvandet år, vi har været taget væk fra hinanden. Glædestrålende kigger jeg op på hende, men det undrer mig, at hun ikke svarer mig. I stedet siger hun en hel masse uforståeligt. Jeg slipper hende, kigger op og spørger:

– Hvad siger du? I et splitsekund bliver jeg ramt af vantrø, glør på hende, får øje på mine søskende. De står og kigger på mig, som om jeg kommer fra en anden planet. Det går pludselig op for mig, at vi slet ikke kan forstå hinanden. Vi taler hver sit sprog. Jeg bliver alvorlig og fuldstændig tom inden i.

Helene Thiesens erindringsbog beskriver levende og med stor detaljerigdom hendes barndom og ungdom i både Grønland og Danmark.

– Hvad nu? tænker jeg. I det jeg står og prøver at komme mig over chokket, bliver jeg prikket på skulderen.

– Kom Helene. Kan du sige farvel til din mor og tage din kuffert, du skal op i bussen derovre.

– Hvorfor skal jeg det? svarer jeg.

– Jo, nu skal du med op på det nye børnehjem og bo sammen med alle dine kammerater og jeres nye mor, frøken Dorothea Bengtzen.

– Hvad? tænker jeg vantrø, det smerter i mit bryst. Jeg skæver op til min mor, men hun gør ikke noget for at holde på mig. Jeg er besvimelsen nær.

– Det kan da ikke passe, nu tager de mig væk fra min mor igen. Det kan de da ikke. ■

Uddrag fra Helene Thiesens bog For flid og god opførsel. Milik Publishing 2011.

Anne Kirstine Hermann er uddannet journalist fra Syddansk Universitet, antropolog fra The New School for Social Research i New York og har en ph.d. i etnografisk journalistik.

FOTO: THOMAS HOWALT ANDERSEN

Da Danmark vildledte verden

Anne Kirstine Hermanns bog *Imperiets børn* fortæller med stor autoritet og indlevelse den dramatiske historie om, hvordan Danmark med en kombination af fortielser, fordrejninger og drevent diplomati forsvarede retten til at beholde sin sidste koloni, Grønland. Det skete i en tid, hvor afkolonisering ellers stod på verdenssamfundets dagsorden, og de grønlandske børn var en brik i dette taktiske spil.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Efter Anden Verdenskrig var det danske herredømme over Grønland udfordret af den internationale tidsånd, som gik i retning af afskaffelse af kolonialismen, og denne tidsånd var konkret nedfældet i FN-pagten, som Danmark havde undertegnet i 1945. Her forpligtede kolonimagterne sig til at arbejde henimod koloniernes selvstændighed, og de skulle i årlige rapporter over for FN redegøre for udviklingen i retning af selvstyre.

Anne Kirstine Hermann viser, at den danske regering overvejede at lade, som om Grønland slet ikke var en koloni,

men regeringen valgte i stedet en anden plan: Grønland skulle hurtigst muligt indlemmes i Danmark, så man slap for at give landet uafhængighed. Hvis Grønland var en landsdel frem for en koloni, ville grønlænderne nemlig ikke længere være omfattet af FN-pagtens kapitel 73 og dermed ikke længere have ret til løsrivelse.

Og det er i denne sammenhæng, at daniseringen af den grønlandske befolkning blev så presserende. I FN's optik var den etniske, kulturelle, sproglige og udviklingsmæssige lighed mellem koloni og moderland en forudsætning

for, at det ville være rimeligt at indlemme kolonien. For at Danmark kunne gøre sig håb om at beholde Grønland, var det altså nødvendigt at gennemføre en udvikling, modernisering og lynassimilering, som kunne overbevise omverdenen/FN om, at Danmark og Grønland hørte naturligt sammen. Derfor skulle det danske sprog og dansk livsstil hurtigst muligt udbredes i Grønland.

Anne Kirstine Hermann punkterer myten om, at overgrebene mod for eksempel de grønlandske 'eksperimentbørn' og deres familier var en utilsigtet bivirkning af et velmenende

uddannelsesprojekt. Tværtimod var hele projektet med daniseringen af den grønlandske befolkning – og mest hårdhændet børnene – led i en større politisk plan, der havde til formål at sikre Danmark det fremtidige herredømme over Grønland.

Konsekvenser for børnene

Imperiets børn veksler mellem kapitler om det storpolitiske og diplomatiske spil om Grønland og personlige vidnesbyrd om tragedierne for de grønlandere, der blev brugt som brikker i dette spil.

Det er personlige beretninger fra grønlandere, der på forskellig måde blev fjernet fra deres familier og bragt til Danmark. Det er for eksempel Margrethe Johansen, der blev adopteret af et dansk par, som skyndte sig at rejse tilbage til Danmark, fordi den biologiske mor gik og kiggede ind ad vinduerne for at få sit barn tilbage. Adoptanterne fortalte allerede tidligt Margrethe, at de havde betalt hendes mor med et par pakker cigaretter.

I forbindelse med moderniseringen havde der været mange danske håndværkere i Grønland, som havde efterladt børn født uden for ægteskab født af grønlandske kvinder. Disse børn var juridisk faderløse; i modsætning til (andre) danske børn, som siden 1938 havde haft ret til at få faderskabet fastslået, til at arve deres far og bære hans efternavn, havde disse børn ingen rettigheder i forhold til deres fædre. Børnene fik først disse rettigheder i 1963 i Vestgrønland og i 1974 i Nord- og Østgrønland. Fra 1951 til 1974 blev omkring 5000 børn af grønlandske mødre og danske fædre født som juridisk faderløse.

Mens disse børn altså blev efterladt i Grønland af deres danske fædre, forsvandt flere hundrede andre grønlandske børn i samme periode fra Grønland – nogle af dem adopteret af danskere på tvivlsomme vilkår, som bogens personlige beretninger er eksempler på.

Grundlovsændring

Et skridt på vejen til at beholde Grønland var en grundlovsændring, hvor Grønland blev gjort til en del af Danmark. Først skulle man have grønlandsk tilsagn til den manøvre, og det skete på et lukket møde i Grønlands

Landsråd i september 1952, hvor grønlanderne ikke blev orienteret om de folkeretlige konsekvenser af en indlemmelse, nemlig at deres ret til uafhængighed ville bortfalde, og hvor de ikke fik nogen betænkningstid eller mulighed for at spørge deres bagland.

Så var vejen banet for den nye grundlov. Den 28. maj 1953 stemte danskerne om den nye grundlov, der blandt andet skulle gøre Grønland til et dansk amt. Grønlanderne havde ikke fået mulighed for at stemme om det.

FN's godkendelse

Danmark havde efter grundlovsændringen orienteret FN om, at Grønland nu var en del af Danmark og dermed ikke længere en koloni. I efteråret 1954 var der en møderække, hvor den danske FN-delegation skulle overbevise FN's øvrige medlemslande om, at Grønland levede op til kravene for at kunne blive indlemmet i Danmark. Et af FN's kriterier for, om indlemmelsen var legitim, var, at de to landes befolkninger lignede hinanden sprogligt, etnisk og kulturelt. Den danske delegation berettede, at utallige ægteskaber gennem tiden mellem den oprindelige befolkning og skandinaver betød, at Grønlands befolkning nu var 'eskimoisk-skandinavisk' og ikke inuitter. Danmark havde i de årlige rapporter til FN også skrevet, at majoriteten af den grønlandske befolkning bestod af den blandede race, og at 'ublandede eskimotyper finder man stort set kun i isolerede distrikter'.

Flere lande udtrykte kritik af, at der ikke havde været en folkeafstemning i Grønland om spørgsmålet, men den 22. november 1954 godkendte FN's Generalforsamling Grønlands statusændring til en del af Danmark med 45 stemmer for, en stemme imod og 11 blanke stemmer.

Det var en klog taktik af Danmark at få indlemmelsen af Grønland accepteret i FN på et så tidligt tidspunkt, inden flere kolonier blev uafhængige stater, som kunne ændre flertallet i FN.

Imperiets børn

Titlen *Imperiets børn* har dobbelt betydning: Dels behandlede den danske stat de grønlandske børn, som om de

var statens og ikke forældrenes børn, og dels peger titlen også på imperiemagtens typiske blik på koloniers indbyggere som en slags børn – mindre udviklede, mindre civiliserede og mindreværdige. Altså en henvisning til den klassiske kolonialistiske tænkemåde, og Anne Kirstine Hermann konstaterer:

»Da Danmark begyndte sin civilisationsmission i Grønland, var den tankegang gået af mode i det meste af verden. Faktisk er det påfaldende, at det netop var, da afkoloniseringen gik i gang i FN, at den mest destruktive koloniale periode i Grønland startede: Det var da Danmark officielt afkoloniserede, at myndighederne indførte de mest klassiske imperialistiske politikker.«

Ovenstående er et kort sammendrag af bogens detaljerede gennemgang af de krasse reformer, den kyniske manipulation af grønlanderne og det luskede diplomatiske spil i FN, som udvirkede, at Danmark fastholdt herredømmet over Grønland. På baggrund af hundredvis af skriftlige kilder i arkiver i Danmark og FN's arkiver i New York, videnskabelige værker, presseomtale og interviews har Anne Kirstine Hermann skrevet en indsigtfuld og rystende bog, der får det pæne Danmarksbillede til at krakelere. ■

FOTO: PALLE VIBE/SCANPIX.

Anne Kirstine Hermann: *Imperiets børn*. Da Danmark vildledte FN og Grønland for at beholde sin sidste koloni. Lindhardt og Ringhof 2021. 320 sider, ca. 300 kr.

Fra biofamilie til bonusfamilie

Nikoline Nielsen, som er adopteret fra Grønland til Danmark i midten af 1960'erne, har sin biologiske familie som sin bonusfamilie. Her fortæller hun sin historie.

AF NIKOLINE NIELSEN

Min historie starter i 1961, hvor jeg blev født i den lille by Uummanaq, som ligger i Diskobugten i Midtgrønland.

Da jeg var fire år, døde min biologiske far i en jagtulykke, og eftersom vi var ni børn, blev min lillesøster på tre år og jeg bortadopteret – hun til en faster og jeg til min nuværende familie. Den bestod af min far, som var læge og havde boet i Grønland i flere år, børnene Peter og Gitte, som han havde med sin afdøde hustru, og hans nye hustru – min mor – på 25 år, som kun havde været i Uummanaq i knap et år. Peter på 14 år boede hos vores faster og onkel i Danmark, mens Gitte på 10 år boede hos vores far og min mor i Uummanaq.

Min første erindring om adoptionen er, at jeg sad i vinduet søndag formiddag og så min biologiske familie gå i kirke og undrede mig over, at jeg ikke skulle med. Jeg kan også huske, at det var svært pludselig at skulle sove alene, når man var vant til at sove med 10 andre, så om natten gik jeg nogle gange ud på toilettet og omfavnede faldstammen til håndvasken. Jeg har fået fortalt af min mor, at når jeg blev gal, gik jeg tilbage til min biologiske mor, som lod mig overnatte og fulgte mig tilbage dagen efter.

Efter cirka fire måneder skulle vi flytte til Nuuk og besøge Danmark på vejen. Her oplevede jeg min første store skræk, når jeg skulle gå forbi de store træer, som på mirakuløs vis ikke faldt ned i hovedet på mig. Jeg havde jo ikke set nogen bevoksning højere end en halv meter. Hvad der siden skete, har jeg som så meget andet ikke nogen erindring om.

Fra Nuuk til Holbæk

I Nuuk faldt jeg hurtigt til, og da jeg var et meget åbent barn, fik jeg hurtigt venner. Jeg havde meget frihed og fik endda voksenvenner, som kun jeg besøgte. Der blev brugt megen tid i naturen, men da min mor ikke kunne forlige sig med rollen som kolonist, valgte hun at flytte til Danmark med mig. Flere gange havde hun overtrådt de udtalte danske regler om, hvordan man som dansker skulle omgås grønlændere. For eksempel måtte hun ikke stå på ski med grønlændere, og selv om hun havde lært sig grønlandsk, måtte hun ikke tale grønlandsk med grønlændere, når der var danskere til stede.

Så nu skulle jeg sige farvel til mit elskede Grønland, min far og Gitte.

Holbæk Seminarium, hvor min mor læste til lærer, blev vores første base. Her var jeg heldig både at bo og være med til at starte en øvelsesskole, som lå i tilknytning til seminariets kollegium. Det første år var der kun én klasse (første klasse) og én lærer, og det tror jeg er årsagen til, at jeg ikke husker nogen mobning; derudover var jeg stor og bomstærk.

Set i bakspejlet havde jeg gunstige opvækstvilkår, da vi boede på kollegiet de første par år, hvor der altid var nogle til at underholde én. Og det var en tid, hvor vi børn fik lov til at udforske hele vores nærområde med både marker og hølder og mulighed for at bygge jordhuler. Desuden var der de andres børns mødre, som gik hjemme, hvis man havde behov for lidt omsorg.

Jeg længtes dog stadig meget efter Grønland, og i min barndom og ungdom var den største trøst at gå udenfor og vende ansigtet opad og kun have vidden af himmel over mig. Jeg var jo født med vidder og prøvede at lukke alle andre indtryk ude. Det var også på den tid, at folk begyndte at komme med bemærkninger om, at jeg var adopteret, og jeg blev påmindet af andre om, at min mor ikke var min biologiske mor – hvilket jeg ellers ikke funderede over.

Lykken kom i to somre, hvor jeg besøgte min far i Nuuk. Jeg har fået fortalt, at der skulle tre voksne til at få mig ind i helikopteren, da vi skulle tilbage til Danmark.

Som tiårig blev jeg storesøster til Lars, og 2 år efter kom Anders, samtidig med at vi flyttede til Lejre, hvor jeg gik i 5. til 7. klasse. Min mor havde fundet sig en mand med kulsort hår, og det var rart at få at vide, når vi var på besøg hos hans familie, at jeg var 'en rigtig Klinte', da jeg var den eneste af alle børnebørnene med sort hår.

Ungdomsår

I teenagealderen er det for de fleste børn vigtigt bare at *blende* ind, og det fik jeg for det meste også lov til, men der var alligevel tit voksne, som skulle komme med en bemærkning om, at jeg var adopteret, specielt når der var familiesammenkomster. Det var velment, men ikke ønsket.

Det var også en tid med alle de ting, der hører med til at være teenager, og jeg holdt mig ikke tilbage. Dét, kombineret med at en af mine yngre brødre var en dreng, som 'var overalt', plus lærerjobbet fik min mor til at smide håndklædet i ringen, og jeg flyttede ind hos min far og hans nye kone, som i mellemtiden var flyttet til Frederikssund i Danmark.

Der fik jeg også nogle meget gode venner, og der begyndte tiden med mor 1-2-3. Det blev sagt for sjov af mine venner for at se andres reaktion, og det gjorde ikke ondt, men det var alligevel en tilbagevendende reminder om min historie.

Det var også på den tid, jeg første gang genså min biologiske lillesøster, Makkak, og for første gang så en anden person med fuldstændig samme reaktionsmønstre, mimik og gestik som jeg selv – noget af en ahaoplevelse. Jeg havde mødt et par af mine andre biologiske søskende før, men ikke bemærket nogen ligheder. I de første mange år havde min mor sendt

julekort og billeder af mig til min biomor, så på den måde vidste de, hvor jeg var.

Imellem folkeskolen og gymnasiet blev det til et år i London. Her oplevede jeg første gang, hvad mine mange skift og opdragelse til selvstændighed betød. Jeg led ikke af hjemve, som mange af de andre au pair-piger gjorde. Jeg fandt sammen med en af de andre piger, og vi fik begge job på et hotel. Min familie oplevede, at jeg var meget dårlig til at give livstegn fra mig, hvilket nok bundede i, at jeg følte, at jeg skulle klare mig selv – og så bliver 'intet nyt godt nyt'.

I London oplevede jeg også for første gang at skulle forklare om mit ophav, da jeg jo bestemt ikke ligner en dansker, og for mange var det første gang, de mødte en grønlander. Det mønster gentog sig senere i Tyskland og Belgien, hvor jeg boede efter at have taget HF.

Spejling i lillebror

Jeg fødte mit første barn, Ben, i 1985 i Belgien, hvor jeg boede med hans israelske far. Det var første gang, jeg godt kunne tænke mig at møde min biomor. Efter et tumultarisk år vendte vi tilbage til Danmark, og da Ben var knap to år, flyttede hans far tilbage til Israel.

Jeg mødte min nuværende mand på vores fælles arbejdsplads, da Ben var fire år. Vi købte hus og fik siden Tobias og Freja. Min biosøster Makkak og hendes mand flyttede til Danmark, og gennem hende møde jeg igen min biologiske familie fra Grønland.

Vi var nu alle blevet voksne, og det var lidt svært at blive sat i rollen som den fortabte søster, især når jeg vidste, at Makkak, som var adopteret i en familieadoption, havde haft

det svært med vores biologiske familie i Grønland, mens jeg havde haft det godt i min danske familie.

Jeg havde aldrig rigtig kunnet spejle mig i mine ældre søskende, som jeg havde mødt sporadisk, når de kom til Danmark for at gå i skole. Det blev dog noget helt andet, da jeg for første gang mødte min biolillebror, som var fem år yngre end mig. Når man ikke er vokset op i en børneflokk og ser de små fællestræk, kommer det som lidt af et chok at se en kopi af sig selv – bare som mand. Vi klingede også med det samme og var tæt knyttet de otte år, vi havde kontakt med hinanden, inden han desværre døde. Og vores voksne sønner på henholdsvis 31 og 30 år har været rigtig gode venner, siden de mødte hinanden som fire-fem-årige.

Adoptivbørn i børnehaven

Da jeg var 37 år, begyndte jeg at arbejde i en børnehave. Igennem mit arbejde har jeg indimellem mødt adoptivbørn, og hos nogle af dem har jeg oplevet en frustration og usikkerhed om deres ståsted. Forældrene er blevet indskærpet vigtigheden af at kende sit ophav og sin historie, hvilket jeg er helt enig i, men nogle gange bliver historien fortalt så ofte, at børnene bliver forvirrede. Jeg fortæller gladelig, at jeg er adopteret, men jeg fortæller også, at mor er den, som er hos dig, og den biologiske mor har født dig, og jeg bruger ordet biomor, når barnet omtaler den biologiske mor som mor.

I arbejdet med børnehavebørn bruger man sin egen historie meget, så jeg bruger også min, og det at være adopteret er jo en del af mig med alt, hvad det indebærer.

For mig er der ingen tvivl om, hvem mine forældre og min familie er, men at jeg har fået min biofamilie som bonus. ■

FOTO: G. HALLING NIELSEN

Nikoline på Erneq, hvis navn betyder 'søn' på grønlandsk..

PRIVATFOTO

Familiens nye datter gik i samme institution som den ældste datter.

Forsinket adoption – forsinket adoptionsidentitet

I dag er adoptioner fra Grønland til Danmark meget sjældne. I dette interview fortæller en adoptivmor, hvordan hun og hendes mand adopterede datteren Clara, mens de boede i Grønland. Det er også historien om en adoptionsproces, der strakte sig over 12 år.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Rikke og hendes mand Thomas havde fået et barn ved hjælp af fertilitetsbehandling og var faktisk stadig i behandling for at få et barn mere, da de i 2005 flyttede til Grønland på grund af arbejde. Fertilitetsbehandlingen virkede lidt udsigtsløs, og de fandt ud af, at man godt kunne blive skrevet op til adoption i Grønland.

Der kommer kun ganske få børn til adoption i Grønland, og kommunen

sagde, at de ikke skulle sætte næsen op efter noget – men der kunne ikke ske noget ved at blive skrevet op, og de gik i gang med godkendelsesprocessen.

Pludselig gik det hurtigt. Dagen efter deres sommerferie i 2007 – og inden godkendelsesprocessen var helt tilendebragt – blev parret kontaktet og fik at vide, at der var et barn på syv måneder til dem.

»Vi skulle overtage barnet den samme dag, hvis vi sagde ja,« fortæller Rikke.

Grunden til hastværket var, at barnet var i pleje hos en familie, som umiddelbart stod for at rejse til Danmark i forbindelse med uddannelse.

»Vi måtte lige op på vores arbejde og sige, at vi skulle til et møde i kommunen. Herefter kørte vi sammen med sagsbehandleren ned til plejefamilien

og fik overdraget barnets ting, og så gik turen til vuggestuen, som i øvrigt var den samme institution, som vores ældste datter, Caroline, på seks år gik i.

Hun var helt måbende, da vi kom, for vi havde jo lige været der og afleveret hende. 'Hvad skal I? Hvad skal I?' spurgte hun.«

Inde i vuggestuen mødte Rikke og Thomas deres nye datter, og Caroline blev også hentet derind og fik at vide, at hun havde fået en lillesøster.

»Hun vidste ikke noget om adoptionsansøgningen. Vi havde ikke villet sige noget, fordi det var så usandsynligt, at det blev til noget. Faktisk havde vi slet ikke indviet nogen i det. Hun ønskede sig sådan at få en lillesøster eller -bror, og hun blev så glad, at hun begyndte at græde. Lidt senere kørte vi hjem med den lille pige og hendes få ejendele, og sagsbehandleren tog afsted. Og så havde vi fået barn mere.«

Frivillig bortadoption

Det var en frivillig bortadoption, og parret mødte den biologiske mor, som familien har valgt at kalde 'fødemor', sammen med kommunens socialchef. Hun ville gerne se, hvem det var, der adopterede hendes datter, før hun accepterede dem. Parret fik en godkendelse, der hedder 'Familiepleje med adoption for øje'. Derefter skulle de indgive en ansøgning om adoption til Rigsombudsmanden. Man forventede, at det ville gå ret hurtigt, fordi alle var enige om adoptionen. Den biologiske mor havde skrevet under, og kommunen havde godkendt Rikke og Thomas som adoptanter, så der skulle ikke være nogen hindringer.

Det viste sig imidlertid ikke at holde stik. Der dukkede nemlig en faderskabssag op, som den biologiske mor havde indledt kort efter fødslen, og som betød, at man ikke kunne afslutte adoptionssagen.

Mange opbrud

»I begyndelsen lod vi Clara blive i vuggestuen for ikke at lave endnu et opbrud. Hun havde været forsøgt anbragt hos noget familie og været i plejefamilie i flere omgange. Hun havde derfor allerede været en del rundt og var desuden for nyligt indskrevet i vuggestuen.

Efter et stykke tid tog vi hende dog hjem, og jeg gik på barsel med hende, for at der ikke skulle være mange mennesker omkring hende og for at arbejde på at etablere en tilknytning og lære hende at kende.«

»Det blev en hård tid,« konstaterer Rikke. »Når man får et spædbarn i armen, som ikke trives, fordi hun ikke er blevet passet ordentligt og har været udsat for en hel masse ting, så har man forskellige udfordringer. Hun var fejlerenæret, og så var der også hele det mentale. Vi havde et barn, som var skadet – som smilede, men ikke ville have nærkontakt. Vi var ikke forbedret på, hvad det egentlig ville sige at adoptere, og havde ikke nået at læse os ind på noget, fordi det var gået så hurtigt. Og nu stod vi så med opgaven og en kommune, som havde løst deres problem og ikke havde nogen resourcer.«

Samtidig rokkede faderskabssagen sig ikke ud af stedet. Parret ringede mange gange til Rigsombudsmanden, men fik på et tidspunkt at vide, at man kun kunne rykke Kredsretten hvert halve år. De måtte ikke selv ringe til Kredsretten, da de ikke var part i faderskabssagen – selv om den havde så alvorlige konsekvenser for dem og deres datter.

Sommetider skete der lidt. Blandt andet blev der taget blodprøver på Clara, og der blev også indkaldt nogle mænd som mulige fædre. Desværre uden at finde den rette.

Flytning til Danmark

Da Clara var fire et halvt år, besluttede familien at flytte til Danmark, og det var ifølge kommunen helt i orden, blot den biologiske mor skrev under, hvilket hun gjorde.

Rikke og Thomas havde ikke haft hyppig kontakt med Claras biologiske mor, da de ikke boede i samme by, men de havde haft besøg af hende nogle gange.

»Hun kom og så, hvordan Clara boede, og en gang kom hun op på vores arbejdsplads og var simpelthen så taknemmelig, og det ville hun fortælle os. Så vi har altid tænkt, at det var en win-win-win-situation – det bedste for alle parter.«

Inden afrejsen besøgte de hende, og det blev en større kaffemik med en stor del af hendes familie.

Efter flytningen modtog Rikke og Thomas et brev fra Rigsombudsmanden, hvor de blev spurgt, om de ønskede at bibeholde deres adoptions-sag i Grønland eller ville ansøge i det danske system. Sagen var endnu ikke afsluttet på grund af den verserende faderskabssag.

»Vi overvejede og syntes, at det var bøvlet med det grønlandske system, og tænkte, at det måske gik lidt mere glat i det danske, og at juristerne var dygtigere her.«

Adoptionsansøgningen i Grønland blev lukket, og parret kontaktede Statsforvaltningen for at ansøge der. Det kunne man slet ikke, når der var en faderskabssag, fik de at vide. Det bunder i FN's Børnekonvention, der stadfæster, at et barn har krav på at kende sit ophav. Det bakkede parret naturligvis op om, men de forstod ikke, at man i årevis fastholdt barnet i et juridisk tomrum, fordi det ikke var lykkedes at finde en far.

»Vi var helt paf! 'Vi har hende jo, så hvad forestiller I jer?' Men Statsforvaltningen holdt fast. Det kunne ikke lade sig gøre,« fortæller Rikke.

Juridisk usikkerhed

»Vi havde dokumentet med 'Familieplejetilladelse med adoption for øje', og det rejste vi rundt med, når vi skulle på ferie. Vi havde jo ingen forældremyndighed, og hvis der skulle foretages noget som helst, skulle fødemor indover. Det var besværligt, selv om hun i mellemtiden var flyttet til Danmark. Juridisk var det også en meget usikker situation for os og for vores datter. Frygteligt! Clara var måske 10 år på det tidspunkt og kendte ikke til andet end os. Vi har helt fra starten behandlet hende som vores datter, som det jo var meningen, at hun skulle være, selv om hun rent juridisk nok snarere var en plejedatter.«

»Det var også problematisk, at hun ikke officielt havde det navn, hun kendte og brugte. Vi havde navngivet hende, ligesom vi havde med vores ældste datter, og det stod i adoptionsansøgningen men i og med, at den

ikke var blevet godkendt, havde hun jo stadig officielt sit oprindelige navn. Det var problematisk i institutionslivet og i skolen, for der bruger man det, der står i cpr-registret. Det er ikke bare besværligt, men også identitetsforvridende for et barn. Skolen var sådan set rigtig søde til at skrive 'Clara', men indimellem overruler cpr-registret. Så kommer der en klasseliste ud med det oprindelige navn, og det er der så nogle børn, der spørger til. Og det er slet ikke rart, især ikke når man i forvejen føler sig lidt anderledes.«

Ingen PAS-rådgivning

Der var endnu en stor ulempe ved, at adoptionen ikke formelt var afsluttet, nemlig at Clara og familien ikke kunne få den PAS-rådgivning, som adopterede er berettigede til.

»Vi har ikke fået nogen som helst vejledning. Ingen hjælp på trods af, at vi stod med et barn, som var adopteret og havde udfordringer, og at vi som familie som følge af det også havde udfordringer. Det er der ingen tvivl om, at vi havde,« fastslår Rikke.

»En gang imellem kontaktede vi kommunen for at få hjælp, men blev holdt lidt ud i strakt arm og fik ikke hjælp til de udfordringer, vi havde. Og da vi heller ikke kunne bruge PAS-tilbuddet, ja, så måtte vi sejle vores egen sø.«

Faderskabssag lukkes

»Faderskabssagen lå stadig oppe i Kredsretten, og bunken blev sikkert også vendt hvert halve år. Et par gange kom fødemor i tanker om en ny mand, og vi fik hende til at kontakte dem. Og så skete der lidt, men der var ikke held med nogen af dem. Det kørte sådan i årevis. Hvert halve år skrev jeg og sagde, at nu måtte de simpelt hen se at få det afsluttet. Jeg ringede også til dommeren, selv om jeg ikke måtte.«

»På et tidspunkt blev fødemor indkaldt til en videoafhøring af dommeren i Kredsretten, og efter en del forviklinger lykkedes det at få gennemført afhøringen. Og endelig i 2017 – lige før Clara fyldte 11 år – blev faderskabssagen afsluttet og lukket: 'Fader ukendt'. Vi var så lettet! Nu kunne vi langt om længe ansøge om adoption i Danmark

og snart lægge det hele bag os som en hel og tryk familie.«

Adoptionssag i Danmark

Inden adoptionen i dansk regi kunne gennemføres, skulle den biologiske mor igen skrive under på bortadoptionen. I det forløb henvendte hun sig til Rikkens og Thomas' kommune for at blive betrykket i, at Clara gerne ville være hos Rikke og Thomas – og hun ville høre Clara selv sige det. Det betød, at Clara nu blev indkaldt til en børnesamtale i Statsforvaltningen.

»Vi har ikke fået nogen som helst vejledning. Ingen hjælp på trods af, at vi stod med et barn, som var adopteret og havde udfordringer.«

»Det var også en grum omgang, syntes vi, for hun blev jo spurgt, om hun ville have sine forældre som forældre, og hun var lige knap 12 år. Det var meget voldsomt for hende, men hun sagde klart, hvad hun ville: At hun ville have sit navn og adopteres.«

Så manglede bare den sidste formalitet: den biologiske mors underskrift. Hun fik børnesamtalen på skrift i e-Boks og blev indkaldt til at skrive under – en gang til.

»Men nu kørte hendes liv jo ikke helt *straight*, og jeg er ikke sikker på, at hun vidste, at hun havde en e-Boks. Så hun mødte ikke op, og adoptionen blev afvist! Herefter fulgte nye forviklinger, hvor kommunen begyndte at udføre de undersøgelser, de skulle lave med henblik på at godkende os som plejefamilie, når vi ikke blev godkendt som adoptivforældre. Der var flere skiftende kommuner involveret, fordi fødemor flyttede flere gange. Hver gang der kom en ny kommune ind, blev der startet forfra. Det var et helvede!«

»I deres visdom ville kommunen have, at vi skulle have en privat plejetilladelse. Vi var målløse, for det stillede vores datter vildt dårligt og med et navn, der ikke var hendes. Det var helt uholdbart, da vi jo i hele hendes liv sammen med os havde givet hende en identitet som Clara og adopteret. Vi var en familie og ikke bare et midlertidigt netværk.«

Undervejs kontaktede parret en advokat for at anke afslaget på adoption til Ankestyrelsen. I første omgang blev afslaget stadfæstet, men undervejs indvilligede Statsforvaltningen i at fremsende en ny mødeindkaldelse til den biologiske mor. Denne gang fulgte Rikke op, så moren fik kigget i sin e-Boks, mødte op og skrev under.

På den måde blev adoptionen endelig godkendt i maj 2019 – efter et forløb på 12 år.

»Vores anke i alt det her – med al respekt for biologiske forældre – er, at barnet er fuldstændig tabt i forløbet,« siger Rikke. »De biologiske forældres ret står meget højt, herunder en ukendt fars ret, på trods af, at barnet har et liv hver eneste dag, som ikke er sikret. Vi priser os lykkelige for, at vi har holdt kontakten med fødemor i alle de år, og ikke bare med henblik på at sikre vores datter adgang til sin historie og sit ophav, som var vores oprindelige tanke med det. Men også af den grund, at uden den kontakt var det nok aldrig lykkedes. Og det er jo rystende at tænke på, hvad det ville have gjort ved vores datter – og vores familie.«

Set i bakspejlet fortryder Rikke og Thomas, at de fik lukket den grønlandske sag: »Jeg gætter på, at havde vi kørt den i Grønland, var den blevet stemplet som godkendt i det øjeblik, hvor faderskabssagen var afsluttet.«

Identitet som adoptivfamilie

»Der er ingen tvivl om, at den lange proces har gjort, at vi er forsinkede i vores bevidsthed eller identitet som adoptivfamilie,« siger Rikke. »Der er heller ingen tvivl om, at det koster lidt i dag. Vi havde i mange år ikke noget behov for at se os selv som en adoptivfamilie. Vi bestræbte os på at være en ganske almindelig dansk kernefamilie med et grønlandsk islæt.«

»Det med at være adoptivforældre havde vi jo fundet ud af undervejs og var også lykkedes med på mange parametre, men det kunne måske være lykkedes endnu bedre, hvis vi havde haft kurser, rådgivning, sparring og andre i samme båd at tale med – for vi havde jo ingen, som vi kunne tale med om udfordringerne. Set i bakspejlet har det været meget ensomt.«

»Men nu er Clara adopteret helt officielt! Frygten for måske en dag at stå i en situation, hvor hun kunne tages fra os på baggrund af en uvis paragraf, er løftet af vores skuldre, og vi kan bruge vores kræfter fuldt ud på at hele de sår, som hendes tidligste tid har medført. Og vi glæder os over, at vi var så heldige at få den gave, vi fik. Nemlig et barn fra det land, som vi kender så godt og holder så ualmindeligt meget af.«

Kontakten til den biologiske mor

Adoptivfamilien har bevaret kontakten til Claras biologiske mor. De ses cirka en gang om året, hvor de er sammen nogle timer.

»Ofte nok til, at Clara kan genkende hende, og vi hurtigt falder ind i at hygge os,« fortæller Rikke. »Det er lidt overfladisk, kan man sige – som når man besøger nogen, man ikke rigtig kender, men vi prioriterer det, og det fungerer sådan set fint nok. Clara ved, at hendes fødemor elsker hende, og det tænker vi, er det vigtigste. Dét, og så at hun får en bevidsthed om sit ophav. Det har været vores intention med det, og det synes vi, er lykkedes. Og hvis hun får behov for at vide mere, så ved hun, hvor fødemor er.« ■

Navnene i artiklen er ikke familiens rigtige navne, men familiens identitet er redaktionen bekendt. Artiklen er skrevet på baggrund af et interview med Rikke.

Adoption i Grønland

Reglerne for adoption i Grønland kan læses på Rigsombudsmandens hjemmeside: rigsombudsmanden.gl.

PRIVATFOTO

PRIVATFOTO

PRIVATFOTO

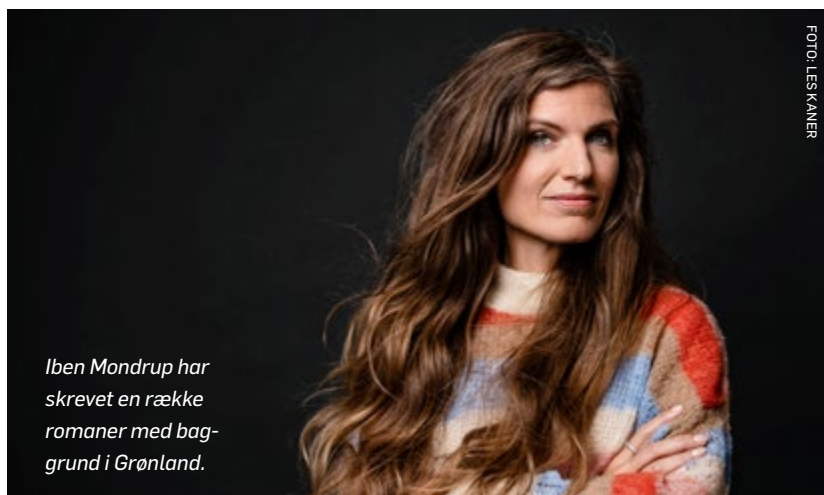

FOTO: LES KANIER

Iben Mondrup har skrevet en række romaner med baggrund i Grønland.

Annektering og frigørelse

Iben Mondrups roman *Vittu* er beretningen om den halvt grønlandske dreng, Vittu, der i 1970'erne adopteres af et dansk-fransk middelklassepar. Vittu er lillebroren i forfatterens tidligere roman *Tabita*.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Den grønlandske dreng Vittu (alias Vitus alias Chouchou) er fem år, da han fra et dansk børnehjem adopteres af Alice og Stig. Alice er fra Frankrig og uddannet kunsthøfder, og den 18 år ældre Stig er embedsmand i Udenrigsministeriet.

Vi er i 1970, og parret bor i en velstående forstad til Aarhus. Stig arbejder i København fra mandag til fredag, så Alice og Vittu er alene sammen det meste af tiden. De får et tæt og på sin vis indforstået forhold, som – i tråd med 70'ernes frie opdragelsesstil – synes at byde på både nærhed og tolerance, men som udvikler sig til en usund og grænseoverskridende symbiose.

Romanens synsvinkel skifter mellem Vittu og Alice, og læseren får indblik i relationen set fra begge sider, og på en måde viser formen hen til de porøse grænser mellem Vittu og Alice.

Vittu er en fortsættelse af Iben Mondrups sidste roman *Tabita*, men

kan sagtens læses selvstændigt. Læsere af *Tabita* ved imidlertid lidt om Vittus historie: at Alice og Stig ikke er hans første adoptivforældre, at han derfor har to brud bag sig, og at han biologisk er halvt grønlandsk og halvt dansk.

Livsprojekt

Alice vil gerne gøre noget godt for et barn, og adoptionen af Vittu er et livsprojekt for hende. Det er entydigt hende, der ønsker adoptionen, for Stig synes, han er for gammel til at få børn. Og han er da også nærmest fraværende som far; dels er han helt konkret væk i ugens løb i forbindelse med sit arbejde, og dels er han også ret distance-ret, når han endelig er til stede. Vittu higer efter hans faderlige anerkendelse.

Den første lange tid hos Alice og Stig går Vittu rundt med en hundemaske, som han og Alice har købt en af de første dage. I begyndelsen taler han heller ikke, men svarer med hundeknurren og

hundekropssprog. Alice lader ham beholde masken på selv i de mest pudsige situationer og kommenterer heller ikke hans hundesprog.

Alice fremstår i det hele taget forstående og rummelig over for Vittus uarticulerede protester og hans ambivalens, hvor han på den ene side er følelsesmæssigt afhængig af hende og knyttet til hende og på den anden side afviser hende og skaber afstand blandt andet ved at gemme sig og heller ikke komme frem til måltiderne – somme tider i dagevis. Men samtidig forstærker hun måske hans afhængighed af hende og hans længsel efter kærlighed ved bare at lade ham være og ikke at række mere ud for at skabe kontakt, selv når han er utilnærmelig.

Kameraet som magtmiddel

Alice har ikke noget ønske om at ud-slette den grønlandske del af Vittus identitet – tværtimod er hun fascineret af den side af ham. Og med dyrkelsen af det grønlandske kommer hun paradoksalt nok til at trampe på hans personlige integritet.

Da Vittu har været hos Alice og Stig et stykke tid, får Alice den idé at genoptage sit fag som kunsthøfder – med Vittu som model. Hun tager sit gamle atelier i haven i brug igen og begynder at gennemfotografere Vittu – bid for bid. Han er ikke bare hendes yndlingsmotiv, men hendes eneste fotografiske motiv. Og hun iscenesætter ham på forskellig vis, blandt andet næsten nøgen ude i naturen – kun ikklædt en af hendes kjoler. Fotografiet bliver et magtmiddel og en måde at tage ejerskab over ham på.

Eksotisering

Romanen lægger referencer ind til den måde, fotografiet gennem tiderne er blevet brugt til at fremstille mennesker fra andre kulturer på en særlig måde, og hvor det er fotografen, der bestemmer *framingen* og den måde, de andre repræsenteres på.

Fotoprojektet udvikler sig, så det ikke bare er et privat projekt, for Stig arrangerer, at Alice kan udstille billederne i den nyoprettede kunstforening på hans arbejdsplads. På nogle af billederne er Vittu viklet ind i pjalter og skind, på jagt i krattet og klatret op i et

Iben Mondrup: Vittu. Politikens Forlag 2022.
336 sider, ca. 300 kr.

træ med forrevne baller. Ligesom billeder af 'de vilde' er Alices billeder af Vittu en eksotisering af ham og hans grønlandske træk.

Romanen distancerer sig fra Alices eksotisering af Vittu i fotografierne, men samtidig eksotiseres han på romanens eget niveau, uden at der lægges samme afstand til det. Vittu fremstilles nemlig som et rigtigt naturbarn ved, at han har den særhed, at han skyder fugle med en slangebøsse – en lidt speciel fritidssyssel for et barn i et aarhusiansk velhavermiljø.

Navnet markerer ejerskab

Vittu skifter navn i løbet af fortællingen. På grønlandsk hedder han Vittu; på dansk er det Vitus, men Alice giver ham kælenavnet Chouchou (som på fransk betyder kæledække), og dermed gør hun ham til hendes. Som barn tager han kælenavnet til sig, men på et tidspunkt

som teenager protesterer han mod at blive kaldt Chouchou og insisterer på at blive kaldt Vitus; senere endnu da han modnes og begynder at træffe egne valg, er det Vittu, der er hans identitet.

For alle, der har berøring med adoption, er romanens stof naturligt vedkommende, og derudover er bogen elementært medrivende – og trods alt mindre grum end *Tabita*, både undervejs og ikke mindst i sin slutning. ■

Iben Mondrups tidligere roman Tabita blev anmeldt i Magasinet Adoption & Samfund nr. 1/2020.

Hør mere om Vittu

Interview med Iben Mondrup i Skønlitteratur på P1, onsdag den 19. januar 2022.

Hvor kommer du rigtigt fra?

Bogen *Hvor kommer du rigtigt fra?* er en fortælling om racisme i børnehøjde. Bogen er et godt afsæt for samtaler mellem børn og forældre om den racisme, adoptivbørn kan møde i skolen og i deres omgangskreds. Bogen anmeldes her af mor og datter, Sanne Vindahl Nyvang og Anna Vy Vindahl Nyvang.

AF SANNE VINDAHL NYVANG

Hvad vil det sige at være dansk? Hvor hører jeg til, og kan prinsesser *kun* have langt lyst hår? Det er bare nogle af de temaer, bogens hovedperson, Ella, skal forholde sig til, da hun sammen med sin familie flytter fra København til en ny

Den kinesiske dukke, som minder lidt om Ella på den anderledes måde – efter nabo-Kirstens mening.

»Du er kinøjser!« råber Albert vrængende efter Ella, mens han laver skæve øjne og begynder at gå.

by og skal starte på en ny skole. Det er netop i mødet med de nye klassekammerater, at Ella bliver mødt med spørgsmål om, hvor hun *rigtigt* kommer fra.

Familiens nye nabo, Kirsten, har rejst verden rundt som læge, og Ella elsker at høre hende fortælle historier om sine rejser og oplevelser. En dag, hvor Ella er på besøg hos Kirsten, finder de nogle gamle dukker frem, og Kirsten fortæller hende, at en af dem er en kinesisk prinsesse, og at den faktisk ligner hende lidt: smuk og anderledes. Ella bliver vred og ked af det, for hvorfor siger Kirsten nu, at hun er anderledes? Hun vil ikke ligne en kinesisk prinsesse med sammensnørede fødder. Ellas far er adopteret fra Sydkorea, og Ella har aldrig selv tænkt på, at han ligner en kineser; han ligner jo bare hendes far.

I skolen oplever Ella gang på gang at blive kaldt *kinøjser* af sine klassekammerater, og at de laver skæve øjne med fingrene. Ella får også at vide, at hun ikke kan være prinsesse i et teaterstykke, de skal lave i klassen, da prinsesser jo har lyst hår, og Ella har aldrig før følt sig så anderledes. Hun bliver mere og mere mut og ked af det, og maven snører sig sammen.

Efter et udbrud under aftensmaden løber Ella op på sit værelse. Ellas far følger med, og efter lidt tid får Ella fortalt om hændelserne i skolen, og hvor irriterende det er, når nabo Kirsten

kalder hende en kinesisk prinsesse, og pigerne fra klassen spørger hende, hvor hun virkelig er fra. For er hun da ikke dansker? Ellas far fortæller, at han også tit bliver spurgt om, hvor han kommer fra, og at han også synes, det er irriterende, fordi det får ham til at føle, at han ikke hører til.

Samtale om at se anderledes ud

Den efterfølgende snak om at se anderledes ud er en, vi hjemme hos os har haft utallige gange. Mine piger er begge født i Vietnam, og ja, de ser anderledes ud. Men vi snakker også om, at hvis man først begynder at kigge efter, så ser mange anderledes ud. Nogle har store næser, andre skæve – nogle har tatoveringer eller piercinger sjove steder. Og hvad betyder det egentlig at se *normal* ud? Og hvad betyder det egentlig at være racistisk?

Bogen viser på rigtig fin vis, hvorfor det er vigtigt for os som forældre at åbne op for disse snakke hjemme og også tage det op med skolen, når udfordringerne opstår. Ja, det er meget simplificeret i bogen, og det er ikke altid så let at få taget hul på, men det er vigtigt, at vi som forældre viser, at vi kan være i det.

Jeg har læst bogen sammen med min datter Anna Vy på 13, og jeg vil bestemt anbefale, at det er en bog, man også læser som voksen, så man kan snakke om den efter. Bogen kan, efter min mening være med til at give os forældre en rigtig god indgangsvinkel til den lidt svære snak om racisme i hverdagen. ■

AF ANNA VY VINDAHL NYVANG

Bogen *Hvor kommer du rigtig fra?* handler om pigen Ella, der sammen med sin familie lige er flyttet ind i deres nye hus. Ella begynder i 3. klasse og hendes storebror i 8. klasse på den nye skole. Ella glæder sig til den nye skole, men allerede på den første dag oplever hun, at de nye klassekammerater taler anderledes til hende. De spørger hende, hvor hun *rigtig* kommer fra, og Ella bliver ked af det, for det var der aldrig nogen i hendes gamle klasse, der spurgte hende om. Ella synes jo, at hun ligner sig selv, og Ella savner sin gamle klasse. Ella bliver

både ked af det og rigtig sur, og hun begynder at tænke på, hvordan hun kan få sine nye venner i klassen til at tale til hende, som hun gerne vil.

Jeg synes, bogen er interessant og ret barsk. Den er nok mest til teenagere, for det med racisme kan godt være lidt svært at forstå og tale om. Teenagere kan også bedre forstå, hvorfor det betyder så meget at snakke om, hvordan vi taler til hinanden.

Jeg synes, man skal læse bogen sammen med sin mor eller far, for der er mange barske ting, der kan være rare at tale om bagefter, især hvis man selv har oplevet racisme i sin skole. Det kan også være en rigtig god ide at læse bogen i klassen og sammen snakke om, hvad racisme er, og hvorfor nogle mener, at der kun er én hudfarve, der passer ind i samfundet. ■

FÆLLES ANBEFALING

Vi anbefaler begge bogen; den er let at læse, men egner sig nok bedst til børn fra tredje eller fjerde klasse og opefter. Bogen kan godt være lidt barsk at læse for børn alene, så vi anbefaler, at en voksen også får den læst og er klar til at snakke om den. ■

Læs interview med bogens forfattere på næste side.

Martine Münster Spanger-Ries og Marlene Spanger: *Hvor kommer du rigtig fra?*

Illustrationer af Ann-Sofie Vejs.

Rebel With a Cause 2021. 56 sider illustreret, ca. 200 kr.

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Eksklusionen, som andre ikke kan se

Børnebogen *Hvor kommer du rigtigt fra?* sætter fokus på racisme blandt børn set fra et barns perspektiv. Bogen handler om pigen Ella, der flytter til et nyt sted og begynder i en ny klasse. Magasinet Adoption & Samfund har mødt forfatterne Martine Münster Spanger-Ries og Marlene Spanger til en samtale om stereotyper, repræsentation og identifikationsfigurer i børnelitteratur.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Ideen til bogen opstod af, at de to forfattere – som er mor og datter – har talt en del om, hvordan de i hver deres generation har oplevet racisme. De undrer sig over, at racismen stadig eksisterer i lige så høj grad som for 30, 40 eller 50 år siden – eller måske endda i endnu højere grad – samtidig med at den i stor stil bliver benægtet. Derfor gik de i gang med at skrive en børnebog om racisme, selv om ingen af dem har skrevet børnebøger før.

Martine, der er datteren, har en bachelor i arkitektur, og Marlene, der er moren, er lektor på Aalborg Universitet

og forsker i migration, køn og racialisering. Marlene er adopteret fra Korea, og datteren Martine har en hvid far.

Udgangspunkter var i høj grad deres egne erfaringer med racisme – som børn og som voksne.

»Jeg er meget træt af, at jeg oplever racisme så meget, og at man altid skal sige fra,« siger Martine. »Hvis jeg tænker tilbage, så ville jeg som barn have syntes, at det var rigtig fedt at have en karakter, man kunne spejle sig i – en børnebog, der kunne forklare, hvad der foregår, og gøre, at man ikke føler sig alene med følelsen af at være

ekskluderet. Når jeg snakkede med mine venner og familie, som ikke var brune og ikke havde oplevet racisme, havde de ofte rigtig svært ved at forstå det.«

Marlene fortæller: »Vi har talt om forskellige eksempler på situationer, vi oplevede som racistiske. Hvordan er det, man som barn oplever racisme? Hvad er det, andre børn spørger om eller siger, som opleves som racistisk? På baggrund af eksempler og erfaringer fra vores barndom har vi udviklet historien og figurerne, men det er ikke sådan, at nogen af os er hovedfiguren.«

Marlene fortæller, at hun som barn ikke husker, at andre børn spurgte, hvor hun kom fra. Som hun husker det, kom dette spørgsmål kun fra ældre, hvide mennesker.

Martine har oplevet det anderledes.

»Det er noget, jeg har oplevet altid – på alle alderstrin. Det er både fra hvide, sorte og brune,« fortæller hun.

Det er dog ikke så ofte, at Martine oplever aggressiv racisme, hvor folk for eksempel råber 'ching-chang-chong' efter hende eller laver øjne. Det er oftere nogle, der er meget velmenende, men hun møder også en masse stereotyper og bliver omtalt som alt fra thailandsk købekone og eskimoprinsesse til kinesisk kok. Martine fortæller, at en af de anstrengende ting ved at blive spurgt, hvor man kommer fra, er, at når man så siger fra, er man den, der ødelægger stemningen.

Marlene supplerer: »Derfor handler bogen også om tilhørsforhold. Hvem er det, der bestemmer, om man hører til her? Når vi bliver stillet spørgsmålet: 'Hvor kommer du fra?' bliver der også sat spørgsmålstejn ved, om vi hører til her eller ej. Hvidhed er normen; det bliver taget for givet, at hvide hører til her, men hvis du er brun, bliver der sat spørgsmålstejn ved dit tilhørsforhold. Der er den form for andetgørelse, som vi ønsker at problematisere med bogen – blot set fra et barns perspektiv.«

Eksotisering – velmenende middelklasseracisme

Bogen foregår i et udpræget middelklasse miljø, og det er en tilsigtet pointe fra forfatternes side.

Marlene siger: »Det her handler ikke om fattige etniske minoriteter. Vi har villet vise, at racisme også findes i middelklassen. Racismen kommer ikke kun fra den ekstreme højrefløj; vi møder den for eksempel også blandt intellektuelle og veluddannede.«

I bogen er der en nabo til familien, Kirsten, som er læge og har rejst i hele verden. Hun er meget åben og gæstfri over for sine nye naboer, men hun kommer uforvarende til at gøre hovedpersonen Ella ked af det ved at kalde hende for en smuk kinesisk prinsesse.

Martine: »Den velmenende form for racisme!«

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Martine Münster Spanger-Ries er træt af, at der er så meget racisme – også den velmenende form for racisme.

»Eksotiseringen er jo også racistisk,« uddyber Marlene. »Du bliver beundret, fordi du ser ud på en bestemt måde. Jeg tror, man skal huske på den koloniale arv, hvor der ligger den hierarkiske tænkemåde med den hvide mand øverst, og jo længere ned du kommer, jo mere nærmer du dig naturen – også i seksualitet. Det er for eksempel eksotiseringen, der bliver aktiveret, når man som ung kvinde går i byen og bliver mødt med et bestemt blik.«

Men det er ikke kun unge kvinder, der udsættes for eksotiseringen. Det kan også ske med børn, som tillægges særlig værdi, fordi de er yndige, lækre og brune.

Den brune krop

I bogen tager racismen afsæt i det rent kropslige, Ellas udseende, uden at det

er udpenslet, hvordan hun ser ud og hvorfor.

Martine forklarer »Det er bevidst, at vi ikke fra begyndelsen fortæller, at faren er adopteret. Ella er bare en pige, men langsomt i historien møder hun de fordomme og racistiske kommentarer, som gør hende opmærksom på, at hun ikke ligner alle andre. Pointen er ikke, at hendes far er adopteret, men at hendes fysiske udseende giver anledning til racismen.«

Den brune stemme er central

Er det vigtigt, at man som forfatter selv repræsenterer det, man skriver om? Eller ville man efter jeres mening også som hvid kunne skrive om racisme set fra et ikke-hvidt perspektiv?

»Jeg tror, det er rigtig svært at sætte sig ind i, når man ikke har oplevet

FOTO: MARIANNE ØSTERGAARD

Når der ikke er særlig mange brune forfattere i Danmark, så er vores stemme vigtig i forhold til, hvordan brune børn føler og oplever, siger Marlene Spanger.

det på egen krop,« siger Martine. »Det vil være svært helt at forstå de følelser, det skaber: den der afmagtsfølelse – følelsen af, at folk ikke forstår en, følelsen af at være ekskluderet. Hvide kan også skrive om racisme, men jeg tror, de har svært ved at fange lige præcis de følelser, det skaber, når man som brun oplever racisme.«

Marlene: »Jeg er enig, men samtidig vil jeg som forsker spørge: 'Kan jeg ikke forske i noget, jeg ikke selv har erfaringer med?'«

Martine: »Men det er noget andet, for det her er baseret på følelser og oplevelser.«

Marlene: »Jeg vil vende det om og sige, at hvis en hvid forfatter skal skrive om brune børns følelser, tror jeg, der vil være rigtig mange blinde vinkler, fordi man ikke selv har de levede erfaringer.

Når der ikke er særlig mange brune forfattere, så synes jeg, at vores stemme i forhold til, hvordan brune børn føler og oplever, er vigtig. Det er ikke ensbetydende med, at hvide ikke kan skrive om brunnes problemer, men det handler også om den adgang til viden, man har om emnet. Vores viden kommer jo fra førstehåndskilder – vores egne oplevede erfaringer med en ekskludering, andre ikke kan se.«

Skamfuldt at blive andetgjort

Når børn oplever racisme – eller anden mobning – siger de ofte til forældrene: 'Du skal ikke sige noget!' De er bange for, at det bliver værre, hvis de voksne blander sig. Om sin oplevelse med det fortæller Marlene:

»Når jeg blev drillet som barn, oplevede jeg det selvfølgelig som

ubehageligt og blev ked af det, men jeg kan ikke huske, at jeg har fortalt mine forældre om det, for hvordan ville de nu reagere på det? Jeg var bange for, at de ville gøre noget, der ville gøre det værre, men jeg syntes også, det var pinligt at fortælle om, for så fortæller man jo også om sin egen andetgørelse. Det er enormt sårbart at tale om at blive drillet.«

I bogen er det sådan, at det bliver taget op – og faktisk ikke bliver værre af det.

Martine siger: »Med bogen vil vi vise muligheden for i et klasserum at få forklaret helt grundlæggende, hvad racisme er. Man kan håbe, at der bliver snakket mere om det i skolen.«

Hvis man har den sårbarhed over for at fortælle om sin egen andetgjorthed, vil det så ikke være det samme, hvis man sidder som minoritet i en klasse, og racisme så kommer på dagsordenen?

Marlene: »Ideen var jo, at andre børn også har oplevet racisme, så det ikke kun er én, men flere, der har oplevet det. Så bliver det legitimt at tale om og vise, at det ikke er OK.«

Martine supplerer: »Det kan godt være, at det er skamfuldt at tale om, men det er vigtigt, at det bliver bragt ud i lyset, så det holder op med at være skamfuldt.«

Lettere i en familie med andre brune

Martine synes, at det altid har været nemt at komme hjem og sige, hvis hun havde oplevet noget racistisk. Også som voksen deler hun frustrerende oplevelser med sin mor.

»Ubevidst har jeg nok ikke henvendt mig så meget til min far, som er hvid. Mine hvide bekendte og venner er velmenende, men ofte skal jeg forklare, hvorfor spørgsmål og kommentarer er racistiske, og hvorfor jeg bliver ked af det. Der er bare ikke den umiddelbare accept af mine følelser. Mange af mine venner, som er tæt på mig, har virkelig svært ved at se racismen i de enkelte situationer. Jeg skal næsten overbevise dem med gode begrundelser. Derfor synes jeg også, at det er så vigtigt, at børnebøger om racisme er skrevet af mennesker, der kender til det fra deres eget liv.« ■

At finde sin historie i **KINA**

I årene omkring år 2000 var Kina det land, de fleste adoptivbørn i Danmark kom fra. De er nu kommet i en alder, hvor nogle begynder at tænke over udgangspunktet for deres liv.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Kina var i en årrække omkring år 2000 det største såkaldte afgiverland af børn til adoption i Danmark, og Kina er i det hele taget det land i verden, der har stået for flest internationale bortadoptioner. Der er i årene 1994 til 2018 i alt kommet omkring 1900 børn fra Kina til Danmark. Langt de fleste af dem er hittebørn, som er indleveret til kinesiske børnehjem i en ganske spæd alder, og sporene er i mange tilfælde slettet ganske grundigt.

Adoptererede fra Kina har altså typisk meget lidt at gå efter, hvis de ønsker at finde deres familie i Kina. Heller ikke sociale medier er et lige så godt redskab til søgning i Kina som i mange andre lande, fordi kineserne ikke er på de samme platforme, som vi er i Vesten. En populær metode til søgning er DNA-test, men den forudsætter, at det bliver almindeligt, at kinesiske familier, der har mistet et barn, også finder på at lede ad den kanal. Til gengæld kan det være vejen til at finde bortadoptererede slægtninge i Vesten, som det sker i dokumentaren *Found*. (Se side 44).

Specielt i disse år, hvor en del adopterede fra andre lande har haft held til at finde deres oprindelige familie – også selv om de var hittebørn – er det naturligt, hvis det sætter tanker i gang hos adopterede fra Kina om også at finde kinesiske slægtninge og få rede på deres egen historie.

Tilbage til findestedet

I Kina ender sporet tilbage i den enkeltes historie ofte ved findestedet, og findestedet får derfor en helt særlig betydning i rekonstruktionen af den personlige historie. Magasinet *Adoption & Samfund* har ikke hørt om adopterede til Danmark, som har haft held med at finde deres biologiske familie i Kina, som det er sket for nogle adopterede til USA.

En rejse tilbage i egne spor vil derfor som regel især handle om at besøge sit børnehjem, måske møde de voksne, der har passet én, se findestedet og opleve lokalmiljøet.

DIA kan hjælpe adopterede og adoptivfamilier, der vil rejse tilbage, med at etablere kontakter og træffe aftaler. Indtil videre er det dog kun få adopterede fra Kina, der har henvendt sig med det ønske.

Adoptererede, der ønsker at få aktindsigt i deres sag og/eller tage på tilbagerejse til børnehjemmet, skal sende et ansøgningsskema til en myndighed, der hedder Bridge of Love for Adoption Service, BLAS. BLAS er bemyndiget til at håndtere anmodninger og organisere og koordinere tilbagerejser. BLAS kontakter myndighederne i den provins, den adopterede kommer fra, og de skal godkende besøget ud fra de tilsendte oplysninger og under hensyntagen til den lokale situation – men kan altså også afvise et besøg.

Vendepunktet 2005

I Danmark toppede antallet af adoptioner fra Kina i 2005, hvor der blev adopteret 207 kinesiske børn til Danmark. 2005 var også året, hvor Kina tiltrådte Haagerkonventionen. Ifølge den skal et barn hjælpes så nær sin familie og sit hjemland som muligt, og en international adoption skal derfor altid være den absolut sidste mulighed for at sikre barnet en familie og trygge, sociale

rammer. Op gennem 1990'erne havde man i Kina undertrykt den traditionelle form for national adoption for at fremme adoptioner til udlandet, men den politik ændrede sig. Og sammenholdt med den kinesiske velstandsstigning, som gav et yderligere tryk på ønsket om national adoption, betød det, at der var færre børn til international adoption. De kinesiske myndigheder strammede i denne periode kravene til danske adoptanter, blandt andet kravet til indtægt og kravet om, at man nu skulle være i stand til at tage imod både ældre børn og børn med særlige behov.

Det sidste barn fra Kina kom til Danmark i 2018, og adoptionssamarbejdet mellem DIA og CCCWA (China Centre for Children's Welfare and Adoption) blev udfaset i 2019.

Etbarnspolitikken

Det kan næppe ignoreres, at adoptioner fra Kina kan ses i en vis sammenhæng med landets etbarnspolitik, skønt

FOTO: LOUIS MORNAND/UNSPLASH

De fleste bortadoptererede kinesiske børn er piger.

etbarnspolitikken blev indført i 1979 og indskrevet i forfatningen i 1982, mens de internationale adoptioner først startede i 1992. Fra midten af 1990'erne skød antallet af kinesiske adoptioner til udlandet i vejret ud fra en fælles interesse i Kina og Vesten. Fra Kinas synspunkt var det en god – og lukrativ – måde at effektivisere etbarnspolitikken, og i Vesten var der stor interesse for at adoptere de kinesiske børn – blandt andet ansporet af mediefortællingerne om Kinas uønskede pigeboern. Efter 2000 blev adoptionsprogrammet i Kina så stor en succes, at de efterladte børn ikke længere opfyldte behovet, og

man begyndte at se kidnapning af børn med henblik på bortadoption. Det beskrives blandt andet i dokumentaren *One Child Nation*.

Etbarnspolitikken blev brutalt håndhævet, og den lykkedes da også til overmål, men med utilsigtede, negative konsekvenser: et kæmpe kvindeunderskud i de generationer, der er født efter 1980, og en lige så alvorlig demografisk skævhed, hvad angår alder. I 2015 blev etbarnspolitikken ændret til en tobarnspolitik, men alligevel stiger fødselstallet ikke så meget, som myndighederne kunne ønske. Etbarnspolitikken er blevet en del af kinesernes

Se filmene

- *One Child Nation* (Kinas dræbte børn), dokumentar af Nanfu Wang og Jialing Zhang, 2019, DR.
- *Found*, dokumentar af Amanda Lipitz, 2019. Netflix. (Anmeldt på side 44).

kultur, og desuden er alt, hvad der har med børnefamiliers liv at gøre, meget dyrt i Kina: bolig, uddannelse og sundhed er prissat ud fra, at familierne kun får ét barn. ■

Ikke lyst til at håbe på noget usandsynligt

Maria Xia Egedal har, siden hun var lille, ønsket at finde nogle, der lignede hende – måske en søster, bror, kusine eller fætter.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Maria på 18 år har for et par år siden fået lavet et par DNA-tests. Håbet er at finde nogle, der ligner hende.

Maria blev adopteret fra Kina, da hun var halvandet år gammel. Hun kender ikke noget til sin historie, og så vidt hun ved, har hun ikke boet andre steder end på det børnehjem, hun blev adopteret fra, Lingshuitan SW, i byen Yongzhou i Hunan-provinsen.

Familien har planer om at genbesøge Kina og Marias og hendes søsters børnehjem engang, når det igen bliver praktisk muligt at rejse til Kina.

Maria har krøllet hår, hvilket jo er meget sjældent i Kina, og det var en af de ting, der pirrede hendes nysgerrighed efter at finde ud af noget om sine biologiske rødder.

Marias DNA-tests har indtil nu kun givet match ude i fjerde-femte led, altså fælles tipoldeforældre, hvilket ikke er tæt nok på til, at det for alvor er interessant. DNA-svarene har heller ikke givet nogen forklaring på krøllerne,

da de viser, at hun er 99 procent etnisk kineser. Den sidste ene procent er bal-tisk.

Maria vil gerne finde søskende eller kusiner – nogle at spejle sig i. Nogle, der måske ligner hende, kan lide de samme ting, har samme interesser eller evner.

Marias forhåbningerne går derimod ikke så meget på at finde sine forældre.

»Jeg ved ikke helt, om jeg har lyst til at finde ud af, hvorfor jeg er bortadopteret,« fortæller hun. »Måske er jeg lidt bange for at finde ud af, at de ikke ville have mig, at jeg ikke var god nok eller sådan noget. Men det kunne være sjovt at finde ud af, om jeg ligner dem.«

En anden grund til, at Maria ikke gør sig de store forhåbninger om at finde sine forældre eller nære slægtninge, er, at hun praktisk taget ikke har nogen spor at gå efter. Derfor er sandsynligheden for at finde familien ganske lille.

»Jeg har ikke lyst til at håbe på noget, som måske slet ikke kan ske.« ■

Maria vil gerne finde søstre eller kusiner – nogle, der måske ligner hende.

Børn blev især placeret på steder, hvor der kom mange mennesker forbi.

FOTO: NINO ALBERTO/UNSPLASH

Jeg tænker på dem hver dag

Så længe Bastian kan huske tilbage, har ønsket om at finde sin oprindelige familie i Kina fyldt en masse. Han fortæller, at der ikke går en dag, uden at han tænker på dem.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Bastian er 15 år og blev adopteret til Danmark, da han var fire et halvt år gammel.

»Hvis jeg skal starte helt fra begyndelsen af min historie, så var jeg bare på et børnehjem,« fortæller Bastian. »Jeg blev sat i en kurv uden for børnehjemmet, og så kom der en politibetjent forbi, og han gik hen og så, at der var et lille barn i kurven, og det var så mig. Jeg var på børnehjemmet, fra jeg var en helt lille baby, til jeg var fire et halvt år gammel.«

Bastian har kun vage minder fra børnehjemmet – men han kan huske, at bygningen havde en glasdør, og igenem den kunne man se en slags indendørs legeplads med en trappe på hver side.

Bastian og hans familie har ikke mange spor at gå efter, hvis de skal finde hans biologiske familie, men de kender navnet på børnehjemmet og

navnet på den politibetjent, der fandt ham.

Har I nogen kontakt til børnehjemmet?

»Ja, det har vi faktisk. Min mor skriver til dem hvert eneste år. Det er blevet en tradition, at hvert år sender min mor billeder og skriver, hvad jeg har lavet – for eksempel at jeg har været på ferie, holdt fødselsdag eller holdt nytår.«

Skriver hun også, at du gerne vil finde din biologiske familie?

»Jeg går ud fra, at hun skriver, jeg gerne vil kende mine rødder. Jeg vil jo gerne til Kina, for det er jo dér, jeg kommer fra, og dér, jeg er blevet født. Og for to år siden gav børnehjemmet mig den bedste besked i hele verden. De skrev: 'Velkommen hjem!' Det gjorde de, fordi jeg har overtalt min mor og far til at rejse til Kina.«

Bastians forældre har forberedt ham på, at det måske ikke bliver så let

at finde hans biologiske familie, og at der kan opstå skuffelser.

»Min mor har sagt, at jeg ikke kan forvente at finde dem på et splitsekund. Jeg ved også godt, at jeg kan blive påvirket og have spørgsmål, men jeg vil alligevel gerne til Kina.«

Det er en vigtig drivkraft for dig at finde din familie, men vil du også gerne opleve landet?

»Ja, lige præcis. Ikke nok med, at jeg gerne vil finde mine rødder; jeg er også meget interesseret i Kinas kultur. Det er for det første meget spændende, og det er sjovt at tænke på, at jeg har været i den kultur – og så har været helt væk fra den i 10 år.«

Stort arbejde at søge rødder

Bastian har allerede oplevet, at det kan blive et stort arbejde at lede efter hans rødder i Kina.

»Da vi gik vi i gang med at ansøge om hjælp til at finde mine rødder, tænkte jeg bare: 'Hold nu op, der er meget papirarbejde for at finde sin historie!' Det er lige så meget papirarbejde, som da mine forældre skulle have mig. Nu har vi lige fået svar om, at de har modtaget min besked og de billeder, de skulle have, og min korte version af, hvorfor jeg gerne vil finde mine forældre, lidt om mine personlige interesser, hvordan min personlighed er og så videre.«

Har du også skrevet, hvorfor du gerne vil finde dine biologiske forældre?

»Ja, det er, fordi jeg føler, at jeg har to familier, den danske og den kinesiske

PRIVATFOTO

Bastian vil gerne lære sin kinesiske familie at kende.

familie. Jeg kender jo hele min danske familie, men ikke min kinesiske familie. Forestil dig en kage, der er rund. Du skærer den i to halvdele, og den ene halvdel mangler du. Jeg skrev også i den rapport, at jeg gerne vil dele mit liv med dem. Jeg har jo i mange år gået og tænkt på dem og tænkt på, om de tænker på mig. Jeg tænker på dem hver dag, og nu er spørgsmålet bare, om de tænker på mig. Jeg har også nogle gange tænkt på, om de var døde.»

Skiftende humør

Bastian fortæller, at hans humør kan svinge meget på grund af tankerne om familien i Kina.

»I nogle perioder har jeg det forfærdeligt, og i nogle perioder har jeg det supergodt. Lige for tiden har jeg det virkelig, virkelig skidt! Det er som om, skæbnen leger med mig hele tiden. Af en eller anden grund er der hele tiden noget, der kommer i vejen for mig. For eksempel skulle jeg have været til Kina, men på grund af covid-19 blev det aflyst lige for næsen af mig.»

»Før landet lukkede helt, havde vi stadig planer om at rejse, men så lukkede det helt, og bum, så var rejsen til Kina aflyst! Og der stod jeg og var kulsort i tankerne! Jeg føler det bare som et mareridt, som det er virkelig svært at komme ud af.»

Da sommerferien og tidspunktet for den aflyste rejse til Kina nærmede sig, fik Bastians humør et ekstra dyk.

»Jeg har ventet i mange år på, at mine forældre sagde: 'OK, Bastian, vi kan godt rejse til Kina', men så kom der en virus, så jeg blev skubbet ud af kurs. Jeg synes faktisk, at corona er godt i gang med at ødelægge mit liv.»

DNA-test og sociale medier

Bastian har også fået lavet DNA-test, men det har ikke bragt ham på sporet af nogen tæt relaterede personer.

»Det har bare vist, hvor jeg stammer fra – men det overraskede mig ikke rigtig, for jeg vidste jo godt, at jeg stammer fra Asien og fra Kina. Den siger ikke noget om, hvor i Kina. Nu håber jeg bare på, at mine nærmeste slægtninge også vil tage testen. En gang imellem kigger jeg på den app, selv om jeg har kigget før. Der er også mange oplysninger om sundhed, om ens krop, noget om en selv – ikke bare om ens familie.»

Bastian regner ikke med, at søgning på sociale medier vil føre nogen vegne, fordi kineserne ikke er på de samme sociale medier som os: Facebook, Instagram og så videre. Men hans mor er på det kinesiske WeChat og medlem af en Facebookgruppe, hvor der søges efter børn/forældre fra Kina.

»Jeg har hørt, at Kina er et meget styret land. Det er virkelig skræmmende at tænke på, for tyder det på, at det bliver endnu sværere at finde mine forældre? Jeg har hørt, at den kinesiske regering overvåger næsten alting, og så tænker jeg, at hvis mine forældre prøver at finde mig, så kan de risikere at blive opdaget.»

Ventetid

»Nu må jeg bare vente og se, men på det seneste er det blevet rigtig svært for mig at tænke på andet. Jeg har tænkt rigtig meget over, hvordan det er at have sine rigtige forældre. Ikke fordi jeg synes, at mine adoptivforældre ikke er gode, men hele min klasse de har jo deres rigtige biologiske forældre. Jeg håber bare, at jeg kan finde nogle af mine familiemedlemmer. Det behøver ikke at være mine forældre. Det skal bare være nogle, jeg deler blod med, hvis man kan sige det sådan. Nogle, der tætt på mig.»

Bastian har en masse spørgsmål til sin kinesiske familie, hvis han finder

dem: »Hvorfor har I sendt mig på børnehjem? Hvorfor har I ikke haft plads til mig i familien?«

Og han gør sig mange forestillinger om, hvad der ligger bag adoptionen.

»Det kan være, at de har fået et barn uden for ægteskab. Jeg går ud fra, at de gerne ville have beholdt mig, for hvem vil give deres barn væk? Der kan jo godt være en god forklaring, og så vil jeg tilgive dem, men hvis der ikke er en god forklaring, så vil jeg nok ikke tilgive dem. Hvis det er, fordi de ikke ville have mig, har jeg ligesom spildt mit liv på at finde dem. Ikke nok med, at de har spildt mit liv og min tid, men så har de svigtet mig, og så gider jeg ikke have dem i mit liv. Men det, synes jeg, er meget usandsynligt. Andre tanker, jeg har, er: Hvad hvis de gerne vil have mig og længes efter at finde en søn, som de gerne vil være sammen med?«

Bastian har skiftende tanker om, hvad der kan ligge bag – gode og dårlige ting, den gode og den onde side, som han formulerer det.

»Jeg har tænkt på, om de ikke har penge nok, eller om de har gjort det af kærlighed. Mit bud er, at de måske ikke har penge nok, eller at de pludselig blev opdaget af nogen og var nødt til at bortadoptere mig. Hvis det er nogle af de forklaringer, vil jeg godt tilgive dem.»

Bastian har også overvejet, hvordan han vil reagere, hvis han finder sin biologiske familie.

»Så har jeg ligesom nået mit mål. Hvad så nu? Hvis jeg når det punkt, er det så, at jeg skal tilbage til Danmark efter det hårde drama, eller kan jeg spørge, om jeg kan være der lidt længere? Jeg har ventet i så mange år og knoklet for at finde dem, og så gider man jo ikke forlade dem.»

At lære kinesisk

Bastian synes, det er mærkeligt at tænke på, at han har været en del af en helt anden kultur, og at han engang har talt kinesisk. Nu har han sat sig for at lære kinesisk igen.

»Jeg vil gerne lære at tale kinesisk, for hvis jeg skulle komme til Kina, kunne jeg godt forvente, at der var nogle, der ville spørge mig om noget. De ville nok tænke, at jeg var kineser

og talte kinesisk, og så ville de sige noget til mig, og jeg ville bare stå og være kridhvid i ansigtet og ikke kunne sige noget på kinesisk. Jeg ville bare fryse helt til is, og jeg ville synes, at det var så pinligt, hvis jeg ikke kunne sige noget på kinesisk.«

Bastian havde tilmeldt sig et kursus i kinesisk, men det blev aflyst, fordi underviseren op sagde sin stilling.

»Da brød min hjerne fuldstændig sammen,« fortæller han. »Jeg kunne simpelt hen ikke tro det. Jeg havde fået kurset i julegave. Hun havde faktisk ødelagt min julegave ved at sige op.«

»Jeg har ventet i mange år, og jeg kan ikke komme på kursus, og jeg kan ikke komme til Kina. Nu har jeg været tålmodig i 10 lange år, og så er jeg nødt til at vente nogle år mere. Og helt seriøst, jeg gider ikke vente mere!«

Vennernes spørgsmål

Når Bastian tænker efter, opstod den intense interesse for Kina omkring hans skolestart.

»Det var nok i nulte klasse, at de andre en dag spurgte mig: 'Hvor meget har dine forældre givet for at få dig?'

Jeg tænkte: 'Øh, det ved jeg ikke? Hvad mener I med det?'

Da vi spiste om aftenen, spurgte jeg: 'Mor og far, hvor meget har I givet for mig?'

Og de sagde: 'Øh, hvad? Det er ikke lige sådan, det hænger sammen.' Så forklarede de, hvordan det hænger sammen og en masse om adoption.

Mine venner troede, at jeg var en ting, man kunne købe. Jeg tænkte: 'What! Er det en måde at sige, at jeg ser anderledes ud?'

Det var på det tidspunkt, at jeg begyndte at stille spørgsmål til min adoption: Hvorfor jeg ser sådan ud? Hvor jeg kommer fra? Lever mine forældre? Jeg begyndte at stille nogle spørgsmål, og gennem årene er det bare vokset og vokset.«

Selv om Bastian forfærdelig gerne vil til Kina og finde sine rødder, tænker han ikke på at bosætte sig i Kina.

»Jeg har sagt til mine adoptivforældre, at jeg gerne vil bo i Danmark, for jeg er jo vokset op her næsten hele mit liv.« ■

»Jeg vil gerne lære at tale kinesisk, for hvis jeg skulle komme til Kina, kunne jeg godt forvente, at der var nogle, der ville spørge mig om noget.«

FOTO: VALENTIN PETKOV/UNSPASH

På rejsen til Kina var de tre piger også ude at se Den Kinesiske Mur.

Fundet

Dokumentarfilmen *Found* handler om tre kusiner, der er adopteret af forskellige amerikanske familier og har fundet hinanden efter DNA-test på 23andMe. Sammen rejser de til Kina i håbet om at finde deres biologiske familie.

AF SIGNE XIAN ERTBIRK

Jeg var meget spændt på at se *Found*, da jeg selv i 1998 er adopteret fra Guangdong-provinsen i Kina.

Filmen giver et godt billede af, hvordan det kan være at være adoptivbarn, og den genspejler mange af mine egne tanker og overvejelser om det at have en biologisk familie et sted i Kina. Selv om filmen klipper frem og tilbage mellem forskellige personer i både USA og Kina og har mange sideløbende historier, bliver de bundet fint sammen.

I starten af filmen ser vi en barnepige, en *nanny*, i Kina fortælle om sin personlige oplevelse med at passe de børn, der senere bliver bortadopteret.

Hun beretter om, hvordan hendes hjerte smertede, når hun måtte sende dem væk, og om sine spekulationer over, hvilket liv disse børn ville få.

Herefter møder vi de biologiske kusiner Chloe Lipitz på 13, Sadie Mangelsdorf på 14 og Lily Bolka på 17 år, som alle er adopteret fra Kina til USA.

Tanker om biologisk familie

Chloe fortæller, at hun tænker på, hvordan det ville være, hvis hun var vokset op med sin biologiske mor eller var adopteret af en anden familie. Sadie overvejer, om hun måske har biologiske søskende. Ligesom pigerne i dokumentaren har jeg

også haft rigtig mange tanker om, hvorfor jeg blev adopteret væk. Chloe fortæller, at en af hendes veninder engang sagde til hende, at hendes biologiske forældre nok ikke vil have hende, og at det var derfor, hun var blevet efterladt. Det berørte mig, fordi jeg selv de første år i folkeskolen blev spurgt af andre børn, om jeg var adopteret, fordi min biologiske mor ikke vil have mig.

Chloe har ikke lyst til at møde sine biologiske forældre, fordi det er skræmmende, mens Sadie derimod gerne vil møde sin biologiske familie og besøge den by, hun er født i, for at få hele historien. På internettet finder Lily og hendes forældre et firma, der kan hjælpe med søge efter de biologiske forældre. Lily reflekterer over, at der både vil være fordele og ulemper ved det, og at der i hvert fald vil være mange følelser involveret.

Liu Hao

De finder en ung familieeftersker, Liu Hao, som i Kina arbejder med at opspore adopteredes biologiske slægtninge eller andre mennesker, der var til stede i deres tidlige barndom, for eksempel deres barnepige. Det kan være svært at finde forældrene, fordi bortadoptionen kan være både smertefuld og skamfuld for dem.

Sideløbende med at pigerne og deres forældre nu forbereder sig på sammen at tage afsted til Kina, hører vi Liu Hao fortælle om sit job, og vi ser hende søge efter biologiske slægtninge og andre mennesker, der har taget sig af pigerne før adoptionen. Liu Hao fortæller, at de familier, hun finder frem til, som regel elsker deres børn og gerne vil finde dem. Hun fortæller også, at mange af hendes egne familiemedlemmer var blevet tvunget til at afgive deres pigebørn under et barnspolitikkens. Hendes egne forældre var også lige ved at afgive hende, men fordi hendes bedsteforældre gerne vil beholde hende, skete det ikke. Alligevel blev hun forskelsbehandlet og følte sig uønsket som barn, fordi hun var en pige.

Potentielle familier

Lilys mor fortæller, at Lily allerede som lille gerne ville finde sin biologiske familie. I Kina har Liu Hao fundet en familie, der potentielt kunne være Lilys biologiske familie, og spørger på Facetime, om Lily vil se billeder af familien, men det er hun alligevel ikke parat til i første omgang.

Liu Hao finder også en familie, der kunne være Sadies biologiske familie, og hun tager ud og besøger dem for at høre deres historie og tage DNA-test. Hun opsøger desuden en *nanny*, der passede Sadie, som var hun hendes eget barn. Endelig besøger Liu Hao også det sted, hvor Sadie blev fundet, og fortæller, at man altid lægger børn på et sted, hvor der kommer mange forbi, så barnet kan blive fundet.

Kort tid efter kommer der svar på DNA-prøverne, og der er hverken match for Sadie eller Lily.

Rejse til Kina

Pigerne og deres familier rejser til Kina, hvor de møder Liu Hao.

Sadie er nervøs over at skulle møde sin *nanny*, og Sadies mor fortæller, at det også er meget følelsesladet for hende at være der. Selv om mødet med Sadies *nanny* er en succes, føles det uvirkeligt for Sadie, når nannyn fortæller om hende som spæd.

Herefter tager de alle ud til Lilys og Chloes børnehjem, hvor de mødes med den *nanny*, der tog sig af Chloe de

Pigernes kinesiske pas.

Lily på besøg hos den familie, der kunne have været hendes.

første halvandet år af hendes liv. Chloe er glad for, at hun er der sammen med Sadie og Lily, for selv om hun ikke har kendt dem længe, ved hun bare, at de forstår, hvordan hun har det.

Til sidst møder Lily sin *nanny*, og de sludrer, udveksler gaver og tager billeder. Pigerne besøger også den familie, der har vist sig ikke at være Lilys biologiske familie. Lily føler, at det er svært at være der, fordi hun kan se, at faren er ked af, at DNA-prøverne ikke viser et match, men hun er alligevel glad for, at hun tog derhen, fordi hun har fået en større forståelse for sine egne forældre. Ingen forældre ønsker at opgive deres barn frivilligt, fortæller hun.

Fundet

Dokumentaren slutter med, at vi ser Lily omgivet af sin familie i Oklahoma City med en kage med sætningen 'Velkommen hjem Lily'; vi ser Chloe i en

mandarinsprogklasse i Phoenix; og vi ser Sadie sidde på sit værelse og konstatere, at familien er dem, der altid er der for én – alt imens hun ringer op og facetimer med Lily og Chloe. Skærmen går i sort, og ordet 'FOUND' fader ind i hvide blokbogstaver.

Efter at have set dokumentaren overvejer jeg, om jeg selv ønsker at tage en DNA-test og/eller opsøge den *nanny*, jeg havde på mit børnehjem. Selv om pigerne ikke finder deres biologiske forældre, virker det, som om de alligevel får en form for afklaring med deres fortid, og rejsen har givet dem minder for livet. Jeg ser titlen *Found* som en titel med flere betydninger: både det at være fundet som hittebarn og det at have fundet hinanden og sig selv. ■

Amanda Lipitz' dokumentar 'Found' fra 2021 kan ses på Netflix.

Jeg skulle have været Priangika Samanthie

Anmeldelse af den norske dokumentarfilm *Veien hjem*, hvor en ung kvinde adopteret fra Sri Lanka optrevler sin historie, som er fyldt med hemmeligheder og ubesvarede spørgsmål.

AF INA DULANJANI DYGAARD

Hun blev født på Sri Lanka som Priangika Samanthie. Få uger gammel blev hun adopteret til Norge og blev til Kine Samanthie.

Hun er vokset op i en norsk kernefamilie med broren Ruben, som også er adopteret fra Sri Lanka. I dag har hun mand og to børn. Alt synes at være i skønneste orden, men filmen tager os igennem Kines meget følsomme og sårbare rejse efter svar.

Kines bor Ruben har aldrig haft samme behov for at søge efter biologisk familie, selvom mange forventede det af ham. Fra sidelinjen fulgte han hendes søgen og hendes ønske om at finde afklaring. Men hun fandt den ikke.

Komplekst og kompliceret

Veien hjem er ikke endnu en film om at rejse tilbage og finde sin biologiske familie. Kine kender allerede sin biologiske mor, sin Amma, som det hedder på singalesisk. Denne film skildrer – efter min mening – på fineste vis, hvordan forholdet

til biologisk familie ikke altid er nemt. Det skildres smukt, når vi ser, at Amma krammer Kines ældste søn, Matheaus, men også skælder Kine ud for ikke at kunne tale singalesisk. Amma forstår ikke, hvor Norge er. Hun tror, det er en landsby i Sri Lanka, som hun ikke kender til.

Kines Amma fik aldrig af vide, hvor hendes baby skulle hen. Men forholdet er komplekst og kompliceret. Moren er hjemløs. Hun sover på busstationen, på gaden eller under palmerne. Kine har flere gange skaffet hende en bolig, men hun forlader den altid. Hun ved ganske enkelt ikke, hvordan man lever et liv med en base. Kines Amma blev diagnosticeret med en hjerte-fejl, som opstod i tiden efter Kines adoption. Og den ender med at tage livet af hende. Kines Amma dør, og det efterlader Kine i stor sorg, kort tid efter hun har født sit andet barn. Men hun føler også en lettelse over, at moren ikke længere skulle lide.

Hun skulle ligne en fattig

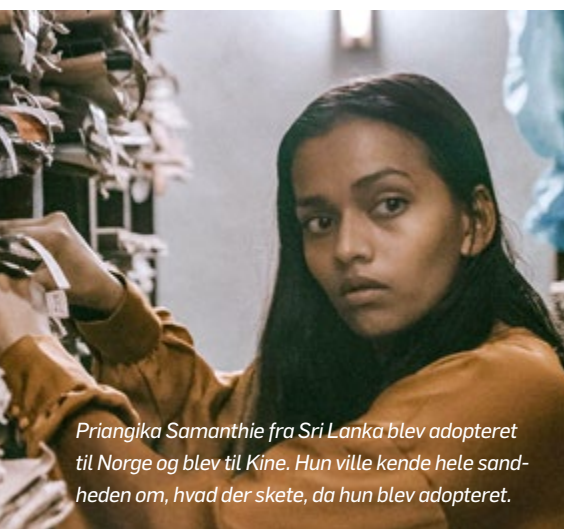
Kines opvækst i den norske kernefamilie var svær. Ikke på grund af familien, men fordi hun følte, at hun ikke hørte til. I skolen blev hun mobbet. De puttede tyggegummi i hendes smukke, sorte hår, for fattige mennesker har uglet hår, sagde børnene. De vaskede hendes ansigt, fordi hun var brun og sagde, at hun var uønsket af sin mor. Det var helt åbenlys racisme i børnehøjde, og ingen lærere eller andre voksne mennesker omkring Kine så det. Måske skjulte hun det godt, og i dag er forældrene kede af, at hun gennemgik det helt alene.

Der mangler noget

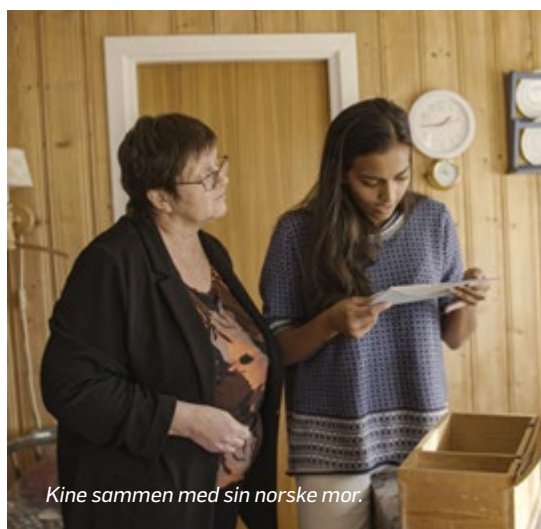
I 12 år ledte Kine efter sin biologiske mor. Og pludselig lykkedes det. Men der var stadig nogle ting, hun skulle have svar på. For hun havde været Kine på andres præmisser i alt for lang tid.

Kine hører om den hollandske undersøgelse, der konkluderer, at der kan være sket ulovligheder i forbindelse med srilankanske adoptioner i 80'erne. De srilankanske myndigheder indrømmer, at det kan omfatte omkring 11.000 adoptioner til Europa. Derfor rejser Kine til Holland og mødes med en anden voksen kvinde, også adopteret fra Sri Lanka, for at erfaringsudveksle og sparre.

ALLE FOTOS: STILLS FRA FILMEN *VEIEN HJEM*, INDIE FILM

Priangika Samanthie fra Sri Lanka blev adopteret til Norge og blev til Kine. Hun ville kende hele sandheden om, hvad der skete, da hun blev adopteret.

Kine sammen med sin norske mor.

Mor og datter har et kærligt, men også kompliceret forhold til hinanden.

Det går op for dem, at der mangler en lægerapport i Kines adoptionspapirer. Kine rejser ugen efter til Sri Lanka. Først er de på hospitalet, hvor hun blev født. Her finder de en fødselsattest og den lægerapport, hun manglede. Men nogle oplysninger slettes efter fem år, hvilket stiller norske adopterede rigtig dårligt, da de først kan få aktindsigt i deres papirer i Norge, efter de er fyldt 18 år.

Besøg på børnehjemmet

Derefter bliver vi taget med på besøg på børnehjemmet Salvation Army. Her bliver to ansatte interviewet. De kan ikke hjælpe med at finde dokumenter fra de gamle dage, da de opbevares i skab, hvor der angiveligt bor en stor rotte. De sekvenser, vi ser i filmen, efterlader seeren med en mærkelig fornemmelse af, at der er noget suspekt over de to kvinder. De synes ikke rigtig til at forstå alvoren i Kines spørgsmål, da hun blandt andet spørger, om de biologiske mødre bliver informeret om deres rettigheder, og om, hvad en adoption egentlig indebærer. De griner.

De kan heller ikke sige, om der er sket fejl i adoptionerne. Den ene kvinde udtaler, at hun ikke deltager i menneskehandel – fordi der ikke længere er adoptioner.

Sådanne udtalelser giver mig ondt i maven. Kine føler helt forståeligt, at besøget var spild af tid.

Samtale med møster

Hun må finde svar andetsteds. Hun besøger sin mors søster og familie. De har en følsom og ærlig snak om moren, forholdet til faren og om, hvordan Kines liv kunne have været anderledes.

I Sri Lanka er det almindeligt at tage sine søskendes børn til sig, hvis de har behov for hjælp. Og møsteren ville gerne hjælpe, men de havde ikke råd, da deres hus var blevet ødelagt af en oversvømmelse. Derfor blev Kine bortadopteret, og Kines Amma fandt ro i, at hun fik et bedre liv hos en ny familie. De troede, at Kine ikke ville få at vide, at hun var blevet adopteret. Kine græder og fortæller, at hun ikke ville adopteres, men være sammen med dem.

Møsteren giver sin velsignelse til at kontakte farens familie og lede efter flere svar.

Farens familie vil dog ikke filmes på grund af en kriminel fortid. Men vi kan se i filmen, at hun får kontakt til sin halvlillesøster, som bor i Dubai. Hun er overrumplet, men glad for at have en søster.

De skjuler noget

Kine besøger også *Probation Office*, som er den myndighed, der har med adoptioner at gøre. Her kan man ikke finde en dato på Kines retssag. De må ikke filme derinde, og filmklippet viser, hvordan de skynder sig at forlade stedet.

Til sidst mødes Kine med en advokat. De taler om *Probation Office* og det srilankanske adoptionssystem. Han er overbevist om, at der er noget galt med Kines adoption, da alle parter normalt bør have oplysninger liggende. Han køber ikke Salvation Armys præmis om en rotte i et skab.

»Det er drama«, siger han. Sagt på en anden måde: »De skjuler noget.« Det indikerer, at Kines adoption ikke er foregået gennem de officielle kanaler, selvom der foreligger enkelte dokumenter såsom morens samtykke.

Kine er formidlet gennem Adopsjonsforum, som har afvist at deltage i filmen.

Kine forliger sig med ikke at få alle sine spørgsmål opklaret. Men hun mener, at der bør foretages en granskning af adoptioner. Nok med rette i hendes situation.

Mange nuancer

Som srilankansk adopteret synes jeg, filmen bringer mange nuancer frem. Kulturelle forskelle og de udfordringer, det kan give. Det komplekse bånd mellem en mor og et barn, som ikke har levet deres liv sammen. Om hvordan adopterede kan have det så forskelligt med adoption, selv inden for samme familie.

Filmene rørte mig – både som srilankaner, adopteret og mor. Se den og bedøm selv. ■

Filmene er blevet vist på CPH:DOX i marts-april 2022 under den engelske titel 'No Place Like Home': cphdox.dk/da/film/no-place-like-home-da. Den vil blive vist på DR i løbet af efteråret 2022.

Mor og datter.

Kine var i stor sorg efter Ammas død.

Når det bliver morgen

Den firedobbelte Cannes-prisvinder Naomi Kawases seneste film handler om national adoption i hjemlandet Japan.

ANMELDT AF NINA GATH

Fuld af forventning satte jeg mig en aften til rette i sædet i min lokale biograf. Jeg havde inviteret min veninde med ind for at se en japansk film om adoption. Det lød interessant! Som adoptant og nysgerrig på japansk kultur var jeg spændt på at se, hvordan en japansk instruktør ville gribe emnet an.

Kort fortalt handler filmen om et ungt par, som er i behandling for barnløshed. Gennem en tv-reklame bliver de opmærksomme på adoption som en mulig vej til at blive forældre. De adopterer en lille dreng, men seks år senere bliver de opsøgt af drengens mor, som vil have ham tilbage.

Hvad der sker, da den unge pige opsøger parret, skal ikke afsløres her. Det er heller ikke filmens omdrejningspunkt. Dens fokus og styrke er, at den fortæller adoptionshistorien både ud fra den unge mors og det unge pars synsvinkel.

Vi følger i tilbageblik parret gennem en opslidende barnløshedsbehandling (som åbenbart er meget tabubelagt i Japan), over modningen af deres beslutning om adoption, og til de får over-

draget deres barn. Sideløbende følger vi drengens biologiske mor – en ganske ung pige, som bliver gravid med en skolekammerat. Det er for sent at få en abort, og hun presses af sin familie til at bortadoptere sit barn.

Filmen giver et interessant indblik i adoption i Japan, som på nogle områder virker meget gammeldags, men på andre områder er mere moderne. For eksempel er det en stor skam for den unge piges familie, at hun er blevet gravid. Det skal skjules ved, at hun kommer på et 'diskret ophold' på en afsides beliggende ø. Her bliver hun og en flok andre piger indkvarteret, inden de skal føde. På den anden side får parret at vide i adoptionsprocessen, at barnet har ret til at vide, at det er adopteret, og parret møder drengens unge mor, da hun overdrager barnet til dem. Her ville man måske forvente meget mere lukkethed omkring adoption.

Jeg synes, filmen beskriver begge parters situation på en god måde og viser nogle af de dilemmaer, en adoption indebærer.

Se filmen

DVD med filmen kan købes her:
homeuniverse.dk/shop/naar-det-bliver-3614p.html

Og den kan streames her:
blockbuster.dk/film/naar-det-bliver-morgen

Men filmens karakterer kommer aldrig helt ind under huden, og filmen har henimod slutningen nogle underlige, påklistede sidehistorier – og ikke mindst er den fortalt i et meget langsomt tempo. Tilsammen gjorde det, at det var en prøvelse at blive siddende i sædet i knap to en halv time. Filmen er for dig, der er interesseret i adoption i andre kulturer og er en tålmodig sjæl. ■

De unge piger kommer på 'diskret ophold' og føder deres børn.

FOTO: STILL FRA FILMEN

Den sårbare hjerne

Bogen *Den sårbare hjerne* skrevet af psykolog Käte From giver en klar og letforståelig indføring i sammenhængen mellem omsorgssvigt, giftig stress og konsekvenserne for hjernens udvikling.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Omsorgssvigt hos det lille barn skaber stress, og det er den permanente stress, der bliver giftig og kan medføre varige forandringer i hjernen og i kroppen.

Bogen beskriver de mulige følger-virkninger af den giftige stress: kognitive udfordringer med hukommelse, sprog og indlæring, øget risiko for en række somatiske sygdomme og for alkohol- og stofmisbrug samt sociale og psykiske problemer.

Omdrejningspunktet er hjernens plasticitet. Som grundregel er hjernen mere formbar, jo yngre man er. Som baby og lille barn er ens hjerne åben for positive stimuli og sårbar for skadelig eller mangelfuld stimulering. Derudover er der sensitive perioder, hvor hjernen er klar til en bestemt form for stimulering. Hvis man ikke får den rigtige stimulering i en sensitiv periode, kan det medføre negative forandringer i hjernen, og man kan ikke altid indhente det forsømte senere – selv om positive input dog vil have en effekt. De sensitive perioder forekommer hovedsageligt i livets første tre år. Først udvikles de sansemæssige dele af hjernen, senere i perioden de mere komplekse funktioner, som har med tænkningen at gøre.

Bogen lægger ud med en grundlæggende og pædagogisk indføring i hjernens opbygning og kemi. Den præsenterer de signalstoffer, der er vigtige i forbindelse med vores følelse af velvære (dopamin), humør (serotonin) og tilknytning og kærlighed (oxytocin) – og som alle tre har betydning i forhold til stress.

Omsorgssvigt

Et kapitel handler om omsorgssvigt og beskriver forskellen på det aktive omsorgssvigt (overgreb) og det

passive omsorgssvigt (*neglekt* eller *forsømmelse*). Her præsenteres også diagnoser i tilknytning til omsorgssvigt: reaktiv tilknytningsforstyrrelse og kompleks PTSD. Kompleks PTSD adskiller sig fra PTSD ved at omfatte skader, der ikke er opstået ved en enkeltstående voldsom begivenhed, men som følge af gentagne eller vedvarende traumatiske oplevelser, hvad enten det er overgreb eller passivt omsorgssvigt.

Et problem for fagfolk er, at det er vanskeligt at stille en diagnose i forbindelse med omsorgssvigt. Det skyldes delvist et endnu mangelfuldt diagnosesystem, men også at adfærden og symptomerne overlapper med dem, man finder i forbindelse med for eksempel ADHD eller autismespektrumforstyrrelse (ASF), selv om årsagen til symptomerne er forskellig.

Et kapitel er dedikeret til gennemgang af forskning om de rumænske børnehjemsbørn, der blev adopteret til vestlige lande, herunder Danmark, i 1990'erne. Disse børns barske vilkår har givet forskerne mulighed for at få viden om, hvad massiv understimulering kan betyde for et barns psykiske, fysiske og kognitive udvikling.

Et afsnit handler om, hvorvidt der kan rettes op på hjerneforandringerne:

»Således må det konkluderes, at der er mulighed for bedring gennem behandling, ændring af omsorgssituation og stimulering. Der kan gøres noget for de omsorgssvigtete børn. På den anden side er mulighederne ikke ubegrænsede, og mange børn må derfor leve med hjernemæssige, følelsesmæssige, kognitive og adfærdsmæssige udfordringer gennem hele livet.«

Bogens sidste kapitel handler om intervention. Her præsenteres den amerikanske psykiater Bruce Perrys tænk-

ning om behandling af omsorgssvigtete børn, populært kaldet de tre R'er: regulering, relationsdannelse og ræsonnering. (Käte From omtaler metoden i interviewet på side 50). Der præsenteres også behandlingsformer som for eksempel traumefokuseret, kognitiv adfærdsterapi og legeterapi.

Afslutningsvis er der et afsnit om plejefamilier. Her gør forfatteren opmærksom på, at selv om anbringelse i en god plejefamilie kan styrke barnets tilknytning, sprog og intelligens, kan det ikke altid sikre, at et omsorgssvigtet barn kommer psykisk eller kognitivt på linje med jævnaldrende, der har fået tilstrækkelig omsorg. Men selv om følgerne af omsorgssvigt for nogle varer hele livet, så vil kærlighed, omsorg og stimulering have positiv virkning på alle børns trivsel. ■

Læs interview med Käte From på næste side.

Käte From: Den sårbare hjerne. Dansk Psykologisk forlag 2018. 184 sider, ca. 330 kroner.

Omsorgssvigt påvirker hjernens udvikling

Tidligt omsorgssvigt skaber varige ændringer i hjernen, som kan få alvorlige følelsesmæssige, kognitive og sundhedsmæssige følger på længere sigt. Alligevel er det ikke så deterministisk, at intet kan rettes op, mener psykolog Käte From. Hun er specialist i børneneuropsykologi og forfatter til bogen *Den sårbare hjerne*, som denne samtale med Magasinet Adoption & Samfund tager udgangspunkt i.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Kontakt og kommunikation med voksne er en forudsætning for hjernens udvikling.

»Omsorgssvigt er værre, jo yngre man er, fordi hjernens plasticitet – dens formbarhed – er større. Hvis man er i gode rammer og bliver stimuleret, udvikler man sig på én måde, men hvis man er i dårlige rammer, tilpasser man sig dét for at sikre sin egen overlevelse,« fortæller Käte From.

»Som omsorgssvigtede barn tager man den omsorg, man kan få, og det kan være, at man skal tilpasse sig på en bestemt måde, og så tilpasser hjernen sig også – og forandrer sig. Det er en tilpasning til nogle givne vilkår med henblik på spædbarnets vigtigste opgave: overlevelse. Hvis gråd vækker vrede hos moren, og man bliver slået eller rystet, så vil man jo stoppe med at græde.«

Sensitive perioder

Mangelfuld omsorg og stimulering betyder også, at sensitive perioder for udvikling kan forpasses, så det bliver vanskeligt at indhente det senere hen.

»De sensitive perioder er tidspunkter, hvor hjernen er superparat til at modtage bestemte stimuli, men det er ikke sådan, at hjernen holder op med at være modtagelig for læring. Vores hjerne er hele tiden i forandring, men der er bare tidspunkter, hvor den er mere modtagelig.«

»Man kan sammenligne det med kattekillinger, som ikke bliver tillidsfulde, hvis de ikke er i menneskehænder inden for bestemte uger af deres levetid. Det har den funktion, at de skal sikre deres egen overlevelse. Det er lige sådan med omsorgssvigtede børn: Hvis man har oplevet, at voksne er uberegnelige, og at de kan skade én, bliver det svært at få tillid.«

»Hjernens plasticitet er årsag til, at det lille barn kan lære flere sprog stort set uden at anstrenge sig, men jo ældre man bliver, jo mere skal der til for at lære et nyt sprog. Det betyder ikke, at man slet ikke kan lære et nyt sprog senere. Det havde bare været lettere at lære det, da man var to år.«

Det er ikke sådan, at der er noget, der lukker helt, så man aldrig mere kan lære dét. Käte From er modstander af de meget stærke udsagn som 'aldrig', og 'det bliver ikke til noget'.

Negativ påvirkning kan bruges positivt

Nogle adoptivbørn har været udsat for omsorgssvigt i deres første levetid, og især hvis de har boet på et dårligt børnehjem i længere tid, kan deres hjerneudvikling være blevet påvirket af det.

»Det er ikke i sig selv en risikofaktor at være adopteret; det er en risikofaktor at vokse op i et miljø, hvor der ikke er voksne til at tage sig af en,« fastslår hun.

»Man ser også, at der er nogle, der trods alle odds klarer sig fint og kan bruge deres udfordringer til noget konstruktivt, mens der er andre, der ikke mestrer det. Hvad der er årsagen til det, er smaddersvært at sige. Det handler både om, hvilke beskyttende faktorer der er i ens miljø, og hvordan man selv genetisk er sammensat.«

I nogle tilfælde kan de negative påvirkninger vendes til et potentiale. For eksempel kan den overopmærksomme scanning af omgivelserne, som er typisk for nogle omsorgssvigtede børn, udvikles til et årvågent overblik, som kan være nyttigt i visse arbejdssammenhænge. Men det forudsætter,

at adfærden dæmpes tilstrækkeligt til at blive funktionel frem for belastende.

Kognitiv påvirkning

Der har i mange år været fokus på de psykologiske effekter af omsorgssvigt, nemlig tilknytningsforstyrrelser, men i mindre grad på de kognitive og sundhedsmæssige følgevirkninger. Käte From mener, at der nærmest er et tabu omkring de kognitive effekter af omsorgssvigt. Men hvad årsagen til tabuet er, har hun ikke noget entydigt svar på.

»Måske har man bare ikke har været opmærksom på det. Man har måske tænkt: 'Du kan give barnet en masse kærlighed, mad og omsorg, og så skal det nok gå'.«

Käte From ser ofte med anbragte børn, at plejefamilien får skyld for ikke at være en god plejefamilie, hvis barnet ikke klarer sig godt i skolen. »Men måske skal vi tale om, at der rent faktisk er sket noget, der har forandret barnets kapacitet til at lære,« siger hun.

Käte From peger også på den skyld og skam, der er forbundet med det for dem, der ikke formår at tage sig godt nok af deres børn, og derfor viger man måske instinktivt tilbage fra at sige, at den opvækst, barnet har fået, ligefrem har påvirket dets hjerne negativt.

Hvilken evidens er der for de kognitive og fysiske skader i hjernen ved omsorgssvigt?

»Der er på baggrund af hjerneskanninger klar evidens for, at de børn, der har været udsat for massiv *neglekt* (passivt omsorgssvigt) har mindre hjernevolumen. Der mangler ganske vist viden om, hvad der konkret sker på individniveau, men på gruppeniveau ved vi, at hjernecellerne dør, og volumen bliver mindre, især hvis børn udsættes for passivt omsorgssvigt.«

Hvorfor skader passivt omsorgssvigt mere end aktivt omsorgssvigt?

»Hvis du ikke bruger din hjerne, henfalder cellerne og dør. Det er en helt naturlig proces, som skal sikre, at hjernen ikke har netværk, som ikke er i brug. Det er i udgangspunktet positivt. Men hvis der ikke er nogen, der taler til dig, så dør de hjerneceller, der skulle have været brugt til at kommunikere sprogligt, af mangel på stimulation. Man siger lidt populært 'use it or lose it'. Det passive omsorgssvigt bremser derved hjernens udvikling ved at sende et signal til cellerne om, at der ikke er brug for dem. Derfor bliver hjernens volumen mindre, hjernens hulrum bliver større, og der er celledød i hjernen, fordi der ikke er kommet input. Det er den mest globale og værste form for negativ påvirkning for det lille barn.«

»Med aktivt omsorgssvigt er man derimod mere årvågen, fordi man *bliver* stimuleret. Det kan godt være, at stimulationen ikke er så hensigtsmæssig, men der kan også være perioder for eksempel uden vold, hvor barnet har mulighed for at udvikle sig. De fleste forældre er jo optaget af at give deres børn de bedste vilkår, men der kan så være perioder, hvor sårbare forældre simpelthen ikke magter det. Selv om der ved aktivt omsorgssvigt sker stimulation, kan man dog ikke sige, at denne form for omsorgssvigt er mindre skadelig. Den skader bare på en anden måde. Den stresstilstand, som et barn kommer i, når det bliver udsat for overgreb, kaldes 'gift-

FOTO: VIGGA STENBERG

Käte From er autoriseret psykolog og specialist i børne-neuropsykologi. Hun er privatpraktiserende psykolog og forfatter til en række fagbøger om psykologiske emner.

tig stress'. Giftig, fordi en massiv udledning af stresshormon også vil skade hjernens celler.«

Hukommelse og styringsfunktioner

De kognitive domæner, der især påvirkes af omsorgssvigt, er hukommelse, eksekutive funktioner og sprogfunktion.

»Der er en lille struktur i hjernen, hippocampus, som er vigtig for hukommelsen, og den er sårbar over for den giftige stress,« forklarer Käte From. »Derfor har man en idé om, at hvis der sker skader på hippocampus, påvirker det blandt andet barnets indlæringssevne.«

Undersøgelser af børn adopteret fra rumænske børnehjem har vist denne sammenhæng. Børnene klarede sig betydeligt dårligere end jævnaldrende både i test af visuel hukommelse og eksekutive funktioner, og det kunne kædes sammen med hjerneforandringer, blandt andet i hippocampus.

Et andet kognitivt område, der skades af omsorgssvigt, er de eksekutive funktioner. Disse funktioner kaldes også styringsfunktioner. De er hjernens 'direktør' og tager sig blandt andet af at håndtere struktur, rækkefølge, planlægning, overblik, impuls kontrol, opmærksomhedsstyring – alt det, der har at gøre med overordnede funktioner.

»Med eksekutive vanskeligheder kan man godt virke klog nok og endda også klare sig godt i en intelligens test, men man har svært ved at bruge det effektivt i praksis, fordi man har svært ved at få sat tingene i den rigtige rækkefølge, ikke kan strukturere sin tid eller kommer til at glemme eller overse noget.«

»Alle kender til eksekutive udfordringer, og man kompenserer for eksempel med *to-do-lister*. Men når det bliver indgribende i forhold til alting, bliver det problematisk, og hvis man har store eksekutive vanskeligheder, skal man måske have hjælp til at kompensere for det.«

»Med små børn er de voksne 'direktøren', der organiserer og strukturerer tingene. Hvis barnet stimuleres hensigtsmæssigt, lærer det efterhånden selv at overtage funktionen, når hjernen er klar. Jo ældre børn bliver, jo mere forventer man, de selv kan organisere, og derfor bliver det tydeligere, hvad barnet har svært ved, når det bliver ældre. Man vokser sig på en måde ind i sine vanskeligheder i takt med, at kravene stiger. Når kompleksiteten stiger, bliver det tydeligere, hvis man har nogle udfordringer.«

Sprog

En tredje kognitiv funktion, der kan lide skade i forbindelse med omsorgssvigt, er sprogfunktionen.

»Hvis du ikke er blevet fodret med sprog, stimuleret og talt til, er du selvfølgelig bagud på det sproglige, og det kan gøre sig gældende for adoptivbørn, hvis de har været understimuleret. Det handler delvis om ordforråd, men sprog er andet og mere end at kunne en masse ord. Her kommer det eksekutive ind igen: at kunne formulere sætninger, bruge abstrakte begreber, forstå tvetydighed eller ironi og så videre.«

Hvis man ikke er blevet talt til, kan det sætte varige spor. Käte From mødte engang en dreng på fem år, som næsten ikke havde noget sprog, fordi han var blevet mere eller mindre systematisk ignoreret.

»Han blev anbragt, men fem år senere, da han var 10 år, havde han stadig ikke noget særlig godt sprog. Hvis du ikke har fået den grundlæggende stimulering fra starten, er det svært at rette op på det, så alt bliver helt alderssvarende. Man kan godt kompensere, og man kan altid gøre noget; man kan altid hjælpe børn til at fungere bedre, men der er måske en grænse, som er individuel,« mener Käte From.

Fysiske helbredsskader

Der er risiko for en hel vifte af fysiske helbredsskader som følge af omsorgssvigt, for eksempel fedme, hjerte-kar-sygdomme, cancer, diabetes, leversygdomme og blodprop eller blødning i hjernen.

Det kan undre, at der er tale om så forskellige sygdomme. Det skyldes, at omdrejningspunktet er tidlig og ekstrem stress. Når man bliver stresset, gør kroppen sig klar til at kæmpe for sit liv. Alle ressourcer bruges på at kæmpe: Fordøjelsessystemet bliver sat i stå, immunsystemet bliver undertrykt, hår, negle, vækst bliver sat i bero, der bliver trukket blod ud i musklerne, glukoseforbrændingen øges i leveren, og man bliver sat i en parathedposition for at være klar til at kæmpe eller flygte.

»Det er godt for os, at vi har den stressreaktion, for det er det, der sikrer vores overlevelse – at vi kan kæmpe lidt mere, bevæge os hurtigere og så videre. Men hvis man forbliver i denne stressede tilstand, hvor pulsen og blodtrykket er forhøjet, og stresshormonerne bliver ved med at piske rundt i kroppen, tærer det på kroppen og øger risikoen for, at man bliver syg af andre ting.

»Hvis man har været udsat for omsorgssvigt, har man måske også større tilbøjelighed til selvmedicinering, ryger mere, drikker mere eller tager stoffer. Men også selv om man tager højde for disse livsstilsfaktorer, kan man se, at det slid,

der er på kroppen ved denne form for stress, er større, end hvis man ikke har været udsat for omsorgssvigt. Man er hele tiden i gang, og det forkorter, hvad man kan holde til.«

»Det er velkendt, at der er en social slagside i sundhed, men spørgsmålet er, om det kun har noget at gøre med den måde, man lever på, eller om det også kan have at gøre med stressniveauet i den tidligere barndom,« funderer Käte From. »Man kan nemlig konstatere, at der er en øget hyppighed af sygdomme hos folk, der har været udsat for omsorgssvigt, uden at man præcist kan definere den konkrete årsagssammenhæng.«

Svært at stille diagnose

En del adoptivforældre oplever, at deres børn har udfordringer, og at det tager årevis at stille en diagnose og få den rigtige behandling. Det kan skyldes, at symptombilledet hos børn, der har været udsat for omsorgssvigt, er diffust og ligner symptomerne ved forskellige diagnoser.

»Nogle omsorgssvigtede børn får en autismediagnose, men hvor forældrene eller skolen så oplever, at det er, som om det ikke er 'helt autisme'. Så skal man måske tænke, at det *ikke* er autisme, men følger efter omsorgssvigt, som på nogle områder ligner autisme. Forskningsmæssigt taler man om 'næsten autisme' (kvasi-autisme), og det ligner, men er noget andet og skal behandles på en anden måde. Autismen er medfødt, og årsagen til funktionsnedsættelsen er grundlæggende forskellig fra påvirkninger efter omsorgssvigt.«

De tre R'er

Til afhjælpning af følgerne af omsorgssvigt anbefaler Käte From en interventionsform skabt af den amerikanske psykiater Bruce Perry, der kaldes 'De tre R'er': regulering, relation og ræsonnering.

»Hvis man har et adopteret barn, som er meget *alert*, meget sitrende og på dupperne og måske har nogle voldsomme reaktioner, så skal man som det første få ro på,« forklarer Käte From. »Det kaldes 'regulering' og kan gøres for eksempel med børstning eller massage eller visse former for motion, for eksempel svømning. Det gælder om at få kroppen i ro og skabe et helle eller en sikker base.«

»Først når barnet føler sig trygt, kan det indgå i relationsdannelse. Og når der så er etableret en relation med den voksne, kan man begynde ræsonneringsfasen – at bygge læring ovenpå og arbejde med de problemstillinger, barnet har. Det er firkantet sat op, og at man arbejder med barnet i en bestemt rækkefølge betyder jo ikke, at man ikke arbejder eksempelvis med relationen, fordi barnet har et stort behov for at blive reguleret. Man skal se det som en slags overskrift, og her er rækkefølgen vigtig. Det kan for eksempel være svært at arbejde med læring, hvis barnet er meget ude af balance.« ■

Læs mere om Bruce Perrys tanker og metode

- bdperry.com/clinical-work
- childtrauma.org/

Tilknytning: kort og godt – og populært

Dansk psykologisk Forlag har udgivet en håndfuld bøger om tilknytning – et emne, som altid har været af stor interesse og relevans i adoptionsverdenen.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Kort og godt om tilknytning er en letlæst bog, hvor forfatterne både giver en overskuelig introduktion til tilknytningsteorien og på en interessant måde perspektiverer til de udfordringer, der er for den sunde tilknytning i det moderne børneliv.

Den ene af bogens forfattere, psykolog Niels Peter Rygaard, er en kendt kapacitet inden for adoption og tilknytningsmønstre. Niels Peter Rygaard er derudover kendt for sit engagement i at skabe anstændige vilkår for anbragte børn i verdens fattige lande ved at træne disse børns omsorgsgivere i tilknytningsbaseret omsorg – alt sammen i regi af Fairstart Fonden.

Bogens anden forfatter, Pernille Darling Rasmussen, er speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri og har blandt andet forsket i tilknytning i familier med ADHD.

Bogen gennemgår – kort og godt – tilknytningsteoriens grundbegreber, og hvordan de har udviklet sig frem til i dag. Desuden giver den praksisrettede anbefalinger til støtte af børn og unge

med udgangspunkt i tilknytningsforskningens anbefalinger. Og ikke mindst peger den på risikofaktorer i forhold til en tryk tilknytning i den moderne omsorgskultur. Forfatterne konstaterer, at meget få af de mennesker, der i dag arbejder med børn og unge og træffer beslutninger om dem, arbejder ud fra de anbefalinger, som forskningen i tilknytning giver.

Fire tilknytningstyper

Tilknytning defineres som et medfødt adfærdssystem, der skal sikre vores overlevelse ved at aktivere omsorgspersoner til at beskytte os, når der er fare på færde.

Bogen præsenterer de fire tilknytningstyper og peger på, at det ikke er meningsfuldt at se dem som kategorier, men at de snarere skal ses som et spektrum af mere eller mindre tryk tilknytning.

De fire typer af tilknytning er den trygge tilknytning og tre forskellige utrygge tilknytningstyper: den undvigende/afvisende, den ambivalente/

ængstelige og den desorganiserede tilknytning. Interessant er det, at forfatterne understreger, at det ikke skal opfattes som sygeligt at have et utrygt tilknytningsmønster, og at nogle undersøgelser viser, at omkring 40% af befolkningen har det. De utrygge tilknytningsmønstre er tilpasset barnets erfaring om, hvordan man bedst agerer i forhold til omsorgsgiveren, men leverer barnet mindre overskud til leg og læring end den trygge tilknytning, som desuden er forbundet med en særlig fleksibel form for modstandskraft, *resiliens*.

Efter den kortfattede, men dog gedigne gennemgang af tilknytningsteorien beskriver bogen, hvordan vores tilknytningsmønster påvirker vores relationer i ungdommen og i parforholdet.

Den mest tankevækkende og perspektiverende del af bogen er imidlertid dens advarsel om de risikofaktorer, der er for børns tilknytning i det moderne samfund. Hvad betyder den tidlige start i institutioner, der kan være præget af dårlige normeringer, mange voksenskipt og stressede voksne?

Forfatterne peger på det urovækkende fænomen, at en tredjedel af de unge i dag har psykiske problemer og lidelser af forskellig art. Skyldes det primært vilkår i deres aktuelle ungdomsliv (præstationspres, sociale medier osv.), eller kan det også føres tilbage til de opvækstvilkår, disse årgange har haft, blandt andet i institutionerne? Og kan vi så forvente, at der kommer endnu flere psykiske problemer i kommende generationer, eftersom udviklingen i retning

Psykolog Niels Peter Rygaard er en kapacitet inden for adoption og tilknytningsmønstre.

Pernille Darling Rasmussen er speciallæge i børne- og ungdomspsykiatri.

Rikke Yde Tordrup er psykolog og tidligere PAS-konsulent.

Niels Peter Rygaard & Pernille Darling Rasmussen: Kort og godt om tilknytning. Dansk Psykologisk Forlag 2021. 120 sider, ca. 225 kr.

Rikke Yde Tordrup har skrevet de fire bøger: Tryk tilknytning i børnefamilien, Tryk tilknytning i dagplejen, Tryk tilknytning i sundhedsplejen og Tryk tilknytning i vuggestuen. Bøgerne er på 110-130 sider, alle udgivet af Dansk psykologisk Forlag i 2021. Alle koster ca. 190 kr.

af tidligere adskillelse, mange skift og mere stress kun er accelereret, siden nutidens unge var børn?

Vi er vant til at tænke på omsorgssvigt som noget, der findes på børnehjem i fattige lande og i underprivilegerede familier i vores eget samfund. Bogen sår den tanke, at omsorgssvigt også risikerer at snige sig ind i velfærdssamfundets helt almindelige, underbemandede børneinstitutioner og stressede børnefamilier.

Tryk tilknytning

Psykolog Rikke Tordrup har skrevet en lille serie af *Tryk tilknytning*-bøger rettet mod fire forskellige målgrupper: børnefamilien, dagplejeren, vuggestuepædagogen og sundhedsplejersken. Rikke Yde Tordrup er tidligere PAS-konsulent og blev interviewet i Magasinet Adoption & Samfund nr. 2/2019.

Bøgerne er i vidt omfang formet over samme skabelon, men henvendelsesformen varierer lidt afhængigt af, om målgruppen er forældre eller omsorgsgivere i dagpleje eller vuggestue eller ansatte i sundhedsplejen.

Også disse bøger gennemgår i populær form tilknytningstyperne, men beskriver dem en smule anderledes. Her indeles det utrygge, undvigende

tilknytningsmønster i en klyngende og en afvisende type.

Bøgerne kommer desuden ind på emner som spejling, opdragelsesstil og 'udviklende øjeblikke' som en måde at være i kontakt med barnet og befordre tryk tilknytning.

Alle fire bøger er enkelt skrevet, og der er ikke stor indholdsmæssig forskel på dem. Dog er der en mindre variation i sproget; for eksempel bruger bøgerne henvendt til vuggestuepædagoger og sundhedsplejersker fagtermerne 'kontingent spejling' (at man spejler de følelser, barnet oplever), 'inkontingent spejling' (at man spejler sine egne følelser), 'markeret spejling' (at man afstemmer sig barnets følelser uden selv at blive smittet af dem) og 'umarkeret spejling' (at man bliver smittet af barnets følelser og overtager dem). Umærkede spejlinger kaldes også 'fejlspejlinger', og i bøgerne henvendt til forældre og dagplejere, er det termerne 'spejling' og 'fejlspejling', der anvendes.

Institutionsliv

Alle fire bøger forholder sig til institutionsstart (uden at give en håndfast anbefaling), men kun bøgerne henvendt til forældrene og sundhedsplejen kommer ind på selve valget af institution

(dagpleje eller vuggestue). Rikke Yde Tordrup mener, at kvaliteten af de danske dagtilbud halter i en sådan grad, at normeringer nogle steder ligger på kanten af det forsvarlige set i et tilknytningsmæssigt perspektiv. Hvis der ikke er en tilstrækkelig god normering, risikerer selv børn med en tryk tilknytning hjemmefra at udvikle en sekundær, utryk tilknytning i daginstitutionen.

Hvad angår adopterede børn, opfordrer Rikke Yde Tordrup til at være opmærksom på, om barnets sekundære, trykke tilknytning til adoptivforældre er stærk nok til, at barnet er parat til at starte i dagtilbud – og om dagtilbuddet har ressourcer til at opretholde dette nye trykke tilknytningsmønster. (Dette omtales dog ikke i bogen henvendt til børnefamilien).

Afslutningsvis skriver Rikke Yde Tordrup, at barnets tilknytningsmønster gives videre til næste generation, men også at en tryk tilknytning har betydning for, om barnet som voksen ønsker og evner at være tilknytningsperson for sine gamle forældre. Det kunne næsten være et slogan: Giv dit barn en tryk tilknytning og få en tryk alderdom!

Bøgerne er så ens, at det næppe er afgørende at vælge den, der præcis passer til den målgruppe, man tilhører. ■

Et helt almindeligt adopteret barn – men alligevel ikke

Når man adopterer, ved man, at der kan være ekstra udfordringer, for eksempel med tilknytning, understimulering og underernæring. Men nogle gange kommer adoptivbørnene med udfordringer, som ikke engang det samlede korps af fagfolk i sundsvæsenet og det pædagogiske system kan gennemskue, diagnosticere og behandle. Her fortæller en adoptivmor om det lange, kringlede forløb på mere end 10 år, inden hendes datter fik diagnosen APD, Auditive Processing Disorder.

AF EMMAS MOR

Det var en skøn dag i starten af dette årtusind, da vi hentede Emma på knap et år i Kina. Dog blev vi overraskede over, hvor lille hun var, og at hun tilsyneladende ikke rigtig kunne bruge sine ben. Men der var hurtigt hul igennem til en dejlig pige med smil, godt humør og nysgerrighed. Vel hjemme fik vi god hjælp af sundhedsplejerske og talepædagog, fordi mundmotorikken drillede, så det var svært for hende at spise. Så snart vi fik styr på det med at spise og hjælp til at stimulere benene, gik det fremad med stormskridt. Vi havde fået en skøn pige, som havde mod på (familie)livet og praktisk taget altid var i godt humør. Dog også en pige, som havde brug for lidt ekstra omsorg fra tid til anden. Ingen bemærkede noget andet end det ekstra behov for tryghed, og børnehavepædagogerne anbefalede et ekstra år i børnehaven for at skabe endnu mere tryghed inden skolestart. Det var vi med på.

Problemerne begyndte i skolen

De første år i skolen gik det lidt op og ned, afhængigt af hvilken lærer hun havde. Nogle var super til at give tryghed og ekstra vejledning, mens andre ikke var det. Som tiden gik, og kravene steg, hørte vi oftere og oftere: «Emma skal sige mere i timerne.» Vi forsøgte at spørge ind til, hvorfor hun mon ikke deltog mere, men fik ikke rigtig nogen hjælp til at undersøge det nærmere.

Hjemme så vi ikke de samme vanskeligheder, men vi lagde mærke til, at Emma lyttede og tænkte 'langsomt'. I udskolingen begynder både det faglige og det sociale at gå stærkt, og i 8. klasse blev det tydeligt, at der var tale om vanskeligheder, som ikke 'bare' kunne skyldes det at være adopteret. PPR kom på banen, men de vurderede, at »hun var en helt normal pige, der bare havde lidt lettere ved at blive slået ud end de fleste«. Det var ret tydeligt, at de mente, det var mor, der skabte problemer.

Vi erkendte efterhånden, at vi måtte lede uden for det officielle system for at få hjælp. Den første og vigtige hjælp blev blandt andet en fantastisk fysioterapeut, som med sit kendskab til nervesystemer, sansebearbejdning og primitive

reflekser gennem to et halvt år hjalp med at genskabe roen og balancen i nervesystemet. I dag har Emma fundet så meget ro, at vi kan nøjes med de øvelser, fysioterapeuten har på sin hjemmeside, når livet stresser. Hendes arbejde fik de grundlæggende sanser på plads, og derefter blev det synligt, at der stadig var noget andet galt.

Ingen vidste, hvad der kunne hjælpe

I det officielle system blev 'alle' med tiden enige med os i, at Emma skulle have hjælp, men ingen vidste hvilken hjælp. PPR udarbejdede en WISC (intelligenstest) og en børnefaglig undersøgelse. Sideløbende tog vi selv kontakt til en psykiater – det var det, en PAS-konsulent anbefalede. Psykiateren vendte retur med en autismediagnose og flere angstdiagnoser. Psykiateren anbefalede imidlertid også at kontakte en neuropsykolog, »for der var noget, der ikke stemte«.

Vi medbragte WISC (hvor fleste testsvar undtagen de auditive var scoret til over middel) til neuropsykologen sammen med alle de overvejelser, vi selv havde. Især ville vi gerne vide, hvad der kunne forklare 'ordblindheden på lyd', som vi kaldte det; men hun havde ikke noget svar.

Kort efter poppede et forslag op på Facebook om at blive medlem af en amerikansk Facebook-gruppe med navnet *Auditory Processing Disorder*. Og dér var det! Lige pludselig vidste vi, hvad det grundlæggende problem var. Tænk, hvis nogen havde kendt til APD 10 år tidligere! Så ville Emmas liv have set helt anderledes ud.

Inspireret af Facebook-gruppen begyndte vi at undersøge alt om *Auditory Processing Disorder (APD)*, og vi ønskede at få Emma udredt for det. Efter en omvej omkring PPR fandt vi ud af, at man skal henvises af en ørelæge til en audiologisk afdeling, som foretager testen. Det er dog ikke helt ligegyldigt hvilken ørelæge, for ikke alle kender til diagnosen APD. Vi har erfaret, at der er langt mellem professionelle, der kender til APD, og endnu længere imellem dem, der reelt ved, hvordan man kan afhjælpe lidelsen eller støtte mennesker med APD. Fordi diagnosen er så ny, famler selv nogle audiologiske afdelinger i blinde, om end de gør deres bedste.

APD og adoption

APD har intet med et observerbart høretab at gøre. Derimod er det hjernens bearbejdning af lyd, der driller. Der er symptomæssigt overlap med ADHD, autisme, ordblindhed, indlæringsvanskeligheder og DLD (*Developmental Language Disorder* – udviklingsmæssig sprogforstyrrelse). Årsagerne til APD er ikke fuldt afdækkede. Officielt mener man, at der kan der være tale om fødselsskade, for tidlig fødsel, genetik eller gentagne mellemørebetændelser, som fører til, at man ikke har fået tilstrækkelig lydstimulering. Jeg tror, at adoptivbørn også er i særlige risiko for at udvikle APD, hvis de har tilbragt deres tidlige måneder eller år på et børnehjem med social og sproglig understimulering. Der er heller ikke altid viden om fødselskomplikationer eller genetisk disposition hos adopterede.

De tegn, man især skal være opmærksom på i forbindelse med APD, er forsinket sprogudvikling, læseforståelse/ordblindhed, mistanke om høretab (selv om hørelsen er normal i test), vanskeligheder ved at deltage socialt og fagligt og ved at følge instruktioner.

Hvis man har mistanke om APD, skal man via en ørelæge have en henvisning til en audiologisk afdeling. I modsætning til autisme og ADHD kan APD (hvor man diagnosticerer ud fra symptomer/spørgeskemaer) testes objektivt (man skal for eksempel gentage ord, man hører i høretelefoner), så det kan være en god idé at starte med at udelukke APD, før man går videre til psykiatrien. Der er så mange fællesmængder mellem diagnoserne, at man let får de forkerte eller for mange diagnoser.

Høreapparater programmeret til APD

Efter den første APD-test fik Emma ikke diagnosen APD, fordi kun ét ud af fire testområder viste APD hos hende. Dog 'dumpede' hun så massivt i dette ene testområde, at hun alligevel fik tilbudt høreapparater. Når man programmerer høreapparaterne til mennesker med APD, er det imidlertid ikke nok bare at forstærke al lyd. De skal programmeres specielt til det præcise behov hos den enkelte bruger. I Emmas tilfælde er baggrundsløde så forstyrrende, at hun ikke kan forstå noget, når der er flere lyde samtidig. Baggrundsløde skal dæmpes. Fordi APD endnu ikke er så kendt, er der også usikkerhed om, hvordan APD skal behandles. Der mangler evidens. I USA er der efterhånden udbredt enighed om, at høreapparater med den rette programmering ikke bare afhjælper APD, mens man bruger dem, men også udvikler hjernen. I Danmark fokuserer man fortsat mest på lyttetræning som behandling af APD.

Men sådan blev Emmas høreapparater ikke programmeret i første omgang, så da hun kom til fornyet test efter et halvt år, var testresultatet ikke forbedret. Nu blev vi klar over, at vi måtte have høreapparater, der var programmeret i USA, hvor man er længere fremme i forståelsen af APD. Det blev en gamechanger! Efter ganske få dage med de nye høreapparater skete der en mærkbar forbedring af Emmas energi. Nu kunne hun holde til meget mere – blandt andet socialt samvær med andre unge. Også forståelsen af det talte sprog i samtaler, film m.m. er tydeligt forbedret. Dog er vanskelighederne ikke helt

ARKIVFOTO: JERRY WANG/UNSPLASH

De første år i skolen gik det lidt op og ned, afhængigt af hvilken lærer hun havde.

forsvundet, og lydudtrætningen og de kommunikative vanskeligheder vil nok altid følge Emma i et eller andet omfang, blandt andet fordi ingen kendte til APD, da hun var barn.

Vi har i det lange snørklede forløb med mange blindgyder lært, at man skal holde fast i sin mavefornemmelse – også når alle professionelle mener noget andet. Vi har også lært, at Danmark er et meget lille land, hvor mange diagnoser er stort set ukendte uden for en snæver kreds af specialister. PPR har sjældent tid og energi til at se ud over det mest almindelige, og derfor er det i høj grad op til forældrene at finde ud af, hvad der virker. Der, hvor vi har fået mest hjælp, har været uden for det officielle system. Uden fysioterapeuten og den amerikanske audiolog, der programmerede høreapparaterne korrekt, ved jeg ikke, hvor vi havde været i dag. ■

Emma er et dæknavn, da hun og hendes familie ønsker at være anonyme, men deres identitet er redaktionen bekendt. Artiklens illustration forestiller ikke Emma.

APD kan være en funktionsnedsættelse, som det kan være svært at få øje på og diagnosticere.

FOTO: JEREMIAH LAWRENCE/UNSPLASH

APD

– en vanskelig diagnose

APD – Auditory Processing Disorder – er en funktionsforstyrrelse, hvor hjernen har svært ved at bearbejde lydindtryk, uden at det (nødvendigtvis) har noget med nedsat hørelse at gøre. Børn med APD har problemer med at høre i situationer med dårlig akustik, baggrundsstøj eller flere samtaler på én gang. APD forvirrer ofte både forældre, lærere og fagfolk, fordi der er et symptomsammenfald med eksempelvis ADHD, dysleksi og indlæringsvanskeligheder.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

APD er en relativt ny diagnose i Danmark. Den blev først godkendt i 2006, hvor den havde været kendt i mange år i blandt andet USA, Canada og Australien. Det positive i den situation var, at man i Danmark på det tidspunkt kunne springe mange blindgyder over og få indført den nationale udredning, som vi har i dag.

»I Danmark har vi i det officielle sygehussystem en meget ensartet tilgang til diagnosticering af APD på de forskellige audiologiske afdelinger, og man bør derfor få de samme resultater de forskellige steder,« fortæller Stine Borges, cand.mag. i audiologopædi, specialist i APD og VISO-specialist

i Specialrådgivningen til børn og unge med høretab.

»Nogle steder i udlandet kan diagnosticeringen derimod være ret uens fra den ene private klinik til den næste. Det skaber forvirring og animerer folk til at 'diagnose-shoppe'. Det er uheldigt både for de børn, det rammer, og for faget som helhed. Der er ikke mange lande, der har nationale anbefalinger, som vi har.«

Hvis man her i Danmark møder forskelle i forhold til APD-diagnosticeringen, er det marginaler, der gør forskellen. Det kan være dagsformen, eller fordi børn kan teste lidt anderledes, hvis de har prøvet samme test flere gange inden for kort tid. Indimellem

kommer der nye normative data, når der udkommer ny forskning, og diagnosekravene bliver ændret. Så ændrer alle afdelingerne kriterierne for test og diagnosticering på én gang.

Symptomsammenfald forvirrer

På trods af de fælles retningslinjer kan APD være en funktionsnedsættelse, som det er vanskeligt at få øje på og få diagnosticeret. Skønt vi i Danmark nu har haft APD som audiologisk diagnose i ca. 15 år, er der ikke nødvendigvis det store kendskab til diagnosen uden for de snævre faglige kredse, for eksempel hos forældre, pædagoger, lærere og PPR-medarbejdere.

Desuden er der det lumske ved APD, at der er et betydeligt symptom-sammenfald med eksempelvis ADHD, dysleksi, indlæringsvanskeligheder og autisme.

Det betyder, at nogle børn gennemgår undersøgelser for disse andre problemstillinger, før de bliver testet for APD. Det kan også betyde, at et barn får en af disse andre diagnoser sammen med APD-diagnosen.

»Her diskuterer eksperterne lidt, om det er nødvendigt med to diagnoser,« fortæller Stine Borges. »Hvis man er klar over, at for eksempel ADHD eller autisme kan indeholde auditive problemer, er det så nødvendigt med en separat diagnose til det?«

Stine Borges oplever, at nogle forældre hellere vil have, at deres barn får en APD-diagnose end eksempelvis en ADHD-diagnose eller en anden mere gennemgribende diagnose.

»Den føles måske mindre alvorlig. Det kan jeg godt forstå, men ulempen ved det er, at barnet ikke får den hjælp, som det har brug for, eller måske kun hjælp til en lille del af sine problemer, fordi man glemmer helheden, hvis man kun fokuserer på hørelsen. Det synes jeg er synd for barnet, som måske har brug for, at man ser på andet end kun ørerne.«

»I nogle alternative behandlingsmiljøer kan der være en tendens til at give næsten alle børn, der har svært ved at lytte, en uofficiel APD-diagnose, men det kan medvirke til at mudre billedet,« mener Stine Borges.

»Der kan jo være mange grunde til, at man har svært ved at lytte, uden at det behøver at være hverken APD eller hørenedsættelse. Det kan skyldes manglende koncentrationsevne, sproglige udfordringer, sociale udfordringer eller ganske simpelt, at der er noget fysisk i vejen, som distraherer – som hvis man for eksempel har ondt et eller andet sted kroppen.«

En række andre diagnoser kan også rumme auditive problemstillinger, så det kan ifølge Stine Borges faktisk være en fordel, hvis barnet først bliver udredt for 'globale' forstyrrelser – altså noget, der påvirker hele barnet som ADHD og autisme, hvilket også anbefales nationalt.

Forskningen fortæller, at der er en del børn med APD, der har dysleksi og omvendt, så der kan være en sammenhæng for nogle, men ikke alle.

»Her er det vigtigt at skelne mellem, hvad man ved, og hvad man tror,« siger Stine Borges. »Noget forskning er bare ikke lavet endnu. Det skal vi altid huske, når vi taler om evidens. Samtidig må vi aldrig gå ud fra, at vi kender årsagssammenhænge, hvis det ikke er undersøgt til bunds.«

»Personligt tror jeg ikke, at vi ved alting om APD endnu. Jeg tror, at forskningen med tiden vil finde bedre og mere fintmærkende metoder, som kan præcisere problemerne yderligere.«

»I de nationale retningslinjer står der, at APD kan diagnosticeres, hvis der ikke er et høretab, som kan forklare problemerne,« forklarer Stine Borges. »Hvis der derimod er et høretab, er høretabet den relevante diagnose – og ikke APD.«

»APD er et komplekst område med mange men'er og hvis'er.«

Forekomst

Tilgangen til diagnosticering kan betyde en forskel på, hvor mange tilfælde af APD, man finder.

Der findes ikke sikre data på forekomsten af APD i Danmark, men internationalt toneangivende forskere antager, at 2-7% af en årgang har APD. Tallene er dog usikre, fordi der er usikkerhed om definitionen af APD, og definitionen ikke er ensartet i forskellige lande.

På APD-gruppens danske hjemmeside nævnes en forekomst på 2-3% blandt børn under 14 år og 5% i øvrige

aldersgrupper. Det er flest drenge, der har APD.

Behandling

Vejen i det officielle system er, at man skal henvises fra en ørelæge til en test på en audiologisk afdeling på et af de sygehuse, der tester for APD.

Hvis der skal ordineres høreapparater, foregår dette på de audiologiske afdelinger. Derefter henvises man tilbage til den kommunale PPR med henblik på træning, håndtering og vejledning af skolen.

Der er tre behandlingstiltag, man kan iværksætte:

1. Auditiv træning.
2. Sikre, at barnet kan høre i skolen – herunder sikre gode akustiske forhold, eventuelt med tekniske hjælpemidler.
3. Give barnet alderssvarende strategier til at tackle sit høreproblem, også kaldet *psykoedukation*.

PPR har her en dobbelt opgave: De skal give barnet øvelser, og de skal vejlede lærerne, herunder sørge for, at de nødvendige tekniske hjælpemidler er til stede.

»PPR-medarbejdere er som regel gode til punkt 2 og 3, som de også kender fra børn med mere udbredte former for høretab. Den auditive træning kan volde større problemer, da det kræver, at kommunen har en, som har specialiseret sig i det,« fortæller Stine Borges. »Der er nemlig ikke rigtig udarbejdet auditive træningsmaterialer til APD på dansk, så den enkelte talepædagog skal selv stykke et undervisningsforløb sammen. Barnet skal blandt andet øve sig i at høre, hvor en lyd kommer fra, og i at skelne mellem forskellige lyde, for eksempel 'hus' og 'mus', selv om der er baggrundsstøj.«

Da det er op til kommunerne (PPR) at vurdere, hvad der er behov for, kan der godt være forskel på, hvad der bliver iværksat i de forskellige kommuner. Og der er ligeledes forskel på, hvor stor viden de enkelte PPR-folk har om APD, men med hensyn til den faglige viden er der hjælp at hente.

»PPR-medarbejderne har mulighed for at få sparring fra en konsulent

Sygehuse med audiologiske klinikker, der tester for APD

- Rigshospitalet, København
- Nordsjællands Hospital, Hillerød
- Sjællands Universitetshospital, Køge
- Odense Universitetshospital
- Aalborg Universitetshospital

i VISO-systemet, men det er desværre ikke alle ude i PPR, der kender til dette tilbud eller benytter sig af det,« siger Stine Borges.

VISO's faglige rådgivning varetages af Center for Høretab, som er underleverandør til VISO på dette område. Fra den 1. marts 2022 overtager Stine Borges dette hverv.

De akustiske forhold

Indsats nummer to er at sikre barnet gode muligheder for at høre i skolen – altså sikre, at de akustiske forhold er optimale. Det kan være en teknisk indsats, men det kan også være helt lavteknologiske, støjdæmpende tiltag, som for eksempel at sætte filtdupper under stolene. Et ordentligt lyttemiljø er i øvrigt til gavn for alle elever.

De tekniske tiltag kan være etablering af et såkaldt FM-system. FM står for 'frequency modulation' – altså frekvensmodulering, og den fungerer ved hjælp af radiobølger.

Et FM-system forstærker lærerens eller andre udvalgte personers tale uden at forstærke anden støj i lokalet

APD kan være en funktionsnedsættelse, som det kan være svært at få øje på og diagnosticere, fortæller Stine Borges.

tilsvarende, og lyden sendes enten til højtalere i undervisningslokalet eller til elevens høreapparat.

Dette kan være lidt besværligt for læreren at arbejde med, og det er bekosteligt, så man kan ikke udelukke, at økonomi kan spille ind i nogle kommuners villighed til at etablere det. Men nu findes der også et relativt nyudviklet mini-FM-system til høreapparaterne, og det mere tilgængeligt – økonomisk og brugermæssigt.

Et enklere alternativ er, at barnet får høreapparat, og det kan alle høreklínikker på sygehuse udlevere og justere til den enkelte bruger. Denne udgift ligger ikke i kommunen, men i regionen.

Elevens copingstrategier

Det tredje indsatsområde er at give eleven alderssvarende strategier til selv at mestre sit handicap og være proaktiv og for eksempel sikre, at han/hun får de relevante informationer. Det kan handle om at komme til at sidde et optimalt sted i undervisningslokalet for at få mest muligt ud af undervisningen og spørge læreren eller en kammerat, hvad der lige blev sagt, da klokken ringede, hvis man ikke selv opfangede det.

Det betyder, at eleven – afhængigt af alder – med tiden selv skal kunne tage ansvaret for at sikre, at han/hun har hørt alt det væsentlige. Denne mestringskræver selvsagt modenhed og selvtillid, og at man ikke føler sig ubekvem i rollen som en, der skiller sig ud ved at have en funktionsvanskelighed.

Op én ting er at turde skille sig ud som én, der har brug for andres hjælp til kommunikation i en kendt og struktureret skolesammenhæng, hvor man får hjælp af læreren, som rådgives af PPR; en anden ting er at gøre det i løsere sociale sammenhænge og situationer.

Manglende evidens og forskning

»APD er et komplekst område med mange men'er og hvis'er,« siger Stine Borges. »Der er ikke så stor evidens for, hvad der faktisk virker, og der mangler absolut mere forskning.«

Men ikke desto mindre er der faktisk evidens for, at de tre hovedområder: auditiv træning, bedre akustik og lydforstærkning samt mestringsstrategier har en virkning.

FOTO: TAYLOR WILCOX/UNSPLASH

Der er især belæg for, at auditiv træning forbedrer evnen til at høre i støj. Men denne viden er baseret på udenlandske studier. Der findes ingen tilsvarende danske studier, eftersom der ikke findes specialudviklede APD-træningsprogrammer på dansk.

Der er endvidere noget, der tyder på, at det har en positiv virkning at spille et musikinstrument, fordi man også her koncentrerer sig om at lytte aktivt og skelne små forandringer i lyd fra hinanden.

»Hjælpemidler kan også have en virkning, men det er snarere en her-og-nu-hjælp, så barnet klarer hverdagen bedre og ikke så let risikerer at sakke bagud læringsmæssigt,« fortæller Stine Borges. »Men der er ikke evidens for, at det egentlig afhjælper eller kurerer APD'en.«

Hvad skyldes APD?

Man ved ikke så meget om årsagerne til APD, men hyppige mellemørebetændelser er en klar risikofaktor. Der er ikke nogen undersøgelser, der viser, at sproglig understimulering øger risikoen, men lydlig understimulering gør,

Et af de vigtige indsatsområder er at sikre, at barnet kan høre godt i skolen.

og det kan jo siges i et vist omfang at være to sider af samme sag.

Tidlig barndom på et børnehjem anses først og fremmest for at være en risiko, hvis der har været mange mellemørebetændelser, mens der ikke er undersøgelser, der viser, om manglende følelsesmæssig og sproglig stimulering i sig selv kan have betydning. Dog ved vi, at udviklingen generelt kan sættes bagud i sådanne tilfælde, og man kunne forestille sig, at den auditive udvikling også påvirkes – dog med det forbehold, at der ikke findes tilbundsgående viden om de funktionsforstyrrelser, som social og sproglig understimulering kan medføre.

APD hos voksne

Der er især fokus på APD hos børn, og med hensyn til voksne er man på endnu mere gyngende grund. De tests, man benytter, kan ikke bruges til personer over 16 år, fordi man ikke kender normdata for voksne – altså hvad der er normalt og unormalt.

Hvis man som voksen har mistanke om APD, skal man ligesom med børn henvende sig til en ørelæge og henvises

til en af de audiologiske afdelinger, som kan udføre en APD-test. Hvis sygdomshistorien tyder på, at man altid har haft symptomerne, vil man måske kunne blive udredt. Udredningen består af flere grundige tests af hørelsen, inden man når frem til selve APD-testbatteriet. Hvis man under udredningen finder resultater, der ikke tyder på APD, vil man ikke blive henvist til denne undersøgelse.

Der er ingen forskning i, om træning hjælper hos voksne, men det sandsynlige er, at det kan hjælpe hos voksne, som det gør hos børn.

»Generelt kommer mange ud af diagnosen med tiden – selvfølgelig

især med behandling, men somme tider også uden behandling. Det særlige fokus på at hjælpe børnene bunder i et ønske om at afhjælpe problemet, inden det får alvorlige konsekvenser for deres skolegang og dermed muligheder i livet,« fortæller Stine Borges.

Voksne, der er vokset op med APD-diagnosen, har ofte mindre tydelige symptomer, da symptomerne sløres ved modning af hjernen og opbygning af mestringsstrategier. Måske er det ikke så entydigt, om voksnes mindre tydelige symptomer skyldes, at APD'en er slået tilbage, eller at man bare er blevet bedre til at fungere med den og på trods af den. ■

Få mere viden om APD

- **apd.dk**

Hjemmesiden kan betegnes som den officielle danske hjemmeside for APD, da den er udarbejdet af APD-gruppen, som består af en bred vifte af fagfolk, læger, psykologer, tale- og hørepædagoger, tale- og hørekonsulenter og speciallærere.

- **auditoryprocessing.com.au**

Australsk hjemmeside udgivet af en australsk APD-gruppe. Australien er et af de lande, der er i front med APD-forskning.

Når hjernen ikke lytter

Den eneste bog om APD på dansk fokuserer på APD hos børn og henvender sig til forældre, pædagoger, lærere og andre professionelle, der har kontakt med børn i det daglige.

AF MARIANNE ØSTERGAARD

Titlen *Når hjernen ikke lytter* indkapsler bogens hovedpointe: at APD – *Auditory Processing Disorder* – handler om noget, der foregår i hjernen, ikke i ørerne.

APD opstår, når lydene ikke forarbejdes korrekt i deres vej fra ørerne videre til hjernen. I bogens forord spidsformuleres problemstillingen således: »Når ørerne hører, men hjernen ikke lytter.«

Bogen bruger også den formulering, at der snarere er tale om lyttevanskeligheder end hørevanskeligheder. At høre er en passiv sansning, der styres ubevidst, mens at lytte er en aktiv perceptionsproces – en bevidst og fokuseret handling.

Forfatterne betegner bogen som et sammenskriv af tilgængeligt dansk og udenlandsk fagstof om APD (på skrive-

tidspunktet), og den kommer ganske vidt omkring. Blandt andet indeholder den også et kapitel om ørets funktioner og hjernestammens lydbearbejdning. Pointen er at anskueliggøre, hvor komplicerede processer der egentlig er tale om. I øvrigt er bogens teoridel ret kortfattet, fordi hovedformålet er at beskrive vanskelighederne ved APD og fokusere på understøttende pædagogik

og foranstaltninger, der kan afbøde APD'ens konsekvenser for læring og udvikling.

Bogen lægger ud med en lang liste over de træk, man skal være opmærksom på i barnets forskellige udviklingsfaser. Listen er interessant og instruktiv, men også så omfattende, at der indgår forholdsvis almene tilstande, som næsten alle vil kunne genkende sig selv i (for eksempel »falder hen i en dagdrømmende adfærd«).

APD rummer forskellige typer lyttevanskeligheder, som kan inddeles i to hovedgrupper: problemer med at *skelne lyde* og problemer med *spatial høreelse* – dvs. lokalisere lydkilder og sårbarhed i forhold til baggrundsstøj. Den subjektive følelse af at have APD beskrives blandt andet som at høre gennem en glasklokke eller stor følsomhed over for støj.

I lyset af hvor ny diagnosen APD er, giver bogen den overraskende oplysning, at interessen for APD går helt tilbage til 1950'erne.

Der oplyses en lang række risikofaktorer og årsager til APD: skader opstået i fostertilstand og under fødsel, for tidlig fødsel, neurologiske forstyrrelser, hovedskader, infektioner i centralnervesystemet m.m. Langvarige eller hyppige mellemørebetændelser i alderen op til fem år nævnes som en af de mest fremherskende og veldokumenterede risikofaktorer. Det samme gælder genetisk disposition. Hvad der måske især er interessant for forældre til adopterede, at »der er mange forskere, der mener, at det også er sandsynligt, at APD er en udviklingsmæssig forstyrrelse som et muligt resultat af et ikke tilstrækkeligt sprogligt stimulerende læringsmiljø i barnets tidlige udvikling«. Ligeledes nævnes den stigende støjforurening som en mulig faktor.

Men da mellemørebetændelser er en af de bedst dokumenterede årsager til APD, har bogen et par sider om øreinfektioner og afhjælpning af mellemøreproblemer.

Symptomer og cases

Et interessant kapitel er dét, hvor APD'ens symptomer beskrives med

udgangspunkt i forskellige cases og hverdagssituationer i et børneliv. Her får man en smertelig indsigt i alle de misforståelser og konflikter, APD kan forårsage. Kapitlet beskriver også sam eksistens og symptomsammenfald med andre diagnoser, som eksempelvis ADHD, autisme og dysleksi.

Nogle symptomer som for eksempel opmærksomhedsproblemer ses i både APD og ADHD, men alligevel spiller de den forskellig rolle. I ADHD er opmærksomhedsproblemer en primær vanskelighed, der kan medføre et hav af andre symptomer. I APD er opmærksomhedsproblemer derimod forårsaget af en dårlig perception af lyde, og de er derfor sekundære.

Bogen indeholder et oversigtsskema over symptomsammenfald mellem APD, ADHD, dysleksi, indlæringsvanskeligheder og autismspektret.

Tiltag mod APD

Forfatterne ser det som en af bogens fornemste opgaver at vejlede i mulige tiltag mod APD. Der gennemgås akustiske forhold og støjdæmpning, pædagogiske tiltag i form af kommunikative strategier og elevens egne copingstrategier.

Et kapitel er dedikeret til metoder til begynderlæsning for elever med APD ved inddragelse af blandt andet sanseintegration, krydsbevægelser og multisensorisk bogstavindlæring. Om det i alle tilfælde er muligt at få disse teknikker inddraget i undervisningen, må stå hen i det uvisse, men man kan finde inspiration i dem. Samme svagheit gælder kapitlet, der beskriver auditiv træning og auditiv stimulation blandt andet med bestemte musikstykker. Her ser det ud til, at man skal op med pengepungen for at få andel i disse tiltag.

Et kapitel handler om høreapparater og andre teknologiske hjælpemidler. Selv om der er sket en kæmpe teknologisk udvikling inden for høre-

Dorte Bisgaard og Helle Overballe Mogenssen: *Når hjernen ikke lytter. Om høreforstyrrelsen APD – Auditory Processing Disorder.* Dansk Psykologisk Forlag 2015. 260 sider, ca. 200 kr.

apparater, er det ikke alle former for høretab, der kan afhjælpes med høreapparater. Det understreges, at den individuelle tilpasning af høreapparaterne er ekstremt vigtig. Et kommunikationssystem, der forstærker lærerens lyd, nævnes også, men her lægger bogen ikke skjul på, at der kan være en del udfordringer med at bruge det i den praktiske hverdag.

Et af bogens sidste kapitler beskæftiger sig med den psykologiske dimension af at have en funktionsnedsættelse og fastslår den elementære – men ikke altid efterlevede – viden, at anerkendelse og psykisk trivsel er forudsætninger for al udvikling og læring. Her foreslår forfatterne, at barnet/eleven får tildelt den respekterede konsulentrolle i forhold til sine egne udfordringer.

En indsigtfuld og idérig bog med hjertet på rette sted, omend næppe alle idéerne kan realiseres i APD-børnenes virkelige liv. ■

Bogens forfattere

- **Dorte Bisgaard:** sprogogapd.dk
- **Helle Overballe Mogenssen:** helleoverballemogenssen.dk

Nyt fra aktivitetsudvalget

Medlemmer i aktivitetsudvalget

På generalforsamlingen, der blev afholdt lørdag den 6. november 2021, blev der valgt nye medlemmer til Adoption & Samfunds aktivitetsudvalg, der i 2021/2022 består af følgende:

- **Karina Koed Forup**, lokalambassadør i Region Hovedstaden
- **Lene Borg**, lokalambassadør i Region Sjælland
- **Jeanette Lyk**, lokalambassadør i Region Midtjylland
- **Else Jungersen Overbye**, lokalambassadør i Region Nordjylland
- **Rikke Nyborg**, menigt medlem
- **Charlotte Mønster**, suppleant
- **Louise Werge**, suppleant
- **Klaes Sørensen**, udpeget af bestyrelsen

Kommende arrangementer

Pt. arbejder vi på flere forskellige arrangementer, heriblandt de faste arrangementer for pårørende til adopterede, de såkaldte »Bedsteforældrearrangementer«, »Daginstitution- og skolestart«, »Teenagerarrangementer« m.fl., men også nogle nye tiltag, som skitseret nedenfor.

Temalørdage om racisme med Mira C. Skadegård

Som noget nyt vil vi efter sommerferien afholde nogle temalørdage rundt om i landet med Mira C. Skadegård fra Aalborg Universitet med temaet: »Racisme i Danmark«, hvor der sættes fokus på, hvordan vi får klædt vores børn på til at møde racismen i familien, blandt venner, i nattelivet m.m. Vi hører fra de unge og fra PAS-rådgiverne, der har de unge i deres praksis, at racismen i Danmark er mere udbredt, end vi har troet, og derfor er det så vigtigt, at vi som forældre bliver bedre til at se det og bliver fortrolige med at tale om racismen; det er nødvendigt, for at vi kan hjælpe vores børn.

Temadag om national adoption

Derudover har vi planer om at afholde en temadag, hvor vi sætter fokus på national adoption. Denne dag vil der være oplæg af både fagfolk og forældre til nationalt adopterede, der vil fortælle om deres erfaringer med hele processen både før, under og efter adoptionen.

Se annoncer for vores arrangementer på as-event.dk

Aktivitetsudvalget har sin egen hjemmeside, hvor de forskellige arrangementer annonceres. Her lægger vi også link op til relevante podcasts m.m., så hold øje med siden: as-event.dk.

Vi har brug for DIN hjælp

Flere steder i landet mangler vi hjælpere til det rent praktiske ved afholdelse af arrangementer. Som hjælper (kaldet tovholder) deltager du naturligvis gratis i arrangementet. Er det noget for dig, så skriv til Aktivitetsudvalget på mail: au@adoption.dk og oplys dit fulde navn, adresse, mobilnummer, e-mailadresse og hvilken region du bor i, og så hører du fra en af os.

Arrangementer i dit område

Kunne du tænke dig et bestemt arrangement afholdt i dit område? På as-event.dk kan du sende os dine forslag/ønsker til arrangementer, men husk at skrive, hvor i landet du ønsker det afholdt.

Mødelokaler søges

Vi har ofte udfordringer med at finde egnede lokaler til vores arrangementer.

Har du kendskab til nogle gode mødelokaler i dit område med plads til 30-50 personer eller flere, som vi kan leje til en rimelig pris, hører vi gerne fra dig!

Send en mail til au@adoption.dk og oplys navn og adresse på stedet, hvor mange personer der er plads til, samt kontaktoplysninger til stedet, så tager vi selv kontakt til det pågældende sted.

Lokalambassadør i Region Syddanmark søges

Bor du på Fyn eller i den øvrige del af Region Syddanmark, og er det noget for dig at løfte denne opgave, så send en mail til au@adoption.dk, og så tager vi en snak om opgaven.

Nyhedsbreve fra aktivitetsudvalget

Aktivitetsudvalget sender løbende nyhedsbreve ud med informationer om arrangementer. Modtager du ikke vores nyhedsbreve, så send en mail til medlemsadm@adoption.dk og oplys dit navn, adresse, telefonnummer, e-mailadresse og gerne dit medlemsnummer, hvis du har det, og så vil du fremover modtage nyhedsbrevene.

*Aktivitetsudvalget,
Adoption & Samfund*

A&S' AKTIVITETSUDVALG

Disse lokalambassadører er valgt til aktivitetsudvalget, der hører under bestyrelsen i Adoption & Samfund.

Har du ønsker eller forslag til aktiviteter i dit område, kan du enten kontakte din lokalambassadør eller aktivitetsudvalget via denne mail: au@adoption.dk.

LOKALAMBASSADØRER

Hovedstaden
Karina Koed Forup
jkf@adoption.dk
22 61 02 04

Sjælland
Lene Borg
Knabstrupvej 30B, Knabstrup
4420 Regstrup
lb@adoption.dk
40 60 92 01

Midtjylland
Jeanette Lyk
Langballevej 14
8320 Mårslet
jl@adoption.dk
61 28 76 63

Syddanmark
Vakant

Nordjylland
Else Jungersen Overbye
Parallelvej 12, Nørhøne
9430 Vadum
ejo@adoption.dk
60 64 02 85

Aktivitetsudvalget består desuden af:
Rikke Nyborg, Louise Werge,
Charlotte Mønster og
Klaes Sørensen (bestyrelsens repræsentant i udvalget).

GRUPPER

Landegrupper

Bolivia
bolivia@adoption.dk
Formand: John Røschke
jr@r-at.dk
27 24 62 28

Bulgarien
Anna Maria Poulsen
amfp57@gmail.com
bulgarien.adoption.dk

Burkinagrupperen
burkinafaso@adoption.dk
Rico Bagger-Jørgensen
ricobaggerjorgensen@hotmail.com
24 69 95 74

Colombia
Colombia-foreningen er desværre opløst. Der henvises i stedet til Facebookgruppen 'For os, der vil adoptere eller har adopteret fra Colombia'.

Danmark
Lisbeth Mortensen
national@adoption.dk

Ecuador
Sanne Hasseri
sanne@helsingevej.dk
www.ecuadorklubben.dk

Etiopien
Karina Wollsen
etiopienforeningen@gmail.com
Se også etiopiensforenings facebookside
28 26 49 88

Indien
Svend Erik Holm
sve@holm.mail.dk
64 47 38 35

Kaliningrad/Moskva
Helle Pedersen
97 17 31 01

Kenya
Karen Rosenkjær Rasmussen
kenya@adoption.dk
formand@kenyalandegruppe.dk
30 95 02 45

Kina
Søren Hansen
formand@kinaforeningen.dk
22 54 11 51

Madagaskargruppen
Mai-Britt Aaen
madagaskar@adoption.dk
madagaskargruppen@outlook.dk
25 25 81 07

Nepal
Hanne og Hans Doktor
doktor@lundum.dk
23 47 09 41

Nigeriaforeningen
Mette Winther Jørgensen
ufka@vip.cybercity.dk
www.nigeriaadoption.dk
41 76 11 87

Peru
Stine Rude
peru@adoption.dk
voldborgstinerude@gmail.com
Se også Perugruppen på Facebook
71 70 66 34

Rumænien
Markus Lungu Birk Sørensen
ewt@wieland@gmail.com
60 45 18 58

Sri Lanka (Dansk Sri Lanka Forening)
Henrik Sloth
fryds@os.dk
dansksrilankaforening@gmail.com
www.dansksrilankaforening.dk
28 73 50 51

Sydafrika
Thomas Møller Lassen
sydafrika@adoption.dk
landegruppesydafrika@gmail.com
www.landegruppesydafrika.dk
52 34 28 31

Sydkorea
Sofie Koch Jensen
sofie.koch.jensen@gmail.com
landegruppenforsydkorea@gmail.com
sydkorea@adoption.dk
www.landegruppe-sydkorea.dk

Thailand
Jacob Jørgensen
thailand@adoption.dk
oxnebjerg@icloud.com
21 60 19 56

Interessegrupper

Adoption & Samfund Ungdom
adoptionsamfundungdom@gmail.com

Bal Vikas Venner, Indien
Lone Raahauge
michael-lone@hotmail.com
21 66 23 93

Børnehjemmet Palna, Indien
Mette Thomsen
38 28 50 25

Colombia – Fanas venner
Ulla Gehler
sugehlert@yahoo.dk
66 15 10 98

Eneadoptanter (GEA)
Gitta Wörtwein,
geagitta@gmail.com
Se også GEA's Facebookside
40 93 11 03

Redaktør:

Marianne Østergaard
blad@adoption.dk

30 29 95 53

Redaktionsmedlemmer:

Heidi Senderovitz
Lykke L. Pedersen
Nina Gath

Korrektur:

Heidi Senderovitz

Grafisk produktion:

Eks-Skolens Grafisk Design & Tryk 35 35 72 76
Oplag: 2.450 stk.

Adresseændring, udmeldelse m.v. bedes
meddelt medlemsadministratoren på e-mail:
medlemsadm@adoption.dk.

Abonnement 450 kr.
Medlemskab inkl. magasin 450 kr.
Annoncepris 10 kr. pr. spaltecentimeter

Magasinet modtager altid gerne artikelforslag,
personlige beretninger og billeder. Hvis du ønsker
fotografens navn nævnt, skal det anføres. Vi
bringer ikke længere fotos af medlemmernes
børn, medmindre fotoet illustrerer en artikel
i magasinet. Magasinet (inklusive billederne)
lægges altid efterfølgende på www.adoption.dk.

Artikler i magasinet udtrykker forfatterens syns-
punkter og ikke redaktionens eller foreningens.
Redaktionen forbeholder sig ret til redigering af
indkomne artikler. Redaktionen er ikke forpligtet
til at bringe alt indsendt materiale.

Eksterne bidragsydere i dette nummer:

Nikoline Nielsen
Signe Xian Ertbirk
Anna Vy Vindahl Nyvang

**Deadline for dette nummer var
den 25. marts 2022.**

**Næste deadline oplyses
i Adoption & Samfunds
nyhedsbrev og på adoption.dk.**

Du kan melde dig ind i Adoption & Samfund
på www.adoption.dk.

FORMANDSKAB, WEBMASTER OG MEDLEMSADMINISTRATION

Formand

Michael Paaske
Klanghøj 47
8670 Låsby
mjp@adoption.dk
23 89 71 51

Første næstformand

Sanne Vindahl Nyvang
Skovlodden 9
2840 Holte
svn@adoption.dk
53 88 28 40

Anden næstformand

Ina D. Dygaard
Vesterparken 57
8660 Skanderborg
idd@adoption.dk
20 77 06 70

Webmaster

Lene Borg
Knabstrupvej 30 B
Knabstrup
4420 Regstrup
lb@adoption.dk
40 60 92 01

**Kasserer og
medlemsadministration**

Jacob Walsøe
MVS Administration ApS
Gl. Byvej 2, Sejlet
8700 Horsens
medlemsadm@adoption.dk
70 22 57 75

**Se de øvrige bestyrelses-
medlemmer på adoption.dk.**

Vi vil så gerne have din mailadresse

Bestyrelsen og aktivitetsudvalget sender løbende nyhedsbreve
ud til medlemmerne, ligesom aktivitetsudvalget løbende sen-
der invitationer til forskellige arrangementer. Men vi har des-
værre en række medlemmer, der ikke har oplyst deres e-mail-
adresse til os.

✓ Mails fra os?

Er du en af dem, der aldrig
hører fra os, men egentlig
gerne vil kunne følge os lidt
tættere, så send en mail til
medlemsadm@adoption.dk
og oplys følgende:

- Fulde navn
- Vejnavn og nummer
- Postnummer og by
- Mobilnummer
- E-mailadresse
- Og gerne dit medlemsnummer

Vi glæder os til at høre fra dig.

✗ Nej tak til mails?

Mener du, at du modtager for mange mails fra os, så gå ind
på vores hjemmeside: adoption.dk og søg på medlemskab. På
denne side kan du få adgang til medlemsdatabasen, hvor du
kan markere, hvilke nyheder du vil have fra os.

Har du brug for ET GODT RÅD OM ADOPTION

Den offentlige PAS-ordning tager sig nu af de fleste psykologiske og familierelaterede problemstillinger lige op til og efter afhentning af barn og langt ind i voksenlivet. Derfor har vi nedtonet PAS-delen i vores rådgivning.

Foreningens rådgivere er opdelt i forskellige kategorier:

- **Sagsrådgivere** (sagsbehandling).
- **Faglige rådgivere og temarådgivere:** Professionelle fagfolk med stor adoptionserfaring: læge, speciallærer, talehørekonsulent, psykolog og socialrådgiver; konkrete råd om institutionsliv og skoleproblemer eller eneadoption.
- **Adoptionslinjen:** Rådgivning for adopterede.

Find rådgivernes navne og numre på adoption.dk.

Som hovedregel anbefaler vi, at du i spørgsmål knyttet til ansøgning og sagsbehandling i forbindelse med adoption kontakter en sagsrådgiver, og at du kontakter en faglig rådgiver eller tema-

rådgiver, når du har brug for professionel vejledning for eksempel i forbindelse med, at du stilles barn i forslag, eller når du har brug for konkrete råd, som PAS ikke tager sig af.

På Adoptionslinjen har du mulighed for at tale med en voksen adopteret.

Rådgivningen er gratis, og alle rådgiverne arbejder på frivillig basis. De fleste rådgivere besvarer rådgivningsopkald i deres hjem. Det er derfor bedst at henvende sig efter kl. 20, og det kan hænde, at du kan blive nødt til at træffe aftale om et andet tidspunkt, hvor det passer rådgiveren bedre.

Alle rådgivere har tavshedspligt, og du kan ved henvendelse være anonym. Det kan dog være, at rådgiveren har 'vis nummer' på sin telefon, så hvis du vil være helt sikker på, at dit nummer ikke kan ses, skal du selv 'skjule' det. Læg en besked, så rådgiveren kan vende tilbage til dig.

Adoption & Samfund har samlet en række praktiske råd om modtagelse af barn. Se siderne på adoption.dk: **I adoptionsprocessen** og **Livet i adoptivfamilien** – begge under menupunktet **Om adoption**.

RING 40 58 66 66 ELLER SKRIV TIL JM@ADOPTION.DK*

Målet for **Adoption & Samfund** er at skabe de bedste betingelser for adoptivforældre og adopterede, både børn og voksne.

Et års medlemskab for hele familien koster kun **450 kr.**

Meld dig ind på **adoption.dk**
eller skriv til **medlemsadm@adoption.dk**

HUSK!

Medlemmer skal oplyse deres mailadresse, hvis de vil have nyheder fra foreningen.

Skriv medlemsnummer sammen med navn og mailadresse til **medlemsadm@adoption.dk**.